

Svenska intressen och föreslagna prioriteringar inför förhandlingarna om ett frihandelsavtal mellan EU och Nya Zeeland

Sammanfattning

Under hösten 2017 har EU påbörjat processen med att inleda förhandlingar om ett frihandelsavtal med Nya Zeeland. Ett förslag till förhandlingsmandat skickades från Europeiska kommissionen till EU:s medlemsstater den 13 september 2017. Syftet är att få till stånd ett modernt avtal med en hög ambitionsnivå som ska omfatta de områden som EU:s nyare frihandelsavtal täcker, såsom varor, tjänster och investeringar, ursprungsregler, offentlig upphandling, tekniska handelshinder, sanitära och fytosanitära åtgärder, immaterialrätt och hållbar utveckling. Dessa delar ingår i kommissionens exklusiva kompetens. Däremot kommer bestämmelser om investeringsskydd inte att ingå eftersom EU-domstolen funnit att vissa delar i detta avsnitt kräver ratificering av både EU och dess medlemsstater. Investeringsskydd och portföljinvesteringar kommer eventuellt att förhandlas i ett separat avtal.

Produktionen av mejerivaror, kött och ull har länge dominerat den nyzeeländska ekonomin, men numera är tjänstesektorn landets viktigaste näring. Jordbruks- och livsmedelsprodukter dominerar dock den nyzeeländska varuexporten och landet står för en tredjedel av den internationella handeln med mejerivaror. Andra viktiga inkomster kommer från fiske och skogsbruk. Störst bland företagen är de som producerar sågade trävaror och pappersmassa.

Den totala varuhandeln mellan EU och Nya Zeeland uppgick till 8,1 miljarder EUR under 2016. EU är Nya Zeelands tredje största handelspartner, efter Kina och Australien. De EU-länder som handlar mest varor med Nya Zeeland är Storbritannien (23 procent av all handel mellan EU och Nya Zeeland), Tyskland (20 procent) och Nederländerna (12 procent). En tredjedel av EU:s varuimport från Nya Zeeland går till Storbritannien, medan Tyskland är den medlemsstat som exporterar mest varor till Nya Zeeland.

För Sveriges del ligger Nya Zeeland på plats 39 över de viktigaste varuexportmarknaderna utanför EU. Sveriges varuexport till Nya Zeeland låg år 2016 på 1,4 miljarder SEK. Varuimporten år 2016 låg på 0,4 miljarder SEK. 25 svenska koncerner med totalt 34 dotterbolag och sammanlagt drygt 950 anställda finns i Nya Zeeland. Den dominerande varugruppen i Sveriges export till Nya Zeeland är *tillverkade produkter* (92 procent av exporten), främst *maskiner och apparater* (39 procent), *transportmedel* (20 procent), *kemiska varor* (9,6 procent; 3,7 procent är läkemedel) samt *papper och papp* (8,3 procent). Sveriges varuimport från Nya Zeeland består framförallt av *livsmedel och drycker* (86 procent av importen), i synnerhet *frost kött* (40 procent) och *vin* (22 procent).

Kommerskollegium anser att industrivaror inkl. fisk, jordbruksvaror, ursprungsregler, tjänster, antibiotika- och djurvälfrågor, tekniska handelshinder samt hållbar utveckling bör prioriteras högt i förhandlingarna. Medelprioriterade områden är offentlig upphandling, handelsprocedurer, immaterialrätt, handelspolitiska skyddsinstrument, samt fiskesubventioner. Investeringar, transparens och korruption, energi och råmaterial, små och medelstora företag, konkurrens och statsägda företag, samt tvistlösning kan enligt kollegiet vara mindre prioriterade områden i förhandlingarna.

Industrivaror inkl. fisk – Kollegiet anser att alla industrivaror inklusive fisk ska omfattas av tullfrihet. Merparten av tullpositionerna bör bli tullfria när avtalet träder i kraft. I annat fall bör det finnas få och korta avvecklingsperioder. I de fall en vara anses vara mycket känslig anser vi att längre avvecklingsperioder av tullarna bör förordas.

Jordbruksvaror – Ambitionsnivån för liberaliseringen av jordbrukstillarna i frihandelsavtalet bör vara hög med få undantag från fullständig liberalisering. För känsliga produkter bör långa avvecklingsperioder i första hand användas istället för tullkvoter. Tullkvoter kommer dock att bli aktuella i EU:s bud för de mest känsliga produkterna. Offensiva *importintressen* finns enligt kollegiets bedömning för vin och vissa frukter som äpplen. Offensiva *exportintressen* finns enligt kollegiets bedömning för bland annat griskött, mjölkpulver, vassle, hydrerade fetter och oljor, laktos, sockerkonfektyrer, choklad, livsmedelsberedningar, flingor, bakverk och bröd, såser, cider och vodka.

Ursprungsregler – EU bör eftersträva identiska ursprungsprotokoll för Australien och Nya Zeeland i syfte att förenkla den administrativa bördan för företag som handlar med länderna. Förhandlingarna bör leda till att ursprungsprotokollet utformas så att det ligger i linje med de mest moderna frihandelsavtal som EU har slutit.

Tjänster – Sverige bör i första hand prioritera frågorna om tillfällig personrörlighet, arbetsmarknadstest, investeringsgranskning, samt e-handel och dataflöden. Prioriterade sektorer är telekommunikations-, affärs-, säkerhetstjänster samt transport- och kurirtjänster. Avtalet bör innehålla ambitiösa texter om inhemska regleringar och procedurer för förhandlingar om ömsesidigt erkännande av kvalifikationer, samt principen om mest-gynnad-nation.

Sanitära och fytosanitära åtgärder – Antibiotika- och djurvälfrågor bör ingå i avtalet eftersom Nya Zeeland troligen delar Sveriges intresse för frågorna. Det kan finnas anledning att bevaka växtskyddsfrågor så att dessa inte hamnar i skymundan av andra SPS-frågor.

Tekniska handelshinder – Det bör finnas stora möjligheter att uppnå ett fördjupat regulativt samarbete mellan EU och Nya Zeeland, exempelvis kring fordon, kemiska produkter, alkoholhaltiga produkter och livsmedel. Kollegiet vill också poängtera vikten av att koordinera med förhandlingarna mellan Australien och EU i denna del.

Handel och hållbar utveckling – Avtalet bör innehålla ett modernt och ambitiöst hållbarhetskapitel som utformas så att resultatet av *Sustainability Impact Assessment* inkluderas. Kollegiet noterar att mandatet inte innehåller någon skrivning om handel och jämställdhet. Att inkludera jämställdhet tydligare i EU:s frihandelsavtal är i linje med Sveriges feministiska utrikespolitik.

Offentlig upphandling – Sverige bör driva ett förbättrat marknadstillträde i offentlig upphandling på alla nivåer inom statsförvaltningen. Statsägda företag, företag med speciella eller exklusiva rättigheter och andra upphandlande myndigheter och organ inom försörjningssektorn bör täckas i så stor utsträckning som möjligt. Varor, tjänster, byggsektorn och försörjningssektorn bör täckas med få undantag, samt om möjligt även koncessioner. Eftersom Nya Zeeland inom ramen för GPA redan har gjort omfattande åtaganden när det gäller tjänster, bedömer kollegiet att ytterligare åtaganden skulle kunna göras när det gäller FoU-tjänster och utbildningstjänster.

Handelsprocedurer – Nya Zeeland har överlag väl fungerande handelsprocedurer redan idag. För att främja ett fortsatt förenklingsarbete och för att uppnå likformighet med andra frihandelsavtal bör man gå längre än i *Trade Facilitation Agreement* och införa bindande skrivningar om att elektroniska kopior godkänns.

Immateriellrätt – Kollegiets bedömning är att fokus bör vara på de immateriella rättigheter som är viktiga för svenska och andra europeiska företag, såsom patent, varumärken, upphovsrätt och företagshemligheter.

Fiskesubventioner – Kollegiet anser att ett frihandelsavtal med Nya Zeeland bör inkludera regleringar om subventioner till fisket där skadliga fiskesubventioner som leder till överkapacitet och överfiske förbjuds.

Handelspolitiska skyddsinstrument – Kollegiet är av den generella uppfattningen att parter till frihandelsavtal ska åta sig att *inte* använda handelspolitiska skyddsinstrument i den bilaterala handeln och att konkurrenslagstiftning bör gälla istället.

Små och medelstora företag – Avtalet bör innehålla bestämmelser om att Nya Zeeland ska åta sig att skapa en webbaserad tjänst om regler och föreskrifter som gäller för export till Nya Zeeland.

Investeringar – Nya Zeeland är ur ett FDI-perspektiv för närvarande inte i fokus för svenska investerare.

Transparens- och korruptionsåtgärder – Kollegiet anser att anti-korruptionsåtgärder bör ges ett eget kapitel i frihandelsavtal, samt att de skrivningar som återfinns i TPP utgör en god bas för framtida förhandlingar.

Energi och råmaterial – Kollegiet välkomnar det föreslagna förhandlingsmandatet. Att mandatet tar upp investeringar och konkurrensbegränsningar på energi och råvaruområdena kan välkomnas av Sverige. Sverige välkomnar att avtalet ska innehålla regler som främjar handel och utländska direktinvesteringar inom sektorn förnybar energi.

Konkurrens och statsägda företag – Frågorna är inte prioriterade för svensk del så länge förhandlingstexten inte inkluderar nya element, exempelvis om hur statsägda företag kan agera på externa marknader.

Tvistlösning – Avtalet bör innehålla en bindande tvistlösningsmekanism som bygger på erfarenhet från WTO och andra frihandelsavtal, samt en medlingsmekanism. Därutöver är det av vikt att reglera förhållandet till tvistlösningsförfarandet i WTO samt införa tolkningsregler för att åstadkomma en mer enhetlig tolkning av handelsregler.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	0
1 Inledning och syfte	6
1.1 Uppdrag från Utrikesdepartementet	6
1.2 Metod.....	6
1.3 Disposition.....	7
2 Svenska intressen och prioriteringar	7
2.1 Högt prioriterade områden.....	8
2.2 Medelprioriterade områden	13
2.3 Lågt prioriterade områden	15
3 Nya Zeelands ekonomi	17
3.1 Bakgrund om Nya Zeelands ekonomi	17
3.2 Nya Zeelands handelsavtal med omvärlden	18
3.3 Nya Zeeland i WTO.....	19
3.4 Nya Zeelands utrikeshandel.....	19
4 EU:s och Sveriges handel med Nya Zeeland	22
4.1 Handeln mellan EU och Nya Zeeland	22
4.2 Sveriges handel med Nya Zeeland	26
5 Sakområden i förhandlingarna mellan EU och Nya Zeeland.....	30
5.1 Industrivaror inkl. fisk	30
5.2 Jordbrukstullar och andra jordbruksfrågor	32
5.3 Ursprungsregler	45
5.4 Sanitära och fytosanitära åtgärder (SPS)	47
5.5 Tekniska handelshinder (TBT).....	57
5.6 Handelsprocedurer	64
5.7 Handelspolitiska skyddsinstrument	66
5.8 Energi och råmaterial.....	68
5.9 Tjänstehandel.....	70
5.10 Investeringar.....	77
5.11 Konkurrens och statsägda företag	79
5.12 Fiskesubventioner	81
5.13 Offentlig upphandling	82

5.14	Immaterialrätt	86
5.15	Transparens och korruption	88
5.16	Små och medelstora företag	92
5.17	Handel och hållbar utveckling	93
5.18	Tvistlösning.....	101
Annex 1. Summary of priorities		Fel! Bokmärket är inte definierat.
1	High priority	Fel! Bokmärket är inte definierat.
1.1	Industrial goods including fish	Fel! Bokmärket är inte definierat.
1.2	Agricultural products	Fel! Bokmärket är inte definierat.
1.3	Rules of origin	Fel! Bokmärket är inte definierat.
1.4	SPS.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
1.5	TBT.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
1.6	Trade in services	Fel! Bokmärket är inte definierat.
1.7	Trade and sustainable development.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
2	Medium priority	Fel! Bokmärket är inte definierat.
2.1	Customs and trade facilitation	Fel! Bokmärket är inte definierat.
2.2	Trade defence instruments..	Fel! Bokmärket är inte definierat.
2.3	Subsidies for fisheries.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
2.4	Public procurement	Fel! Bokmärket är inte definierat.
2.5	Intellectual property rights..	Fel! Bokmärket är inte definierat.
3	Low priority.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
3.1	Transparency and corruption	Fel! Bokmärket är inte definierat.
3.2	SMEs.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.
3.3	Energy and raw materials ...	Fel! Bokmärket är inte definierat.
3.4	Investments	Fel! Bokmärket är inte definierat.
3.5	Competition and SOEs	Fel! Bokmärket är inte definierat.
3.6	Dispute settlement	Fel! Bokmärket är inte definierat.

1 Inledning och syfte

1.1 Uppdrag från Utrikesdepartementet

Kommerskollegium fick den 9 juni 2017 i uppdrag av Utrikesdepartementet att sammanställa en basutredning som redogör för svenska intressen och prioriteringar i förhandlingarna om ett frihandelsavtal mellan EU och Nya Zeeland. Inom ramen för basutredningen ombads kollegiet även genomföra en företagsundersökning samt ett samråd med civilsamhällesorganisationer och arbetsmarknadens parter.

1.2 Metod

Kollegiet har gått igenom aktuella sakområden och identifierar och föreslår svenska prioriteringar inför de kommande förhandlingarna. De aktuella sakområdena är varuhandel, tjänstehandel, ursprungsregler, tekniska handelshinder, sanitära och fytosanitära åtgärder, handelsprocedurer, handelspolitiska skyddsinstrument, fiskesubventioner, investeringar, konkurrens och statsägda företag, offentlig upphandling, immaterialrätt, transparens och korruption, små och medelstora företag, hållbar utveckling samt tvistlösning.

Bestämmelser om investeringsskydd kommer inte att ingå i handelsavtalet eftersom EU-domstolen funnit att vissa delar i detta avsnitt av ett frihandelsavtal kräver ratificering av både EU och dess medlemsstater. Investeringsskydd och portföljinvesteringar kommer eventuellt att förhandlas i ett separat avtal. Investeringsskydd behandlas därför till viss del ändå i denna utredning.

Kollegiet har använt sig av befintlig kunskap och material som behandlar Nya Zeelands ekonomi och Sveriges och EU:s handelsrelation med Nya Zeeland. Kollegiet har fått stöd och värdefull information från Sveriges ambassad i Australien som därifrån även täcker Nya Zeeland.

I enlighet med uppdraget har kollegiet genomfört en näringslivsundersökning som syftade på att ta reda på svenska företags intressen inför förhandlingarna samt om, och i så fall vilka, handelshinder de upplever i handeln med Nya Zeeland. För att nå ut till företagen har kollegiet samarbetat med Sveriges ambassad i Australien.

Kollegiet har även samlat in synpunkter och intressen från civila samhället och arbetsmarknadens parter genom ett offentligt samråd.

1.3 Disposition

Utredningen inleds i kapitel två med att ge en övergripande bild av hur kollegiet ser att de olika sakområden som kommer att ingå i frihandelsavtalet bör prioriteras i förhandlingarna. Kapitel tre ger en kortfattad bakgrund om Nya Zeelands ekonomi, utrikeshandel och handelsavtal. Kapitel fyra behandlar EU:s och Sveriges handelsmönster med Nya Zeeland. De olika sakområden som kommer att behandlas under förhandlingarna mellan EU och Nya Zeeland redogörs för i kapitel fem. Varje sakområde kommer att diskuteras i ett eget avsnitt, vilket innehåller en beskrivning av hur situationen ser ut på sakområdet i landet och en redogörelse för resultaten från näringslivsundersökningen och samrådet med det civila samhället och arbetsmarknadens parter. Utifrån dessa aspekter dras slutsatser om svenska intressen och prioriteringar i förhandlingarna inom respektive sakområde. En sammanfattning av specifika svenska prioriteringar på engelska återfinns i bilaga ett.

2 Svenska intressen och prioriteringar

Kommerskollegium anser att industrivaror inklusive fisk, jordbruksvaror, ursprungsregler, tjänster, antibiotika- och djurvälfrädsfrågor, tekniska handelshinder samt hållbar utveckling *bör prioriteras högt i förhandlingarna*:

Mot bakgrund av att flera företag inkommit med önskemål om förbättrat marknadstillträde för industrivaror anser kollegiet att alla **industrivaror inklusive fisk** ska omfattas av tullfrihet genom frihandelsavtalet. Merparten av tullpositionerna bör bli tullfria när avtalet träder i kraft. Även ambitionsnivån för liberaliseringen av **jordbrukstillarna** i frihandelsavtalet bör vara hög, med få undantag från fullständig liberalisering. EU bör eftersträva identiska **ursprungsprotokoll** för Australien och Nya Zeeland i syfte att förenkla den administrativa bördan för företag som handlar med länderna. Förhandlingarna bör leda till att ursprungsprotokollet utformas så att det ligger i linje med de mest moderna frihandelsavtal som EU har slutit.

Vidare anser kollegiet att **tjänster** ska prioriteras högt i förhandlingar givet den centrala roll tjänster har i ekonomin. Dessutom har flera företag lämnat synpunkter om tjänstehandel i kollegiets näringslivsundersökning. Främst handlar synpunkterna om offensiva intressen. Företag har rapporterat om problem med visumprocedurer.

Kollegiet anser därutöver att ett mer modernt och omfattande SPS-kapitel vore gynnsamt för svenska företag. Det är viktigt att frågorna om **antibiotika och djurvälfärd** ingår i avtalet dels eftersom många aktörer i civila samhället är intresserade av djurvälfärd, dels då Nya Zeeland troligen delar Sveriges intresse för frågorna. Avtalet bör även innehålla ambitiösa regler på växtskyddsområdet.

Det finns enligt kollegiet stora möjligheter att uppnå ett fördjupat **regulativt samarbete** mellan EU och Nya Zeeland, exempelvis kring fordon, kemiska produkter, alkoholhaltiga produkter och livsmedel. Sakområdet bör koordineras med förhandlingarna mellan Australien och EU.

Det är en prioritet för Sverige att bidra till uppfyllandet av Agenda 2030, både på hemmaplan och när det gäller att bidra till det globala genomförandet av agendan. Kollegiet anser att avtalet ska innehålla ett modernt och ambitiöst **hållbarhetskapitel** och att det bör utformas så att resultatet av SIA:n inkluderas. Kollegiet har mottagit en mängd synpunkter som rör hållbarhetsfrågor, vilket visar på betydelsen av att integrera dessa frågor i frihandelsavtal.

Medelprioriterade områden i de kommande förhandlingarna är enligt kollegiets bedömning offentlig upphandling, handelsprocedurer, immaterialrätt, fiskesubventioner, handelspolitiska skyddsinstrument.

Investeringar, transparens och korruption, små och medelstora företag, energi och råvaror, konkurrens och statsägda företag, tvistlösning kan enligt kollegiet vara **mindre prioriterade områden**.

Nedan prioriteras områdena enligt högt prioriterade, medelprioriterade, respektive mindre prioriterade områden. Inom respektive prioriteringsgrupp görs ingen rangordning.

2.1 Högt prioriterade områden

2.1.1 Industrivaror inklusive fisk

Kollegiet anser att alla industrivaror inklusive fisk ska omfattas av tullfrihet genom frihandelsavtalet. Vidare bör merparten av tullpositionerna bli tullfria när avtalet träder i kraft. I annat fall anser kollegiet att det ska vara få och korta avvecklingsperioder. I de fall en vara anses vara mycket känslig anser kollegiet att längre avvecklingsperioder av tullarna borde kunna medges. Det är mycket viktigt att kollegiet får möjlighet att granska EU:s och Nya Zeelands tullbud under förhandlingarna, här avses tullposition för tullposition inte summeringar från kommissionen.

2.1.2 Jordbrukstullar och andra jordbruksfrågor

Ambitionsnivån för liberaliseringen av jordbrukstullarna i frihandelsavtalet bör vara hög med få undantag från fullständig liberalisering. För känsliga produkter bör långa avvecklingsperioder i första hand användas istället för tullkvoter. Tullkvoter kommer dock att bli aktuella i EU:s bud för de mest känsliga produkterna. Sverige bör arbeta för tullfrihet inom kvot, volymer som är meningsfulla för marknadens aktörer samt en succesiv årlig utvidgning av tullkvoterna.

Offensiva importintressen finns enligt kollegiets bedömning för bland annat vin och vissa frukter (bl.a. äpplen). EU bör driva att Nya Zeeland ska avveckla alla tullar för jordbruksprodukter och livsmedel så att EU:s exportörer får möjlighet att konkurrera på samma villkor som exportörer i andra länder med frihandelsavtal med Nya Zeeland. Offensiva exportintressen finns, enligt de synpunkter som har först fram i konsultationerna samt enligt kollegiets bedömning, för bl.a. griskött, mjölkpulver, vassle, hydrerade fetter och oljor, laktos sockerkonfektyrer, choklad, livsmedelsberedningar, flingor, bakverk och bröd, såser, cider, vodka.

En bilateral skyddsklausul för jordbruksprodukter bör endast inkluderas i avtalet om detta bidrar till att säkerställa ett ambitiöst resultat för marknadstillträdet för jordbruksprodukter. Skyddsklausulen bör i så fall vara tidsbegränsad och inte aktiveras allt för enkelt. En hög ambitionsnivå för avvecklingen av tullar bör kombineras med ambitiösa samarbeten om hållbara produktionsmetoder (djurvälstånd och antibiotikaanvändning i djurhållning).

2.1.3 Ursprungsregler

Avtalet bör förenkla de administrativa procedurerna för yrkande och verifikation av ursprung; innehålla generösa gränser för tillåten mängd icke-ursprungsmaterial; tillåta tullrestitution; tillåta splittring av försändelser i tredje land (non-alteration); och innehålla kumulationsmöjligheter som går bortom bilateral kumulation (exempelvis utökad kumulation med ASEAN-länder som båda parter har FTA med).

Kollegiet anser att det är viktigt att parterna arbetar för ett lättolkat ursprungsprotokoll utan för många undantag. Enklare skrivningar och mindre omfattande ursprungsprotokoll skulle med all säkerhet underlätta användandet av handelsavtalen. Rent konkret skulle detta kunna innebära färre produktspecifika regler på rubriknivå (4-siffrig) och istället ha kapitelövergripande (2-siffriga) regler.

Med hänsyn till regionala och globala värdekedjor och andra pågående förhandlingar i regionen vore det önskvärt om det gick att hitta synergier mellan ursprungsregelprotokollen i FTA-förhandlingarna EU-Australien och EU-Nya Zeeland.

Gällande de administrativa procedurerna för att bevisa och verifiera ursprung borde det nuvarande systemet med ursprungscertifikat avskaffas till förmån för självcertifiering I Ceta tillåts till en början ursprungsdeklaration baserat på EU:s system för godkända exportörer för att sedan gå över till REX – *Registered Exporter System*. Detta system har även börjat tillämpas i GSP.

2.1.4 Tjänstehandel

Tjänster är ett område som ska prioriteras högt i förhandlingar givet den centrala rollen tjänster har i ekonomin.

Tillfällig personrörlighet är enligt företagen en viktig fråga som borde vara prioriterad i tjänstehandelsförhandlingarna med Nya Zeeland. Ett av tjänstehandelshindret mellan Sverige och Nya Zeeland är krångliga **procedurer för visum och arbetstillstånd**. Det är därför viktigt med en text om procedurer vid tillfällig personrörlighet i avtalet. Det är positivt om Nya Zeeland inkluderar alla kategorier av tillfällig personrörlighet i avtalet.

Nya Zeeland tillämpar **arbetsmarknadstest** för egenföretagare. Det vore positivt med ett undantag från arbetsmarknadstestet. **Vistelsetiderna** för affärsresenärer på kortare besök och egenföretagare skulle kunna förlängas, exempelvis till de vistelsetider som gäller i Ceta för dessa kategorier.

Nya Zeeland **granskar investeringar** i flera fall. Det som främst kan påverka tjänstesektorn är granskningen av investeringar i *significant business assets*. Det borde vara prioriterat att Nya Zeeland mildrar kraven eller alternativt gör ett undantag från granskningen av investeringar i *significant business assets*. Ett argument för att ett undantag från investeringsgranskningen är möjligt är att Nya Zeeland inte avslagit någon ansökan under en femårsperiod.

E-handel och dataflöden bör enligt kollegiet vara prioriterade frågor. EU:s standardtexter om e-handel stöds. En text om dataflöden är central och det är viktigt att texten ger mervärde. Det idag liggande förslag (som togs fram i förhandlingarna med Japan men aldrig inkluderades) är inte acceptabelt då den tvärtom försämrar möjligheterna till dataöverföringar. Det ska noteras att förhandlingarna med Nya Zeeland blir de första förhandlingarna där EU förhandlar med ett land som har adekvansbeslut

gällande dataöverföringar. Detta borde medföra nya möjligheter att föra denna fråga framåt.

Högt prioriterade sektorer är telekommunikationstjänster, affärstjänster och säkerhetstjänster och transport och kurirtjänster.

Telekommunikation är en av sektorerna med mest begränsningar av öppenheten, enligt både STRI och TPR. Sverige har generellt offensiva intressen inom telekomtjänster i tjänstehandelsförhandlingar. Sverige har också flera företag inom information- och kommunikationsverksamhet på Nya Zeeland. En prioritering i förhandlingarna borde därför vara att få ett undantag från, alternativt mildra, begränsningarna av nationell behandling inom telekomsektorn.

Affärstjänster säkerhetstjänster är viktiga sektorer för svensk tjänsteexport. Det vore fördelaktigt om Nya Zeeland gjorde åtaganden för dessa tjänster.

Transporttjänster är också en viktig sektor i svensk tjänsteexport. De är även viktiga ur ett tjänstefieringsperspektiv, både för de företag som säljer transporttjänster och för de som behöver transporter för leverans av produkter. Transportsektorn är en av sektorerna på Nya Zeeland med mest begränsningar enligt STRI och TPR.

I och med att Nya Zeeland gjort fulla åtaganden inom flera tjänstesektorer är det även viktigt med frågor om **inhemska regleringar** och avtal om ömsesidigt erkännande av kvalifikationer. Krav på licenser och kvalifikationer är exempelvis vanligt inom affärstjänster som är en viktig sektor i svensk tjänsteexport. Kollegiet anser att det är positivt om avtalet innehåller ambitiösa texter om inhemska regleringar och procedurer för förhandlingar om ömsesidigt erkännande av kvalifikationer. Kollegiet anser att **mest-gynnad-nationsprincipen** (MGN) är viktig då den gör att frihandelsavtal bidrar till en multilateralisering.

2.1.5 SPS och angränsande frågor

Antibiotika- och djurskyddsfrågorna är viktiga frågor för Sverige. Att de ingår i avtalet är viktigt då Nya Zeeland troligen delar Sveriges intresse för frågorna. Djurskydds- och antibiotikafrågorna är även viktiga utifrån ett legitimitetsperspektiv då det kan bidra positivt till handelsförhandlingars legitimitet utifrån ett medborgarperspektiv. Det ligger i linje med EU-kommissionens strategi *Handel för alla* – mot en mer ansvarsfull handels- och investeringspolitik där medborgarperspektivet lyfts fram.

Kollegiet bedömer att andra viktiga frågor i SPS-kapitlet i huvudsak kommer att tas om hand av andra med. Under förhandlingarna kan det dock finnas anledning att slå vakt om att växtskyddsfrågor, de fytosanitära delarna i SPS-kapitlet, inte hamnar i skymundan av djurhälso- och livsmedelssäkerhetsfrågor. Avtalet bör innehålla ambitiösa regler även på växtskyddsområdet.

2.1.6 Tekniska handelshinder

Det finns enligt kollegiet stora möjligheter att uppnå ett fördjupat regulativt samarbete mellan EU och Nya Zeeland, exempelvis kring fordon (last- och personbilar) och kemiska produkter, om vidare analys visar att de harmoniserade systemen ligger nära varandra. Baserat på de handelshinderfall som Nya Zeeland rest mot EU finns det enligt kollegiet möjligheter att diskutera förbättringspotential för regulativt samarbete för exempelvis alkoholhaltiga produkter och livsmedel.

Kollegiet vill också poängtera vikten av att samråda med förhandlingarna mellan Australien och EU i denna del för att det kommande frihandelsavtalet mellan EU och Nya Zeeland ska kunna bli så ambitiöst som möjligt när det gäller tekniska handelshinder och regulativt samarbete kring standarder, acceptans och ömsesidigt erkännande av provning och provningsresultat (procedurer för bedömning av överensstämmelse), och tekniska regler. På så sätt kommer avtalet mellan Nya Zeeland och EU att kunna förbättra marknadstillträdet för varor och underlätta för svenska företag.

2.1.7 Handel och hållbar utveckling

Att bidra till uppfyllandet av Agenda 2030 är en prioritet för Sverige då det är regeringens ambition att Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030 – både på hemmaplan och när det gäller att bidra till det globala genomförandet av agendan. Av mandatet framgår att det är parternas gemensamma ambition att bidra till uppfyllandet av Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen, vilket är i linje med svenska intressen.

Det moderniserade avtalet mellan EU och Nya Zeeland bör därför innehålla ett modernt och ambitiöst hållbarhetskapitel. Den specifika hållbarhetskonskvansanalysen (SIA) kommer att genomföras i samband med förhandlingarna. SIA:n identifierar områden där specifika åtaganden i hållbarhetskapitlet kan krävas för att hantera avtalets potentiella hållbarhetspåverkan samt möjliga framtida samarbetsområden. Hållbarhetskapitel bör därför utformas så att resultatet av SIA:n inkluderas.

Kollegiet noterar att det föreslagna förhandlingsmandatet inte inkluderar en särskild skrivning om handel och jämställdhet, vilket är att jämföra med det nyligen föreslagna mandatet för förhandlingar med Chile, där en sådan skrivning finns. Att integrera jämställdhet i frihandelsavtal är i linje med Sveriges feministiska utrikespolitik vars aktuella handlingsplan inkluderar ett delmål att verka för jämställdhetsanalyser i EU:s förhandlingar om frihandelsavtal med tredje land. Detta delmål kan exempelvis uppfyllas genom att inkludera jämställdhetsanalys mer i SIA:n, samt att integrera dessa resultat i utformningen av bestämmelserna i avtalet. En sådan struktur skulle gynnas av att förhandlingsmandatet inkluderade en särskild skrivning om handel och jämställdhet.

2.2 Medelprioriterade områden

2.2.1 Offentlig upphandling

Kollegiet anser att offentlig upphandling bör vara ett medelhögt prioriterat område för svensk del i förhandlingarna. Sverige har exportpotential när det gäller många varor, tjänster och sektorer som efterfrågas av offentlig sektor. Ur ett svenskt företagsperspektiv är det därför viktigt med marknadstillträde vid offentlig upphandling i andra länder.

Sverige bör driva ett ömsesidigt förbättrat marknadstillträde i offentlig upphandling på alla nivåer av statsförvaltningen (central, regional och lokal nivå). Vidare bör statsägda företag, *crown entities* och företag med speciella eller exklusiva rättigheter täckas i så stor utsträckning som möjligt. Varor, tjänster, byggsektorn och försörjningssektorn (*utilities*, bland annat transport, energi, infrastruktur) bör täckas med få undantag, samt om möjligt även koncessioner. Det är också viktigt med upphandlingsregler som garanterar icke-diskriminering, transparens och inhemska rättsmedel i paritet med GPA. Sammantaget skulle detta leda till ett ökat marknadstillträdet för svenska företag.

För svensk del kan potentiella exportvaror såsom bland annat transportmedel (inklusive personbilar, stationsvagnar, lastbilar och specialfordon), maskiner och apparater samt produkter av kemiska och närstående industrier tänkas bli aktuella för offentlig sektor. När det gäller tjänster har Sverige offensiva intressen avseende exempelvis affärstjänster, finansiella tjänster, tele-, data- och informationstjänster, resor och transporttjänster. Eftersom Nya Zeeland inom ramen för GPA redan har gjort omfattande åtaganden när det gäller tjänster, bedömer

kollegiet att ytterligare åtaganden skulle kunna vara FoU tjänster och utbildningstjänster.

2.2.2 Handelsprocedurer

Nya Zeeland har överlag väl fungerande handelsprocedurer redan idag. För att främja ett fortsatt förenklingsarbete och för att uppnå likformighet med andra frihandelsavtal är det ändå viktigt att avtalet går längre än WTO TFA och innehåller så omfattande och ambitiösa skrivningar som möjligt. Prioriteringarna följer den allmänna svenska handlingslinjen om att utöka och förtydliga åtaganden på de områden där avtalstexten i WTO TFA inte innehåller bindande krav. Ett sådant exempel gäller möjligheten att använda elektroniska kopior av stödande dokument. WTO TFA finns endast ett strävansmål vad gäller godtagande av elektroniska kopior av styrkande handlingar. I frihandelsavtalet bör man gå längre genom att införa bindande skrivningar om att elektroniska kopior ska godtas.

2.2.3 Immateriella rättigheter

Kollegiets bedömning är att fokus bör vara på de immaterialrätter som är viktiga för svenska och andra europeiska företag, såsom patent, varumärken, upphovsrätt och företagshemligheter. Eftersom bland annat maskiner och apparater, transportmedel och medicinska och farmaceutiska produkter utgör en stor del av den svenska exporten till Nya Zeeland bedömer kollegiet att immaterialrätter såsom patent, inklusive bestämmelser om tilläggskydd för patent, varumärken och skydd för testdata är viktiga. TRIPs innehåller visserligen en bestämmelse om skydd för testdata, men denna gäller endast skydd mot otillbörlig kommersiell användning. I vissa av EU:s frihandelsavtal regleras skydd för testdata istället som en exklusiv rättighet.

Vad gäller geografiska ursprungsbeteckningar är de av mindre betydelse som offensivt intresse för Sverige och det är därför av vikt att bevaka balansen så att inte för stort fokus läggs på geografiska ursprungsbeteckningar och att inte andra viktigare immaterialrätter kommer i skymundan.

2.2.4 Fiskesubventioner

Fiskesubventioner omfattas idag av WTO:s subventionsavtal på samma villkor som industrivaror men har lyfts ut till särskilda förhandlingar under de pågående regelförhandlingarna i WTO. Kollegiet anser att ett frihandelsavtal med Nya Zeeland bör inkludera regleringar om subventioner till fisket där skadliga fiskesubventioner som leder till överkapacitet och överfiske förbjuds.

2.2.5 Handelspolitiska skyddsinstrument

Kollegiet är av den generella uppfattningen att parter till frihandelsavtal ska åta sig att inte använda handelspolitiska skyddsinstrument i den bilaterala handeln och att konkurrenslagstiftning, inklusive regler om statligt stöd/subventioner, bör gälla istället. Kollegiet anser därför att parternas möjligheter att införa handelspolitiska skyddsinstrument mot varandra ska slopas eller i vart fall begränsas kraftigt.

För det fall endast en begränsning av de handelspolitiska skyddsåtgärderna skulle vara möjlig att uppnå anser kollegiet att införandet av skyddsåtgärder är ett mer transparent och mindre handelssnedvridande verktyg då åtgärderna riktar sig mot all import (även mot tredje land), är begränsat i tid och ställer krav på omstrukturering av den aktuella industrin som ska skyddas. Vidare kan de inskränkningar i möjligheten att använda handelspolitiska skyddsåtgärder som Nya Zeeland tillämpar i sina handelsavtal med andra länder kunna tjäna som inspiration inför förhandlingar med Nya Zeeland.

2.3 Lågt prioriterade områden

2.3.1 Små och medelstora företag

Kollegiet anser att Nya Zeeland bör upprätta en webbaserad tjänst som liknar EU:s Trade Helpdesk. Kollegiet anser att den webbaserade tjänsten ska innehålla information om de regler och föreskrifter som gäller för export till Nya Zeeland. Webblösningen bör innehålla produktspecifikt information och vara sökbar med HS-nummer, om bland annat vilka tullar som gäller och vilka intyg som kan behövas för att få sätta en vara på marknaden i Nya Zeeland. Inom området SMEs finns det ibland en del annat också, såsom en SME-kommitté, men det är frågan om webblösningen som bör vara högst prioriterad.

2.3.2 Investeringar

Ur ett FDI-perspektiv är Nya Zeeland för närvarande inte i fokus för svenska investerare och kollegiet har inte identifierat några tydliga svenska intressen gällande tillträde för investeringar.

2.3.3 Transparens och korruption

Kollegiet anser att anti-korruptionsåtgärder bör ges ett eget kapitel i frihandelsavtal, samt att de skrivningar som återfinns i TPP utgör en god bas för framtida förhandlingar. Detta innebär att transparens och korruptionsåtgärder bör integreras i ett horisontellt kapitel, då det är principer som bör genomsyra all offentlig verksamhet, inte bara tull och

gränsmyndigheter eller offentlig upphandling. Detta kan sedan kompletteras med områdesspecifika åtaganden i respektive kapitel. Avtalet bör tydligt uttala att ansvaret för att bekämpa korruption ligger hos både den offentliga och den privata sektorn. Avtalet bör hänvisa till implementering och efterlevnad av existerande internationella konventioner på området, och därigenom verka för att stärka åtaganden för korruptionsbekämpning och skydd av mänskliga rättigheter.

Kollegiet anser att tydliga åtgärder för att bekämpa korruption bör finnas nämnda i avtalet, liksom vad avtalsparterna ska göra för att motverka korruption bland offentliganställda. Skyldigheten att säkerställa efterlevnad av regelverk mot korruption bör också finnas i avtalet. Vidare bör skrivelser om att parterna ska främja civilsamhällets och icke-statliga organisationers aktiva deltagande i korruptionskampning finnas med i avtalet.

Slutligen är lättillgänglig och begriplig information en förutsättning för att minska hinder för handel, och för att allmänheten, företag och civilsamhällesorganisationer ska kunna engagera sig i kampen mot korruption på ett effektivt sätt. Komplexa, icke-transparenta och inkonsekvent tillämpade regelverk kan bli en grogrund för korruption. Företag som är medvetna om sina rättigheter och befintliga regler minskar risken för att bli utsatta för korruption. Tillgång till information om exempelvis beslutsprocesser inom offentlig förvaltning och upphandling, finansiering av valkampanjer och politiska partier är också en förutsättning för att allmänheten och civilsamhället ska kunna engagera sig i korruptionsbekämpning, och bevaka samspelet mellan ekonomi, politik och handel.

2.3.4 Energi och råmaterial

Kollegiets anser att det föreslagna förhandlingsmandatet ser bra ut på energi- och råvaruområdet. Att mandatet tar upp investeringar och konkurrensbegränsningar på energi och råvaruområdena är någon som kan välkomnas av Sverige. Sverige välkomnar att avtalet ska innehålla regler som främjar handel och utländska direktinvesteringar inom sektorn förnybar energi.

2.3.5 Konkurrens och statsägda företag

Kollegiet anser inte att konkurrensfrågan bör vara prioriterat i förhandlingarna. Om förhandlingarna om statsägda företag baseras på EU:s standardtexter är inte förhandlingarna prioriterade. Om de däremot inkluderar nya element, främst om hur SOEs kan agera på externa marknader, behöver frågan analyseras. Kollegiet anser det svårt att i

dagsläget ge konkreta förslag kring hur eventuella textförslag ska bemötas.

2.3.6 Tvistlösning

Kollegiet anser att avtalet bör innehålla ett bindande tvistlösningsförfarande som bygger på erfarenheter från WTO och andra frihandelsavtal. Kollegiet bedömer även att en medlingsmekanism bör inkluderas i avtalet. Vidare anser kollegiet att det är av vikt att reglera förhållandet mellan tvistlösningsförfarandet i frihandelsavtalet och tvistlösningsförfarandet i WTO såsom har gjorts i andra frihandelsavtal där EU är part. Kollegiet bedömer även att det bör införas tolkningsregler i avtalet för att skapa en mer enhetlig tolkning av handelsregler, såsom även finns i flera av EU:s andra frihandelsavtal.

3 Nya Zeelands ekonomi

3.1 Bakgrund om Nya Zeelands ekonomi

Nya Zeeland har 4,4 miljoner invånare, varav tre fjärdedelar bor på Nordön som är mindre än sydön och därmed betydligt mer tätbefolkad. Produktionen av mejerivaror, kött och ull har länge dominerat den nyzeeländska ekonomin, men numera är tjänstesektorn landets viktigaste näring.¹ Jordbruks- och livsmedelsprodukter dominerar dock den nyzeeländska varuexporten och landet är världsledande inom tillverkning av mejeriprodukter och står för en tredjedel av den internationella handeln med mejerivaror. Andra viktiga inkomster kommer från fiske och skogsbruk, och företag inom produktion av sågade trävaror och pappersmassa representerar de största företagen i landet.²

Nya Zeelands BNP låg år 2016 på 185 miljarder USD.³ Den ekonomiska tillväxten beräknas ligga runt tre procent per år under perioden 2016-2018. Landets inflation ligger omkring 2 procent och arbetslösheten runt 5 procent.⁴

Nya Zeeland lyckades återhämta sig från finanskrisen relativt väl, men har dragits med omfattande kostnader efter att regionen Canterbury på sydön drabbades av en kraftig jordbävning år 2011. Så mycket som 185 personer omkom och de materiella skadorna blev omfattande, särskilt i

¹ PM Sveriges ambassad – Landfakta Nya Zeeland, 2017-07-18.

² Business Sweden. *Nya Zeeland*.

³ Världsbanken. *New Zealand*. Tillgänglig: <https://data.worldbank.org/country/new-zeeland>

⁴ PM Sveriges ambassad – Landfakta Nya Zeeland, 2017-07-18.

Christchurch, landets tredje största stad. Hösten 2016 drabbades Nya Zeeland av en ny jordbävning vilket medförde att en del vägar och annan infrastruktur behövde återuppbyggas.⁵

Nya Zeelands regering har de senaste åren varit inriktad på strukturreformer på ekonomins utbudssida, samt en sänkt inkomst- och bolagsskatt. Budgeten som presenterades i maj 2017 innehöll betydande infrastruktursatsningar inom bland annat transport-, utbildnings- och hälsosektorerna i syfte att hantera utmaningar relaterade till den ökande befolkningen. En annan viktig satsning är sänkt inkomstskatt för låginkomsttagare.⁶

Nya Zeeland har under många år haft underskott i bytesbalansen, men år 2013 och 2014 uppvisades ett överskott i bytesbalansen för första gången på tjugo år, framför allt tack vare en ökning av exporten av mejeriprodukter. År 2015 och 2016 blev bytesbalansen dock återigen negativ.⁷

3.2 Nya Zeelands handelsavtal med omvärlden

Nya Zeeland har ett stort antal handelsavtal med länder världen över. Frihandelsavtal är ikraft mellan Nya Zeeland och Brunei, Kina, Hongkong, Taiwan, Malaysia, ASEAN, Thailand, Singapore, Korea och Australien.⁸ I juni 2017 ingicks *Pacific Agreement on Closer Economic Relations* (PACET Plus) mellan Nya Zeeland, Australien och ett tiotal önationer i Stillahavsregionen.

Nya Zeeland driver på för att förhandlingarna om RCEP (*Regional Comprehensive Economic Partnership*) ska leda till ett ambitiöst avtal av hög kvalitet och förespråkar genomförande av TPP (*Trans Pacific Partnership*) trots USA:s beslut att dra sig ur. Därutöver vill man verka för uppgradering av bland annat AANZFTA (ASEAN, Australien och Nya Zeeland) och FTA med Kina. Förutom kommande förhandlingar med EU planeras även frihandelsförhandlingar med länderna i *Pacific Alliance* (Nya Zeeland, Australien, Chile, Colombia, Mexiko och Peru).⁹

2017 presenterade Nya Zeeland en ambitiös frihandelsagenda och en ny handelspolitisk strategi (Trade Agenda 2030). Inom ramen för denna strategi har man identifierat fyra prioriterade områden:

⁵ PM Sveriges ambassad – Landfakta Nya Zeeland, 2017-07-18.

⁶ PM Sveriges ambassad – Landfakta Nya Zeeland, 2017-07-18.

⁷ PM Sveriges ambassad – Landfakta Nya Zeeland, 2017-07-18.

⁸ United States Trade Representative. *2017 National Trade Estimate Report*. Tillgänglig: <https://ustr.gov/about-us/policy-offices/press-office/reports-and-publications/2017/2017-national-trade-estimate>

⁹ PM Sveriges ambassad, 2017-08-17.

- Ingå nya frihandelsavtal samt uppgradera och implementera de man redan har
- Ökat fokus på icke-tariffära handelshinder
- Ökat fokus på tjänstehandel, investeringar och den digitala ekonomin
- Ökat fokus på att hjälpa företag att dra nytta av förbättrat marknadstillträde.

Ambitionen är att andelen av landets export som täcks av frihandelsavtal ska öka från nuvarande drygt 50 procent till 90 procent 2030.¹⁰

3.3 Nya Zeeland i WTO

Nya Zeeland har varit medlem i WTO sedan 1995 och i GATT sedan 1948. Landet har bundit 100 procent av sina tullar och den genomsnittliga bundna tullen ligger på 10,1 procent (6,1 procent för jordbruksvaror och 10,7 procent för industrivaror). År 2016 låg den genomsnittliga tillämpade tullen på 2 procent (1,4 procent för jordbruksvaror och 2,2 procent för industrivaror).¹¹

Nya Zeeland är en av 23 WTO medlemmar som sedan 2013 förhandlar om det plurilaterala tjänstehandelsavtalet *Trade in Services Agreement* (TISA). Den 29 september 2015 ratificerade Nya Zeeland WTO-avtalet om förenklade handelsprocedurer, *Trade Facilitation Agreement*. Nya Zeeland är också part till WTO:s avtal om immaterialrätt (TRIPS), till WTO:s plurilaterala avtal om informationsteknik *Information Technology Agreement* (ITA) och avtalet om offentlig upphandling, *Government Procurement Agreement* (GPA). Nya Zeeland deltar i förhandlingarna om det plurilaterala avtalet om liberalisering av miljövaror (*Environmental Goods Agreement*, EGA).

Nya Zeeland är medlem i APEC (Asia-Pacific Economic Cooperation forum), *Cairns group* (Coalition of agricultural exporting nations lobbying for agricultural trade liberalization), *Friends of Ambition* (seeking to maximize tariff reductions and achieve real market access in NAMA) och *Friends of Fish* (informal coalition seeking to significantly reduce fisheries subsidies).

3.4 Nya Zeelands utrikeshandel

Nya Zeeland har ett mycket öppet företagsklimat och kommer på första plats i Världsbankens *Ease of Doing Business Index 2016*. I *Heritage*

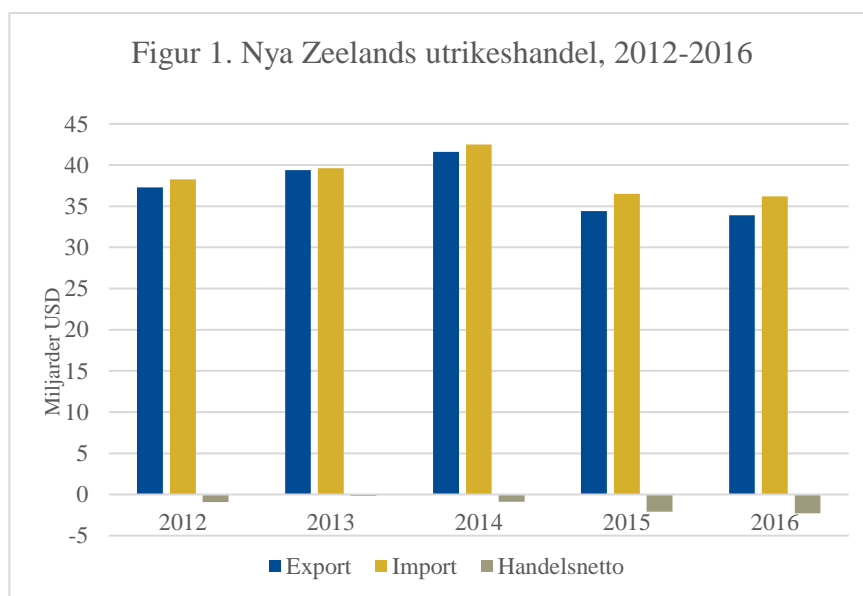
¹⁰ PM Svenska ambassaden i Canberra, 2017-05-23.

¹¹ WTO Tariff Profiles (http://stat.wto.org/tariffProfiles/NZ_e.htm)

Foundation's Index of Economic Freedom rankas landet som nummer tre och i *The Economist's Business Environment Ranking 2014-2018* som nummer åtta.¹² Under det senaste årtiondet har exporten till Kina fyrdubblats och importen fördubblats. Denna utveckling har lett till att Kina gått om Australien som Nya Zeelands främsta handelspartner.¹³

3.4.1 Handel med varor

Nya Zeelands utrikeshandel med varor låg år 2016 på 70 miljarder USD, den lägsta nivån under de senaste fem åren. Minskningen jämfört med 2014 är 17 procent, då utrikeshandelnivån var som störst. Under de senaste två åren har både importen och exporten sjunkit till lägre nivåer jämfört med perioden 2012-2014, medan handelsunderskottet har fortsatt att växa (se figur 1).

Källa: UN Comtrade

EU är Nya Zeelands tredje största handelspartner och den totala varuhandeln uppgick till 8,1 miljarder under 2016. Därmed ligger EU efter Kina och Australien.

Nya Zeelands **export** låg år 2016 på 34 miljarder USD, en minskning med 18,5 procent jämfört med år 2014 då exporten var som störst under perioden 2012-2016. Minskningen beror till stor del på tillbakagången av exporten av kött och mjölkprodukter som utgör 35 procent av Nya Zeelands export. Andra viktiga produkter för landets export är trä och

¹² PM Svenska ambassaden i Canberra, 2017-05-23.

¹³ PM Svenska ambassaden i Canberra, 2017-05-23.

trävaror (8,5 procent), frukt och nötter (5,6 procent) och drycker (3,8 procent)¹⁴.

De viktigaste exportmarknader för nyzeeländska produkter är Kina (19 procent), Australien (17 procent), USA (11 procent), EU28 (10 procent) och Japan (6 procent).

Även importen till Nya Zeeland har sjunkit sedan 2014 och låg år 2016 på 36 miljarder USD. Minskningen beror framför allt på mindre import av mineralbränsle och oljor samt flygplan. De viktigaste produktkategorierna för import till Nya Zeeland är transportmedel inklusive fordonsdelar (14,9 procent), maskiner (13,3 procent), mineralbränsle och oljor (8,5 procent), elektriska maskiner och utrustning (8,3 procent), plast och plastvaror (3,8 procent).¹⁵

Nya Zeelands viktigaste handelspartner när det gäller import är Kina (20 procent av exporten), EU28 (18 procent), Australien (13 procent), USA (11 procent) och Japan (7,1 procent).

3.4.2 Handeln med tjänster

Enligt uppgifter som är tillgängliga på STATS NZ låg Nya Zeelands tjänstehandel på 27 miljarder USD år 2016. Tjänsteexporten låg år 2016 på 15 miljarder USD, en ökning med 5,2 procent jämfört med 2015. Resor utgör 64 procent av exporten, följt av transporttjänster (13 procent) och övriga affärstjänster (8,8 procent).

Tjänsteimporten var 12 miljarder USD år 2016, en ökning med 1,9 procent jämfört med året innan. Även här är resor en viktig tjänstekategori (33 procent av importen). Andra tjänster som Nya Zeeland importerar är transporttjänster (22 procent) och övriga affärstjänster (18 procent).

Nya Zeelands viktigaste tjänstehandelspartner är samma som i fallet för varuhandeln, det vill säga Australien, Kina, USA, EU 28 och Japan.

¹⁴ Nya Zeelands Statistiska Byrå – Stats NZ. Data avser år 2016 och är listade enligt HS-koder.
(http://m.stats.govt.nz/browse_for_stats/industry_sectors/imports_and_exports/global-nz-dec-16.aspx)

¹⁵ Nya Zeelands Statistiska Byrå – Stats NZ. Data avser år 2016 och är listade enligt HS-koder.
(http://m.stats.govt.nz/browse_for_stats/industry_sectors/imports_and_exports/global-nz-dec-16.aspx)

3.4.3 Direktinvesteringar

Stocken av utländska investeringar i Nya Zeeland var cirka 70 miljarder USD¹⁶ den 31 december 2016, en ökning på 3 procent jämfört med året innan. Mer än hälften av investeringarna ägs av företag från Australien (52 procent). Andra viktiga investerare i Nya Zeeland är USA (7,9 procent), Hongkong (5,6 procent), Storbritannien (5,5 procent) och Japan (4,9 procent).¹⁷

Stocken av nyzeeländska investeringar utomlands var cirka 17 miljarder USD¹⁸ den 31 december 2016, 5,4 procent mindre än året innan. Nästan hälften av investeringarna går till Australien (49 procent). Andra länder företag från Nya Zeeland investerar i är USA (14 procent av stocken), Hongkong (8,3 procent), Singapore (5,8 procent) och Storbritannien (4,9 procent).¹⁹

4 EU:s och Sveriges handel med Nya Zeeland

4.1 Handeln mellan EU och Nya Zeeland

4.1.1 EU:s varuhandel med Nya Zeeland

Sedan 2009 har den bilaterala varuhandeln mellan EU och Nya Zeeland ökat årligen. Den totala handeln mellan EU och Nya Zeeland uppgick till 8,1 miljarder EUR år 2016. Detta är en ökning med 36 procent jämfört med 2007 och med hela 67 procent jämfört med 2009 när handeln befann sig på den lägsta nivån under de senaste 10 åren (se figur 2). Det finns dock stora skillnader mellan import och export.

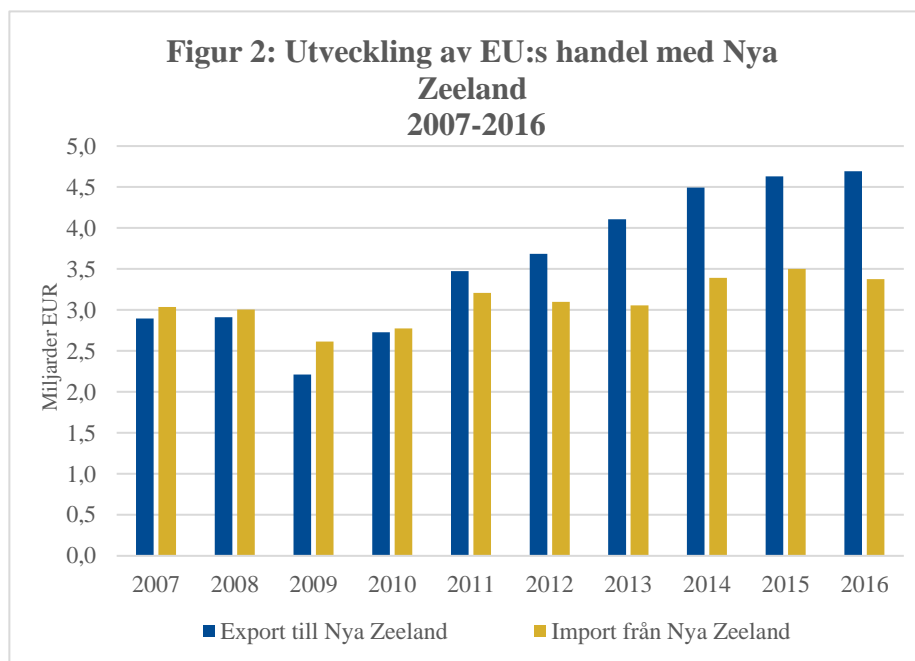
EU:s export till Nya Zeeland har utvecklats positivt under de senaste 10 åren (2007-2016). Sedan 2009 har exporten ökat varje år och år 2016 nådde den 4,7 miljarder EUR, mer än dubbelt så mycket som år 2009. Nya Zeelands export till EU har dock inte utvecklats lika mycket, och låg år 2016 på 3,4 miljarder EUR (11 procent högre än för tio år sedan). Se figur 2 för utvecklingen av den bilaterala handeln mellan EU och Nya Zeeland.

¹⁶ Motsvarande 101 miljarder NZD (växelkurs 1,44 NZD = 1 USD)

¹⁷ Nya Zeelands Statistiska Byrå – Stats NZ; egna beräkningar (http://m.stats.govt.nz/browse_for_stats/industry_sectors/imports_and_exports/global-nz-dec-16.aspx).

¹⁸ Motsvarande 25 miljarder NZ dollar.

¹⁹ Nya Zeelands Statistiska Byrå – Stats NZ; egna beräkningar (http://m.stats.govt.nz/browse_for_stats/industry_sectors/imports_and_exports/global-nz-dec-16.aspx).

Källa: Eurostat

Sedan 2011 är handelsnettot (skillnaden mellan export och import) positivt för EU och fortsätter att växa. En stor del (86 procent) av EU:s export till Nya Zeeland består av tillverkade varor. De viktigaste varorna är transportmedel (27 procent av exporten), icke-elektriska maskiner (17 procent), kemiska produkter, inklusive läkemedel (14 procent), andra tillverkade varor (8,3 procent). En mindre del av exporten (8,9 procent) består av livsmedel.²⁰ EU:s import från Nya Zeeland består huvudsakligen av jordbruksprodukter²¹, framför allt livsmedel (64 procent av importen) och jordbruksråvaror (8,3 procent). Tillverkade varor importeras i mindre utsträckning från Nya Zeeland till EU (24 procent av importen). Bland dessa är det kemiska produkter samt maskiner och transportmedel som importeras mest.

De EU-länder som handlar mest varor med Nya Zeeland är Storbritannien (23 procent av all handel mellan EU och Nya Zeeland), Tyskland (20 procent), Nederländerna (12 procent), Frankrike (9,7 procent), Italien (8,9 procent) och Belgien (6,3 procent). En tredjedel av EU:s import från Nya Zeeland går till Storbritannien. Tyskland exporterar mest av alla EU:s medlemsstater (23,6 procent av EU:s export till Nya Zeeland). Se även tabell 1.

²⁰ Siffrorna avser år 2016. Källa: EU-kommissionen - DG Trade; "European Union, Trade in goods with New Zealand";

http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113425.pdf

²¹ Jordbruksprodukter – här inkluderas livsmedel, fisk och råvaror

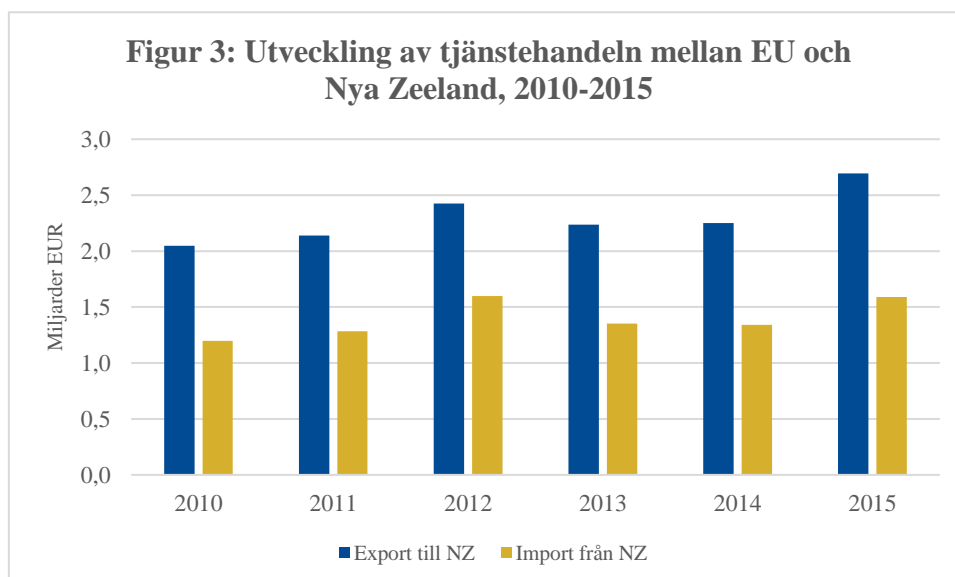
Tabell 1: EUMS som handlade mest med Nya Zeeland år 2016*Procentuell andel av total export till, respektive import från, Nya Zeeland*

Rang	Andel av EU:s export till NZ		Andel av EU:s import från NZ	
	Land	Andel (%)	Land	Andel (%)
1	Tyskland	23,6	Storbritannien	31,0
2	Storbritannien	18,0	Nederländerna	16,0
3	Frankrike	11,5	Tyskland	14,3
4	Italien	10,1	Belgien	8,6
5	Nederländerna	9,1	Italien	7,3
6	Belgien	4,7	Frankrike	7,0
7	Spanien	4,4	Spanien	4,4
8	Sverige	3,2	Danmark	2,4
9	Polen	2,6	Polen	2,3
10	Österrike	2,5	Sverige	1,4

Källa: Eurostat

4.1.2 EU:s tjänstehandel med Nya Zeeland

Tjänstehandeln mellan EU och Nya Zeeland har fluktuerat de senaste åren, men visade en stark uppgång år 2015 (se figur 3). Mellan 2010 och 2015 har tjänstehandeln ökat med drygt 30 procent. EU exporterade tjänster till Nya Zeeland för 2,7 miljarder EUR år 2015 (32 procents ökning jämfört med 2010). Även EU:s import av tjänster från Nya Zeeland ökar i samma takt och låg 2015 på 1,6 miljarder EUR (dock samma nivå som år 2012). Tjänstehandelsnettot har varit positivt till EU:s fördel och har ökat något under perioden.

Källa: Eurostat

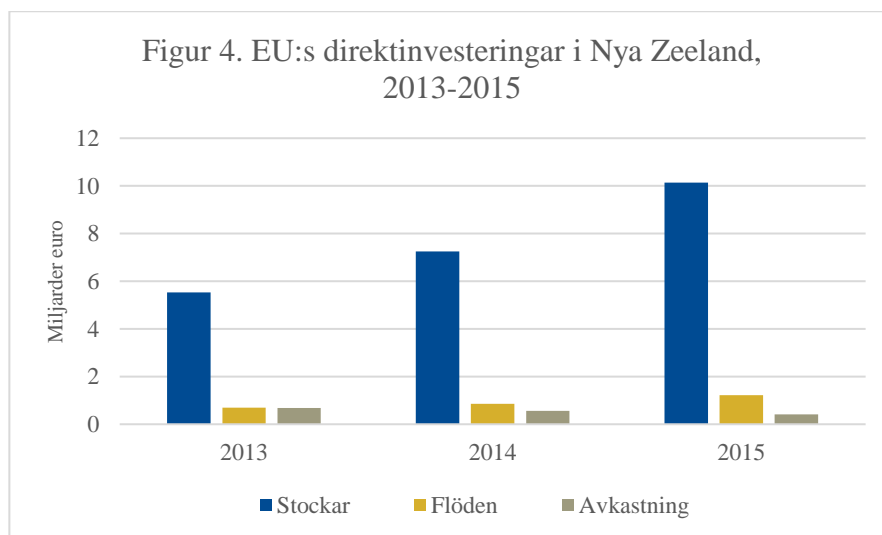
EU:s företag exporterar framför allt transporttjänster (36 procent av exporten), resor (23 procent), telekommunikation, informations- och datatjänster (14 procent), övriga affärstjänster (14 procent) och

finansiella tjänster (5 procent) till Nya Zeeland. Nya Zeelands export av tjänster till EU består fram för allt av resor (53 procent), transporttjänster (25 procent) och övriga affärstjänster (12 procent).

De EU-länder som handlar mest varor med Nya Zeeland handlar även mest tjänster med landet; Storbritannien (med 27 procent av EU:s totala tjänsteexport till Nya Zeeland) samt Tyskland och Danmark (med 15 procent vardera). Övriga stora exportörer är Frankrike, Irland och Nederländerna. Samma länder importerar även majoriteten av tjänsterna från Nya Zeeland.²²

4.1.3 Direktinvesteringar

Det finns begränsat med information angående EU:s direktinvesteringar i Nya Zeeland. Enligt uppgifter från Eurostat var stocken av direkta investeringar i Nya Zeeland cirka 10 miljarder EUR år 2015²³, nästan dubbelt så mycket som år 2013. Även investeringsflödena har ökat mellan 2013 och 2015, och uppgick år 2015 till 1,2 miljarder EUR (se figur 4). Avkastningen på investeringar har varit positivt under perioden, dock mindre år 2015 jämfört med 2013 (avkastningen var 0,4 miljarder EUR år 2015 jämfört med 0,7 miljarder år 2013). Det finns dock ingen information tillgänglig angående i vilka sektorer europeiska företag investerar.

Källa: Eurostat.

²² Data saknas för Tyskland och Irland.

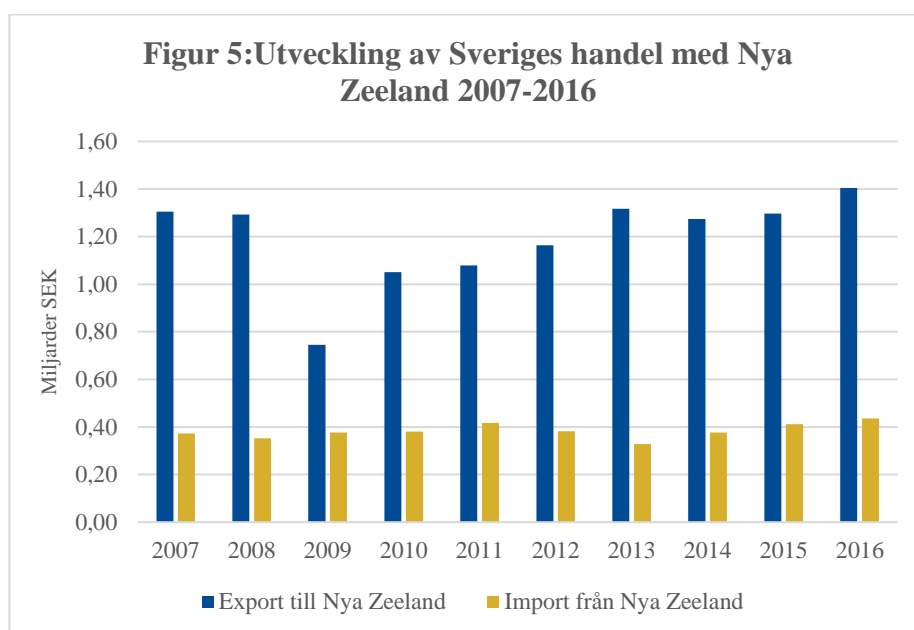
²³ Senast tillgängliga informationen.

Stocken av nyzeeländska direktinvesteringar i EU uppgick år 2014 till cirka 4 miljarder EUR.

4.2 Sveriges handel med Nya Zeeland

4.2.1 Sveriges varuhandel med Nya Zeeland

Efter en kraftig minskning av den totala handeln mellan Sverige och Nya Zeeland under 2009, som resultat av den internationella ekonomiska krisen, har handeln utvecklats positivt de senaste åren. Trots det låg den totala handeln mellan Sverige och Nya Zeeland på 1,9 miljarder SEK år 2016 – endast tio procent högre än för tio år sedan (se figur 5).

Källa: SCB.

Sveriges export låg år 2016 på 1,4 miljarder SEK, 7,6 procent högre än år 2007, men 89 procent högre än 2009 när den svenska exporten var som lägst under perioden. Nya Zeeland är destination för 0,1 procent av Sveriges export. Landet ligger på plats 61 i rankningen över Sveriges viktigaste exportmarknader (plats 39 över marknader utanför EU).

Sveriges export till Nya Zeeland är diversifierad. Majoriteten av exporten består av tillverkade produkter (92 procent av exporten) främst maskiner och apparater (39 procent) och transportmedel (20 procent), kemiska varor (9,6 procent; 3,7 procent är läkemedel) samt papper och papp (8,3 procent). Inom maskiner och apparater, vilket är en bred kategori, exporterar svenska företag framförallt pumpar, centrifuger och kompressorer (4,4 procent av Sveriges export), andra icke-elektriska maskiner och apparater (4,2 procent), maskiner för mekanisk hantering

av material (3,9 procent) och apparater för uppvärmning eller avkylning, ej för hushåll (3,3 procent) till Nya Zeeland. Inom kategorin transportmedel exporterar Sverige framför allt personbilar (8,4 procent av Sveriges totala export till Nya Zeeland), delar och tillbehör till motorfordon (5,3 procent) och lastbilar (4,3 procent) till Nya Zeeland.

Sveriges import från Nya Zeeland ligger på en låg nivå och registrerade bara små förändringar under perioden. År 2016 låg importen på 0,4 miljarder SEK, 20 procent högre än för tio år sedan och bara 6,8 procent mer än 2011 (se figur 4). Importen från Nya Zeeland representerar cirka 0,04 procent av Sveriges totala import. Nya Zeeland ligger på plats 68 i rankningen över Sveriges viktigaste importhandelspartner (plats 41 över länder utanför EU).

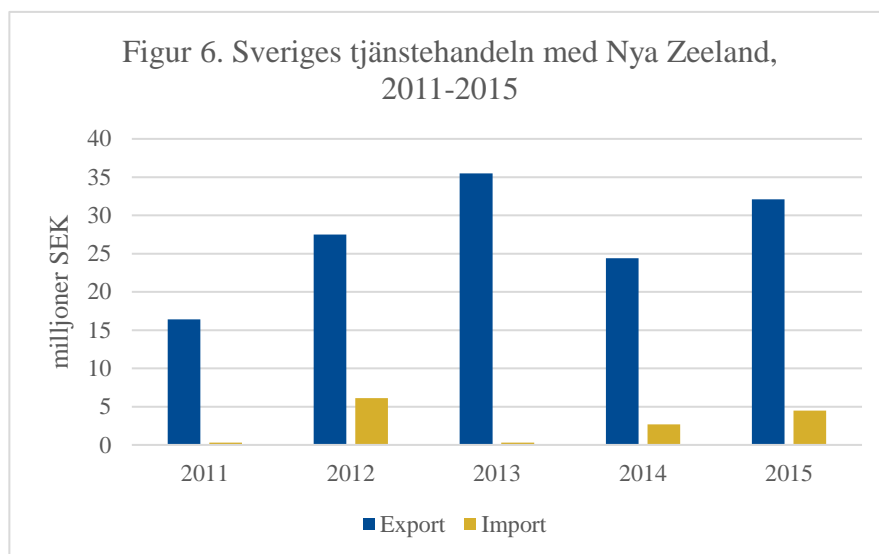
Svenska företag importerar framför allt livsmedel och drycker (86 procent av importen) från Nya Zeeland. Två tredje delar av importen består av fryst kött (40 procent av hela importen) och vin (22 procent). Svenska företag importerar tillverkade industriprodukter i en mindre utsträckning (12 procent av importen).

4.2.2 Sveriges tjänstehandel med Nya Zeeland

SCB publicerar inte någon statistik för den gränsöverskridande tjänstehandeln mellan Sverige och Nya Zeeland, varken totalt eller per tjänsteslag. Detta beror på att statistiken inte bedöms som tillförlitlig. SCB har emellertid skickat en del statistik för tjänstehandeln externt, bland annat till Eurostat, där uppgifter om total och tjänsteslagsuppdelad export och import finns. Mot bakgrund av den osäkerhet som SCB tillskriver siffrorna bör de tolkas med stor försiktighet. Statistiken presenteras dock här då den kan ge en indikation på omfattningen och inriktningen av Sveriges tjänstehandel med Nya Zeeland.

Enligt uppgifterna från Eurostat uppnådde Sveriges export av tjänster till Nya Zeeland drygt 32 miljoner EUR år 2015. Sverige exporterar framför allt transporttjänster (cirka två tredjedelar), telekomtjänster och övriga affärstjänster. Importen av tjänster från Nya Zeeland är mycket begränsad och uppgick till 4,5 miljoner EUR år 2015. Det är framförallt royalties, övriga affärstjänster och telekomtjänster som importeras.

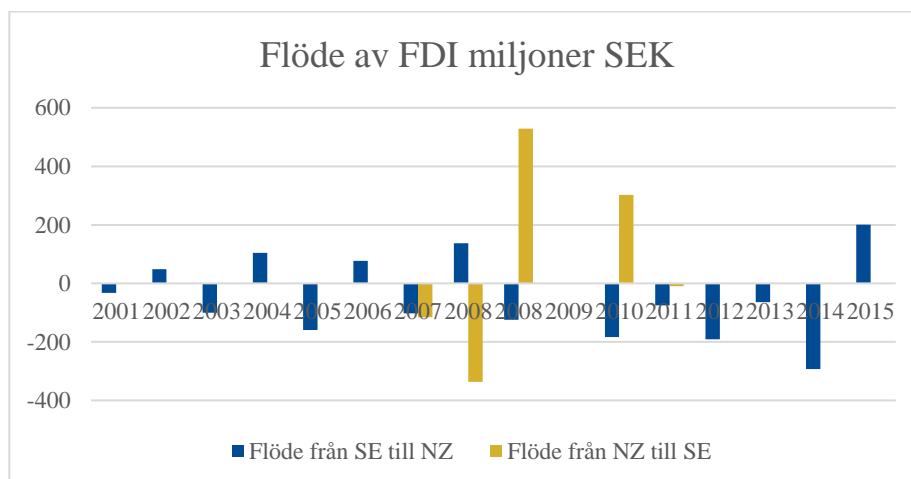
Se figur 6 för utvecklingen av Sveriges tjänstehandel med Nya Zeeland.

Källa: Eurostat.

4.2.3 Direktinvesteringar

Flödet av direktinvesteringar från Sverige till Nya Zeeland är lågt, särskilt under perioden 2008-2014 då det var ett negativt flöde. Detta ändrades år 2015 till det största positiva flödet under mätperioden. Det råder sekretess på de flesta siffrorna av flöde från Nya Zeeland, men de siffror som finns visar på stora relativa skillnader.

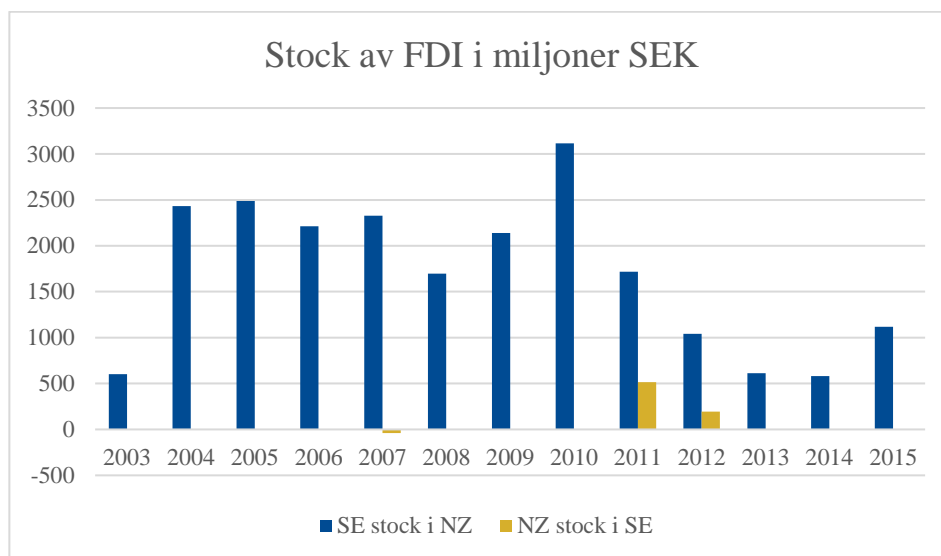

Källa: SCB. Statistik saknas för vissa år.

År 2015 uppgick den totala stocken av svenska direktinvesteringar i världen till 3 160 miljarder SEK.²⁴ Sveriges stock av FDI i Nya Zeeland uppgick till 1,1 miljarder SEK innebärande att Nya Zeeland mottog 0,3

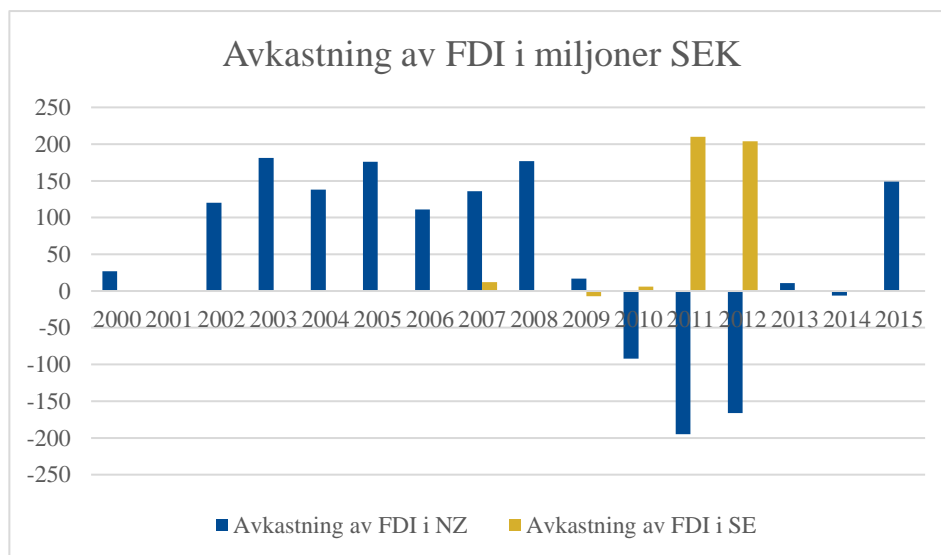
²⁴ SCB. Betalningsbalansen: Utlandsställningen.

procent av Sveriges FDI. Det råder sekretess på investeringssticken från Nya Zeeland för nästan samtliga år, men de år som redovisas indikerar att stocken är mycket liten.

Källa: SCB. Statistik saknas för vissa år.

Avkastningen visar en relativt väl överensstämmande korrelation mellan stocken av svenska investeringar. Dock är vinsterna väldigt stora i relation till stocken av investeringar från Nya Zeeland för de få år som är redovisade.

Källa: SCB. Statistik saknas för vissa år.

4.2.4 Svenska företag i Nya Zeeland

Enligt uppgifter från Tillväxtanalys finns det 25 svenska koncerner med totalt 34 dotterbolag i Nya Zeeland. Dessa har sammanlagt drygt 950 anställda.

De flesta svenska storföretag finns närvarande eller representerade i Nya Zeeland, i vissa fall via Australien eller Singapore. Enligt Sveriges Ambassad i Canberra är det relativt enkelt för svenska företag att hitta samarbetspartners i Nya Zeeland eftersom landets affärskultur liknar den svenska. En bilateral överenskommelse ingick mellan Sverige och Nya Zeeland år 1979 avseende undvikande av dubbelbeskattning.²⁵

5 Sakområden i förhandlingarna mellan EU och Nya Zeeland

5.1 Industrivaror inkl. fisk

5.1.1 Industrivaror inklusive fisk i frihandelsavtal

Med industrivaror avses alla varor som inte omfattas av WTO:s jordbruksavtal. Det innebär att fisk klassas som en industrivara vid olika tullförhandlingar. Från svensk sida är det positivt att alla tullpositioner omfattas av tullfrihet i frihandelsavtal. Kollegiet anser att merparten av tullpositionerna ska bli tullfria när avtalet träder i kraft. Är detta inte möjligt bör det vara få och korta avvecklingsperioder. I de fall en vara anses vara mycket känslig borde längre avvecklingsperioder av tullarna kunna medges, dock inte längre än 10 år. Kollegiet anser också att EU ska vara restriktiva när det gäller EU:s defensiva intressen.

5.1.2 Industrivaror inklusive fisk i förhandlingarna med Nya Zeeland

Nya Zeeland är medlem i WTO och har bundit alla sina tullar. Den bundna tullen (ovägt genomsnitt) för industrivaror (inklusive fisk) var 10,9 procent, medan den tillämpade tullen (ovägt genomsnitt) låg på 2,2 procent år 2015.

Av det föreslagna förhandlingsmandatet framgår att målet är att tullarna för de flesta tullpositioner ska avskaffas när avtalet träder i kraft. Undantag ska begränsas till ett minimum och specifika lösningar ska gälla för de mest känsliga varorna. Tullavveckling ska ske som längst under 7 år.

²⁵ PM Sveriges ambassad – Landfakta Nya Zeeland, 2017-07-18.

Svensk import av industrivaror inkl. fisk från Nya Zeeland

Den svenska importen av industrivaror inkl. fisk uppgick till 96 miljoner SEK under år 2016 vilket var en ökning jämfört med år 2015. Den svenska importen bestod främst av verkstadsprodukter samt hoki och blåmusslor.

Svensk export av industrivaror inkl. fisk till Nya Zeeland

Den svenska exporten av industrivaror inkl. fisk uppgick till totalt 1,3 miljarder SEK under år 2016 vilket var en ökning jämfört med år 2015. Den svenska exporten bestod främst av verkstadsprodukter som maskiner och transportmedel.

5.1.3 Näringslivsundersökningen och samråd med det civila samhället

Önskemål har lämnats om tullättnader för *switchgear* vid import till EU. Kollegiet konstaterar att tullsatsen för dessa produkter vid import till EU är låg. För merparten av de varor som klassificeras under denna varukod kommer tullarna att trappas ned genom Informationsteknikavtalet, ITA, tullfrihet nås år 2019. Ett företag önskar tullfrihet för hissar, inbegripet *skiphissar*. Kollegiet noterar att tullsatsen vid import till Nya Zeeland är 5 procent för denna vara.

Det har också framförts önskemål om tullsänkningar för heminredning. Kollegiet konstaterar att företaget ifråga inte inkommit med några specifika tullpositioner. Nya Zeeland tillämpar en tullsats på 5 procent för vissa möbler inom kapitel 94. All heminredning omfattas inte av kapitel 94 i tulltaxan utan betydligt fler tullpositioner berörs. En senare fråga är om företagets varor kan uppfylla de ursprungsregler som kommer att gälla i frihandelsavtalet mellan EU och Nya Zeeland för att på så vis dra nytta av det framtida frihandelsavtalet.

Ett annat företag framför inga specifika önskemål om tulliberalisering. De anser inte att EU ska vara försiktiga med att öppna sina marknader genom exempelvis längre nedtrappningstider för tullar.

5.1.4 Intressen och prioriteringar i förhandlingarna

Kollegiet anser att alla industrivaror inklusive fisk ska omfattas av tullfrihet genom frihandelsavtalet. Vidare bör merparten av tullpositionerna bli tullfria när avtalet träder i kraft. I annat fall anser kollegiet att det ska vara få och korta avvecklingsperioder. I de fall en vara anses vara mycket känslig anser kollegiet att längre avvecklingsperioder av tullarna borde kunna medges. Det är mycket viktigt att kollegiet får möjlighet att granska EU:s och Nya Zeelands

tullbud under förhandlingarna, här avses tullposition för tullposition inte summeringar från kommissionen.

5.2 Jordbrukstullar och andra jordbruksfrågor

Jordbruksverket har bidragit med synpunkter och bedömningar till detta avsnitt.

5.2.1 Tullar och andra jordbruksfrågor i frihandelsavtal

Kollegiet förespråkar generellt att EU:s frihandelsavtal har en hög ambitionsnivå vad gäller liberaliseringen av tullar för jordbruksprodukter och livsmedel. Långtgående liberaliseringsåtaganden för jordbruksprodukter i frihandelsavtalen kan medföra bättre villkor för företag i EU vid export till partnerländerna och bättre villkor för import av insatsvaror till livsmedelsindustrin (och viss annan industri), vilket på lång sikt kan bidra till stärkt konkurrenskraft. En omfattande liberalisering kan också vara gynnsam för EU:s konsumenter som kan få tillgång till ett bredare urval av produkter och dra nytta av en ökad konkurrens på EU-marknaden. Mot de långsiktiga fördelarna av en ökad konkurrens inom jordbruket och livsmedelsindustrin, får dock också vägas att producenter inom vissa sektorer kan påverkas negativt av ökad liberalisering. Den svenska livsmedelsstrategin har som övergripande mål bland annat att livsmedelskedjan ska vara konkurrenskraftig och att den *totala* livsmedelsproduktionen ska öka till 2030.²⁶

För att nå en hög ambitionsnivå bör undantag från liberalisering undvikas eller vara mycket begränsade i EU:s frihandelsavtal. Vidare bör tullavvecklingen för merparten av tullpositionerna ske när avtalet träder ikraft eller efter en kort avvecklingsperiod. Kollegiet brukar även förespråka att EU ska ta bort ingångspriserna för frukt och grönsaker som syftar till att motverka lågprisimport. Detta är dock oftast svårt att få gehör för inom EU givet att flera medlemsstater har defensiva intressen inom dessa sektorer. För så kallade känsliga produkter²⁷ anser kollegiet att längre avvecklingsperioder för tullarna är att föredra framför ett förbättrat marknadstillträde genom tullkvoter eftersom det på längre sikt leder till större öppenhet och mer förutsägbara och transparenta villkor i handeln.

²⁶ <http://www.regeringen.se/informationsmaterial/2017/01/mal-for-livsmedelsstrategin-fram-till-2030/>

²⁷ Med känsliga produkter avses produkter som anses känsliga för ökad importkonkurrens pga. att ökad import kan leda till sänkta priser på den inhemska marknaden. EU brukar ofta lyfta fram exempelvis nötkött, socker och bioetanol som känsliga produkter i frihandelsavtalsförhandlingar.

I vissa fall är det dock endast acceptabelt för en merpart av EU:s medlemsstater eller motparten i förhandlingarna att förbättra marknadstillträdet partiellt genom tullkvoter. Detta eftersom en sådan lösning innebär att effekterna på den inhemska marknaden blir begränsade. När tullkvoter används anser kollegiet att det är viktigt att tullkvotsvolymerna är tillräckligt stora för att vara av intresse för marknadens aktörer. Tullkvoterna bör också (utan bortre tidsgräns) utvidgas successivt för att ge möjlighet för handeln att växa och minska risken för konkurrensnedvridningar mellan företag som får respektive inte får tillgång till tullkvoter²⁸. Växande tullkvoter förekommer i vissa av EU:s frihandelsavtal (till exempel i avtalet med Chile), men för de flesta av EU:s bilaterala tullkvoter är volymen fast (ibland efter en infasningsperiod). Vidare bör import inom tullkvoten vara **tullfri** för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för ett fullt nyttjande av kvoten, vilket är viktigt för att i så stor utsträckning som möjligt tillgodose importintressen inom EU för känsliga produkter liksom exportintressen i partnerlandet.

Kollegiet anser att bilaterala skyddsmekanismer för jordbruksprodukter bör undvikas i frihandelsavtalen eftersom de bidrar till minskad förutsägbarhet i de bilaterala handelsvillkoren. Dessutom erbjuder EU oftast endast liberalisering inom ramen för tullkvoter för känsliga jordbruksprodukter, vilket innebär att det inte bör finnas något behov av en skyddsmekanism för dessa produkter. I vissa fall är dock skyddsklausuler eller stabiliseringsmekanismer en förutsättning för att EU eller motparten ska acceptera att göra liberaliseringsåtaganden. I sådana fall bör Sverige verka för att mekanismerna ska vara temporära samt att villkoren i mekanismen blir så ”handelsvänliga” som möjligt.²⁹

Det är enligt kollegiets mening viktigt ur ett hållbarhetsperspektiv att frihandelsavtalen inte bara bidrar till en mer öppen handel utan också bidrar till att främja mer hållbara produktionsmetoder. Därför bör åtaganden om samarbete om viktiga hållbarhetsfrågor på jordbruksområdet inkluderas i frihandelsavtalen. Viktiga frågor att samarbeta om ur ett svenskt perspektiv är minskad användning av antibiotika i djurhållning och förbättrad djurvälstånd för lantbrukets djur. Kollegiet anser också att det är lämpligt att driva att ambitionsnivån för sådana samarbeten i EU:s frihandelsavtal ska vara hög (se vidare avsnitt 5.4 om SPS-åtgärder).

²⁸ Med växande tullkvoter kan betydelsen av den högre tullen utanför kvot minska på sikt.

²⁹ När det gäller volymbaserade stabiliseringsmekanismer kan det handla om att verka för att de utlösande volymerna i mekanismen ska medge rejäla öknings i handeln innan indragna förmånerna kan bli aktuella.

EU har i de flesta frihandelsavtalsförhandlingar betydande offensiva intressen i livsmedels- och dryckesindustrin. Det är för övrigt den största tillverkningsindustrin inom EU mätt i omsättning och sysselsättning.³⁰ Svenska exportintressen och önskemål i frihandelsavtalsförhandlingar sammanfaller vanligen, såvitt kollegiet kan bedöma, till stor del med de som finns bland andra EU-länder, till exempel mejeriprodukter, kakor, godis, choklad, sprit och diverse livsmedelsberedningar. Få medlemsstater i EU tar dock upp behovet av bättre importvillkor på jordbruks- och livsmedelsområdet när utformningen av EU:s tullbud i frihandelsavtalsförhandlingar diskuteras. Istället betonas skyddsintressen för vissa produkter. Kollegiet anser mot denna bakgrund att det är viktigt att från svensk sida bevaka EU:s tullbud för jordbruksprodukter i FTA-förhandlingarna och att lyfta fram offensiva importintressen.

Kollegiet anser vidare att EU:s frihandelsavtal bör innehålla förbud mot användning av exportsubventioner och åtgärder med liknande effekt, som kompletterar de begränsningar som gäller i WTO genom Nairobiöverenskommelsen om exportkonkurrens. Även förbud mot användning av exportskatter bör inkluderas i avtalen eftersom åtaganden för exportskatter saknas i WTO.³¹ Båda dessa frågor brukar drivas av EU och det finns således inget behov av att Sverige tar upp dessa frågor inom EU-kretsen.

5.2.2 Tullar och andra jordbruksfrågor i förhandlingarna med Nya Zeeland

Nya Zeeland har mycket låga tillämpade tullar för jordbruksprodukter och livsmedel i ett globalt perspektiv, vilket illustreras av en genomsnittlig tillämpad MGN-tull på 1,4 procent (2016). Den genomsnittliga bundna MGN-tullen för jordbruksprodukter och livsmedel är betydligt högre (6,1 procent), vilket innebär att Nya Zeeland har möjlighet att höja tullarna betydligt för flera produkter. I genomsnitt är de tillämpade tullarna för jordbruksprodukter lägre än de tillämpade tullarna för industrivaror.³²

Så mycket som 72 procent av tullpositionerna för jordbruksprodukter är tullfria på MGN-basis i Nya Zeeland.³³ Exempel på produkter som är tullfria vid import till Nya Zeeland är nötkött, lammkött, smör, ost, färska frukter och grönsaker, blommor, spannmål, oljeväxtfrön, många

³⁰ Uppgiften hämtad från www.fooddrinkeurope.eu.

³¹ Några få medlemmar har åtaganden för exportskatter för vissa produkter i sina anslutningsprotokoll till WTO. Bindningar saknas dock i övrigt i WTO. MGN-principen i GATT är tillämplig för exportskatter.

³² Genomsnittlig tillämpad MGN-tull för industrivaror var 2,2 procent 2016. Källa: WTO:s Tariff Profile för Nya Zeeland.

³³ WTO:s Tariff Profile för Nya Zeeland.

vegetabiliska oljor, socker och fodermedel. För de produkter som inte är tullfria, främst förädlade produkter, är tullsatsen i de flesta fall 5 procent.

Att exportera jordbruksprodukter och livsmedel till Nya Zeeland kan dock vara svårt av andra skäl än gränsskyddet. Nya Zeeland tillämpar en hög skyddsnivå på SPS-området med strikta hälsoskyddskrav som följd. För riskprodukter kan ingen import ske om inte en omfattande riskvärdering har genomförts av behörig myndighet och de hälsoskyddskrav som importerade produkter måste uppfylla har fastställts (*Import Health Standards*). Om sådana hälsoskyddskrav inte har fastställts för en produkt, är import inte tillåten, detta är till exempel fallet för färsk kyckling. (se vidare avsnitt 5.4 om SPS-åtgärder).

Även om nivån på de tullar som tillämpas är låg i ett internationellt perspektiv medför tullstrukturen ett visst skydd mot importkonkurrens för den nyzeeländska livsmedels- och dryckesindustrin. EU-kommissionen framhåller i sin konsekvensanalys att detta drabbar produkter för vilka EU är en konkurrenskraftig global exportör.³⁴ Dessutom finns möjligheten för Nya Zeeland att höja tullarna för flera produkter till de bundna nivåerna. Nya Zeeland har frihandelsavtal med flera betydande handelspartners och dessa har tullfritt marknadstillträde för i stort sett alla jordbruksprodukter och livsmedel.³⁵ Det betyder att EU:s livsmedels- och dryckesexportörer har en viss konkurrensnackdel på den nyzeeländska marknaden. Det finns således offensiva EU-intressen på livsmedelsområdet även i tullförhandlingarna med Nya Zeeland.

Användningen av jordbruksstöd i Nya Zeeland är den lägsta bland alla OECD-länder. OECD:s data visar att jordbrukarna i Nya Zeeland i genomsnitt får 0,9 procent av sina inkomster från olika typer av jordbruksstöd (att jämföra med 21 procent i EU).³⁶ Priserna för nästa alla produkter är på världsmarknadsnivå. Det ytterst begränsade stödet till jordbrukssektorn utgörs främst av statens utgifter för olika typer av allmänna tjänster till sektorn såsom jordbruksrelaterad forskning, kontroll av sjukdomar och skadegörare m.m. Sektorn är marknadsorienterad med en stark produktivitetsutveckling.³⁷

Nya Zeeland är en konkurrenskraftig exportör av många jordbruksprodukter och är en ledande exportör på världsmarknaden för

³⁴ Kommissionens konsekvensanalys, dokument SWD(2017) 289 final.

³⁵ WTO Trade Policy Review för Nya Zeeland, WT/TPR/S/316/Rev.1, Tabell 3.3.

³⁶ Siffran avser 2016. OECD. Agricultural Policy Monitoring and Evaluation. Tillgänglig: <http://www.oecd.org/tad/agricultural-policies/monitoring-and-evaluation.htm>

³⁷ WTO:s Trade Policy Review för Nya Zeeland, WT/TPR/S/316/Rev.1

lammkött, mejeriprodukter och ull. Landet har även en betydande export av vissa trädgårdsprodukter som äpplen, kiwi och lök. Jordbruks- och livsmedelsprodukter dominerar den nyzeeländska varuexporten och stod för cirka 60 procent av exportvärdet under 2016.³⁸

Enligt utkastet till förhandlingsmandat syftar avtalet generellt till att säkerställa största möjliga liberalisering av handeln och undantagen från tullavveckling bör hållas till ett minimum. Särskild behandling bör gälla för de känsligaste produkterna, till exempel vissa jordbruksprodukter. För dessa anger mandatet att tullkvoter, längre tullavvecklingsperioder eller andra lösningar bör övervägas. Kommissionen är i sitt faktablad om förhandlingarna med Nya Zeeland och Australien tydlig med att man kommer att eftersträva att sårbara sektorer ska skyddas i förhandlingarna.³⁹

En fråga som lär bli viktig inom EU är om avtalet med Nya Zeeland ska innehålla en bilateral skyddsklausul för jordbruksprodukter och hur denna i så fall ska vara utformad. Enligt utkastet till förhandlingsmandat bör avtalet i princip innehålla en bilateral skyddsklausul⁴⁰ för att det ska vara möjligt att maximera liberaliseringsåtagandena (och säkerställa ett visst skydd). Nya Zeeland har accepterat att motparten har tillgång till skyddsmekanismer för vissa jordbruksprodukter i andra frihandelsavtal, t.ex. finns volymbaserade skyddsmekanismer i avtalen med Thailand och Sydkorea.⁴¹ Möjligheten att använda skyddsåtgärder är tidsbegränsad för Sydkoreas. I Thailand fall finns ingen sådan tidsbegränsning, vilket kan bero på att Thailand är ett utvecklingsland. Thailand måste dock inleda konsultationer med New Zealand om landet går med på att avveckla tullar utan skyddsmekanism i något annat frihandelsavtal.

EU:s jordbruks- och livsmedelsexport till Nya Zeeland är begränsad (0,5 miljarder EUR 2016). Importen av dessa produkter är betydligt större och uppgick 2016 till 2,4 miljarder EUR. För Nya Zeeland kommer marknadstillträde för jordbruksprodukter och livsmedel att vara en mycket viktig fråga i förhandlingarna eftersom dessa produkter står för 70 procent av varuexporten till EU (värdet).⁴² De största produkterna i EU:s export till Nya Zeeland är griskött, mjölkpulver och vassel, livsmedelsberedningar, vin samt beredda produkter av frukt och

³⁸ New Zealand Foreign Affairs and Trade. Tillgänglig:

<https://www.mfat.govt.nz/en/trade/nz-trade-policy/>

³⁹ Europeiska kommissionen (2017). *Launching trade negotiations with Australia and New Zealand*.

⁴⁰ I mandatet preciseras inte för vilka varor en sådan skyddsklausul bör gälla.

⁴¹ New Zealand Foreign Affairs and Trade. <https://www.mfat.govt.nz/en/trade/free-trade-agreements/free-trade-agreements-in-force/>

⁴² DG Agri (2017). *Agri-food trade statistical factsheet, European Union – New Zealand*. 13-02-2017.

grönsaker. De största importprodukterna från Nya Zeeland är får- och lammkött, vin, frukt, ull och kasein.⁴³

Kommissionens konstaterar i sin konsekvensanalys⁴⁴ av ett frihandelsavtal med Nya Zeeland att handelsrelationen mellan EU och Nya Zeeland på jordbruksområdet är mycket asymmetrisk, både när det gäller omfattningen av respektive parts export men också när det gäller jordbruksprodukternas betydelse i varuexporten. Tre sektorer – nötkött, får- och lammkött samt mejeriprodukter - identifieras som känsliga i konsekvensanalysen. För dessa menar kommissionen att partiell liberalisering (till exempel tullkvoter) kan användas.

På mejeriområdet skulle ett ambitiöst frihandelsavtal (fullständig liberalisering), enligt kommissionens analys, leda till en ökning av både EU:s export (mjölkpulver, vassle) och Nya Zeelands export (smör, ost). Detta skulle medföra en begränsad negativ effekt på EU:s produktion. Kommissionen betonar dock att EU:s och Nya Zeelands mejerisektorer i allt större uträkning är sammanlänkade genom samarbeten och investeringar, vilket också har bidragit till specialisering. Mjölkpulver, vassle och laktos från EU används som ingredienser i bl.a. produktionen av specialiserade näringsprodukter i Nya Zeeland som sedan exporteras till andra marknader.⁴⁵

För nötkött och lammkött skulle ett frihandelsavtal med fullständig liberalisering enligt modellkörningen leda till minskad produktion inom EU. Samtidigt noterar kommissionen att Nya Zeeland kanske inte skulle öka sin export lika mycket som i modellresultatet pga. att det finns attraktiva exportmöjligheter på asiatiska marknader. Även det faktum att Nya Zeeland inte fullt ut utnyttjar den tullfria WTO-tullkvot som finns för lammkött på EU-marknaden talar emot stora exportökningar för lammkött. Kommissionen påpekar också att export från Nya Zeeland av färskt, kylt lammkött i viss mån kan komplettera EU-produktionen, givet olika lamningssäsonger på norra respektive södra halvklotet.

EU och Nya Zeeland har också olika säsonger för frukt och grönsaker. Kommissionen lyfter således inte fram frukt och grönt som känsliga sektorer eftersom en ökad import från Nya Zeeland i första hand kan förväntas ske på bekostnad av import från andra länder på södra delen av jordklotet.

Sannolikt kommer det att bli stort fokus inom EU på medlemsstaternas defensiva jordbruksintressen i förhandlingarna. Det är möjligt att

⁴³ Kommissionens konsekvensanalys, dokument SWD(2017) 289 final.

⁴⁴ Kommissionens konsekvensanalys, dokument SWD(2017) 289 final.

⁴⁵ Se t.ex. Fonterra Submission to MFAT on NZ-EU FTA

medlemsstater kommer att ställa krav på mer specifika konsekvensanalyser för olika sektorer inom jordbruket.⁴⁶ Ett problem när sådana sektorsspecifika analyser diskuteras är att förändringar i priser och produktion i enskilda sektorer inte sätts in i ett bredare ekonomiskt sammanhang och vägs mot andra möjliga effekter av en ökad öppenhet i den bilaterala handeln.

Sveriges export av jordbruksprodukter och livsmedel till Nya Zeeland uppgick till 103 miljoner SEK under 2016 (se tabellen nedan).⁴⁷ Den största exportprodukten var griskött som stod för ungefär 50 procent av exportvärdet under 2016. Andra exportprodukter under perioden 2012-2016 var vodka⁴⁸, cider, hydrerade vegetabiliska oljor och fetter, mjölkpulver, diverse livsmedelsberedningar, choklad och sockerkonfektyrer. För vissa produkter har exportvärdet varierat kraftigt under den aktuella perioden. För flera av de produkter som Sverige exporterar tillämpar Nya Zeeland tull (oftast 5 procent).

Tabell 1: Sveriges export av jordbruksprodukter och livsmedel till Nya Zeeland, miljoner SEK

HS/KN	Produkt	2012	2013	2014	2015	2016
	Totalt,	144,6	198,7	141,4	123,7	103,4
	varav:		199	141	124	103
0203*	Griskött	69,6	87,9	89,3	64,9	51,6
0402*	Mjölkpulver	0	6,3	10,2	0	0
0504	Tarmar, blåsor, magar av djur	1,9	9,7	0,8	0	0
1516 20*	Hydrerade veg. oljor och fetter	25,3	27,8	0,9	20,3	13,0
1704*	Sockerkonfektyrer	2,7	1,4	1,9	1,9	2,5
1806*	Choklad	4,4	3,8	3,4	4,2	5,1
2106 90*	Div. livsmedelsberedningar	4,6	4,8	3,5	3,6	3,5
2206*	Cider m.m.	7,5	35,2	10,6	4,9	2,8
2208 60*	Vodka	10,0	14,7	15,1	17,8	20,5

Källa: SCB. * Nya Zeeland tar ut tull, vanligen 5 procent.

Den svenska importen av jordbruksprodukter och livsmedel från Nya Zeeland är större än exporten. Importvärdet för jordbruksprodukter och livsmedel från Nya Zeeland var 354 miljoner SEK under 2016. De största produkterna var får- och lammkött samt vin som tillsammans stod för nästan tre fjärdedelar av importvärdet. Andra relativt betydande

⁴⁶ Sådana krav ställdes när Mercosurförhandlingarna återupptogs, vilket resulterade i två analyser från kommissionen. En jordbruksspecifik från DG Agri (som innehöll information om specifika sektorer inom jordbruket) och en mer övergripande analys från DG Trade.

⁴⁷ Exportsiffrorna täcker HS 01-02, 04-24 (ej fiskprodukter) samt HS 3501-3505.

⁴⁸ Exportsiffrorna för vodka till enskilda länder kan vara osäkra eftersom exporten ibland går via så kallade hubbar.

produkter i importen var nötkött och äpplen. Vad gäller importsiffrorna är det viktigt att komma ihåg att de inte nödvändigtvis ger hela bilden av importen från ett tredjeland. Det beror på att varor som införtullats i andra EU-länder innan de skickas vidare till Sverige, inte redovisas som import från det land som det ursprungligen exporterades från ("Rotterdameffekten"). Hur stor betydelse det har i detta sammanhang är dock omöjligt att säga.

Tabell 2: Sveriges import av jordbruksprodukter och livsmedel från Nya Zeeland (ursprungsland), miljoner SEK

HS/KN	Produkt	2012	2013	2014	2015	2016
	Totalt, varav:	267,8	266,9	304,1	344,3	354,3
0202 30*	Fryst styckat nötkött	2,5	5,0	11,6	23,6	30,6
0204 30*	Fryst får och lammkött, hela och halva slaktkroppar	5,5	8,1	5,1	5,9	5,0
0204 42*	Fryst får- och lammkött, med ben	80,6	59,6	85,2	105,6	108,8
0204 43*	Fryst får- och lammkött, benfritt	37,1	17,6	26,6	33,6	35,6
0703 10*	Gul lök	6,0	10,2	8,5	5,4	4,2
0808 10*	Äpplen	26,4	34,9	32,6	28,2	24,3
1209 22	Klöverfrö	0	0,9	5,7	1,3	4,4
2204 10*	Mousserande vin	1,1	2,7	4,5	3,4	6,5
2204 21*	Vin (max 2 liter)	64,2	72,0	75,9	82,5	89,5
2204 29*	Vin	0,4	2,8	8,0	13,0	9,4

Källa: SCB. *Tull tillämpas vid import från Nya Zeeland till EU. I vissa fall finns dock WTO-tullkvoter med reducerad tull eller ingen tull.

Enligt utkastet till förhandlingsmandat ska användning av exportskatter vara förbjuden i avtalet liksom användning av kvantitativa exportrestriktioner, dock med vissa preciserade undantag. Nya Zeeland använder enligt WTO:s senaste Trade Policy Review inte exportskatter.⁴⁹

Nya Zeeland har enligt de senaste notifieringen till WTO ett statshandelsföretag kvar på jordbruksområdet som handlar med kiwi. Detta statshandelsföretag har vad som beskrivs som ett kvasi-monopol eftersom privata aktörer kan få tillstånd för export av den behöriga myndigheten (Kiwifruit New Zealand).⁵⁰ Tidigare har Nya Zeelands jordbruksexport varit reglerad för fler produkter, bl.a. mejeriprodukter.

I förhandlingsmandatet finns en skrivning om jordbruksstöd i WTO:s gröna box under avsnittet om handelspolitiska skyddsinstrument. Skrivningen säger att avtalet ska slå fast att stöd i gröna boxen inte är

⁴⁹ WTO:s Trade Policy Review för Nya Zeeland, WT/TPR/S/316/Rev.1

⁵⁰ Nya Zeelands notifiering om statshandelsföretag till WTO, dokument G/STR/N/16/NZL

prisstörande och att de därför i princip inte ska bli föremål för anti-dumping eller utjämningsåtgärder.

Det är troligt att en särskild bilaga för spritprodukter (märkning, namn med mera) kommer att diskuteras i förhandlingarna. Detta är något som den europeiska spritindustrin har drivit i andra frihandelsavtalsförhandlingar. Spritindustrin har, enligt kommissionen, nämnt spårbarhetsmärkning och logistikhubbar som viktiga frågor att hantera i ett avtal med Nya Zeeland.⁵¹ Den nyzeeländska spritindustrin har även den efterlyst att avtalet med EU ska innehålla en särskild bilaga för spritprodukter, liknande den bilaga som finns till TBT-kapitlet i TPP.⁵² Skydd av spårbarhetsmärkning är ett näringslivsintresse som Sverige brukar lyfta fram under förhandlingar om frihandelsavtal liksom önskemål om skydd av bland annat namnet Svensk Vodka.

5.2.3 Resultat från näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

I samråden med näringslivet och civila samhället har svar inkommit som är relevanta för jordbruks- och livsmedelssektorerna från Djurens Rätt, World Animal Protection, Jordens Vänner, Svensk Dagligvaruhandel, Lantbrukarnas Riksförbud och några företag. Många av svaren har lyft fram hållbarhetsfrågor och i vissa svar finns konkreta förslag om åtaganden som bör ingå i frihandelsavtal (se vidare avsnitt 5.4 om SPS-åtgärder och 5.17 om hållbarhetsfrågor). Nedan tar vi endast upp de synpunkter om hållbarhet som kopplar samman tullar/marknadstillträde med regelverk på hållbarhetsområdet.

Ett företag efterlyser att förhandlingarna medför minimerade handelshinder på den nya zeeländska marknaden och konstaterar att företaget har exportintressen för vissa förädlade livsmedel. Det har också framförts ett allmänt intresse för tullsänkningar för livsmedel av ett annat företag. Ett företag har svarat att de inte upplever några hinder för import från Nya Zeeland och ett annat företag har meddelat att det valt att inte svara på enkäten om Nya Zeeland med hänvisning till att företaget inte upplever några problem på denna marknad.

Lantbrukarnas Riksförbud (LRF) konstaterar att EU:s jordbrukssektor och livsmedelsindustri har stort behov av fungerande handelsavtal eftersom den stora delen av marknadens tillväxt sker utanför EU. En modern handelspolitik måste ta hänsyn till alla dimensioner av hållbar utveckling och inte bara främja den som producerar billigast utan också den som producerar bäst ur hållbarhetssynpunkt. Enligt LRF är det av

⁵¹ Kommissionens konsekvensanalys, dokument SWD(2017) 289 final.

⁵² Spirits New Zealand – Submission on Proposed EU FTA.

stor vikt att EU:s handelsavtal tar hänsyn till de regelverk och standarder som är satta inom EU. Utan annat gränsskydd måste regelverk och standarder för människors och djurs hälsa samt för en hållbar miljö upprätthållas också för importen. LRF menar EU:s handelsavtal ska ställa samma krav på import som på inhemsk produktion när det handlar om en för människor, djur och miljö hållbar utveckling (se även avsnitt 5.4 om SPS).

LRF framhåller att vissa produkter är känsliga för en liberaliserad handel. I förhållande till Nya Zeeland är mejeriprodukter samt får- och lammkött sådana produkter. LRF har svårt att hitta offensiva intressen på den nyzeeländska marknaden då den är liten och den inhemska produktionen är mycket konkurrenskraftig. Mejerisektorn brukar kunna lyftas fram som en sektor med offensiva intressen i EU:s frihandelsavtalsförhandlingar, men så är inte fallet med Nya Zeeland. LRF säger att mejerisektorn avråder från handelslättnader för mejeriprodukter, inte minst smör. Skulle det ändå bli ett avtal med Nya Zeeland lyfter mejerisektorn fram ett antal produkter där önskemålet är att tullarna avvecklas. Dessa är livsmedelsberedningar, mjölkpulver, vassle, modifierad vassle, laktos, annat socker.

Kollegiet kan konstatera att Nya Zeeland tillämpar 5 procents tull för de flesta produkter som LRF har identifierat som svenska intressen. Det kan noteras att kommissionen i sin konsekvensanalys (se ovan) pekar på begränsade negativa effekter för EU:s mejeriproduktion av ett långtgående frihandelsavtal. Sektorn lyfts dock fram av KOM som en av de känsliga sektorerna i förhandlingarna. LRF uttrycker också en oro för konsekvenserna av EU:s hårdföra position för GI:s och understryker att det är viktigt att EU:s krav kopplade till GI:s inte påverkar utfallet för tullar. Kollegiet noterar att GI:s är ett område där nyzeeländska mejerisektorn har uttryckt defensiva intressen inför förhandlingarna.⁵³

Det har även framförts att vin står för en betydande del av varuimporten från Nya Zeeland samt att det finns ett växande intresse bland konsumenter för att vinet är tillverkat under goda förhållanden (mänskliga rättigheter och arbetsvillkor). Även om Nya Zeeland bedöms vara ett lågriskland ur MR-perspektiv konstaterar företaget att ett framtida frihandelsavtal bör omfatta regler om mänskliga rättigheter (se vidare avsnitt 5.17 om hållbarhetsfrågor).

Eftersom endast ett fåtal företag har besvarat enkäten om Nya Zeeland, har kollegiet även utgått från befintlig handel med Nya Zeeland och

⁵³ Fonterra Submission to MFAT on NZ-EU FTA, February 2016. Dairy Companies Association of New Zealand Submission. 29/2/2017.

mönster i Sveriges handel med jordbruksprodukter och livsmedel med tredje land totalt när svenska intressen har identifierats.

Djurens Rätt vill se en koppling mellan avtalets förmånstullar och efterlevnad av djurskyddsstandarder. Marknadstillträde ska endast erbjudas för sådana produkter som överensstämmer med den importerande partens djurskyddslag, normer och standarder. Organisationen menar att parterna ska göra bindande åtaganden till de djurskyddsnormer och standarder som från djurets synvinkel sett är bättre och som gäller inom någon av parternas territorium. Överenskommelsen och efterlevnaden av denna (för varor som exporteras eller produceras inom den andra partens territorium) ska vara en förutsättning för att kunna dra nytta av förmånstullar i frihandelsavtalet (se även vidare avsnitt 5.4 om SPS-åtgärder).

Kollegiet uppfattar att både Djurens Rätt och LRF vill att frihandelsavtalen ska innehålla villkor för att tullförmåner ska gälla. Medan Djurens Rätt hänvisar specifikt till djurskyddsregler, hänvisar LRF till krav som ställs på EU:s jordbruksproduktion för att främja en för människor, djur och miljö hållbar utveckling (vilket inkluderar djurskydd). LRF går i sitt svar inte närmare in på hur EU:s handelsavtal ska ställa samma krav på import som på inhemska produkter vad gäller produktionsmetoder.

Det är ovanligt att ställa upp djurvälståndsvillkor (eller andra villkor kopplade till produktionsmetoder) för bilaterala tullförmåner. EU har dock redan inkluderat sådana villkor i tullbuden till Mercosur för ägg. Det finns ett intresse bland flera av EU:s medlemsstater att introducera djurvälståndsvillkor för fler produkter. Syftet med detta kan vara såväl att uppnå rättvisa konkurrensvillkor (*level-playing-field*) som att främja en bättre djurvälstånd. Sannolikt är det mycket svårt att få EU:s motparter att gå med på sådana krav. Möjligen kan möjligheterna att få acceptans för sådana villkor vara något större när det gäller Nya Zeeland eftersom landet har en djurskyddslagstiftning som enligt kommissionen i vissa fall är mer långtgående än EU:s (se vidare avsnittet om SPS).

Generellt kan det dock vara svårt att främja en bättre djurvälstånd i tredje land genom villkorade tullförmåner eftersom effekterna är osäkra och sannolikt små. Förutsatt att kraven är begränsade till de produkter som exporteras till EU, påverkar de främst djurvälstånd i den del av produktionen som exporteras till EU, vilket sannolikt ofta är en relativt liten andel av den totala produktionen. Djurvälståndsvillkoren får heller inte effekt om det kostar mer att uppfylla kraven än den tullbesparing som de bilaterala förmånerna innebär. Samtidigt kan det finnas en risk att ökad öppenhet för handel i kombination med högt ställda krav på

produktionen inom EU, kan leda till att produktion med högt djurskydd och låg antibiotikaanvändning med mera ersätts med importerade produkter som producerats på ett mindre hållbart sätt.

Att krav på likvärdiga produktionsmetoder tas upp av intresseorganisationer i frihandelsavtalssammanhang hänger samman med att handlingsutrymmet för att ställa sådana krav bedöms vara större i ett frihandelsavtal än om sådana krav skulle ställas för all import. För konsumenter i EU som anser att det är viktigt att animaliska produkter har producerats med en hög djurvälstandsstandard, gäller detta rimligen för *all* import och inte bara den import som sker till förmånstull. Det kan dock vara svårt att utforma sådana generella krav på produktionsmetoder på ett WTO-förenligt sätt.⁵⁴

Frågan om villkorade bilaterala tullförmåner kan behöva analyseras mer utförligt utanför denna basutredning då den lär vara aktuell framöver i flera frihandelsavtalsförhandlingar. Nyligen presenterade en grupp djurskyddsorganisationer i EU en modelltext för frihandelsavtal som innehåller skrivningar om villkorade tullförmåner.

5.2.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Kollegiet anser att det är prioriterat att verka för en hög ambitionsnivå för avvecklingen av tullar på jordbruks- och livsmedelsområdet i förhandlingarna med Nya Zeeland givet de positiva effekter ökad öppenhet kan förväntas få på lång sikt. Ökad öppenhet i den bilaterala handeln kan även utgöra ett bidrag i arbetet mot mål 2b (minska begränsningar i världshandeln med jordbruksprodukter) under SDG 2.

I samråden med näringslivet har inga specifika önskemål om tullsänkningar för import av produkter från Nya Zeeland lyfts fram. Kollegiet bedömer dock mot bakgrund av den nuvarande importen att det är av intresse att lyfta fram vin och frukt, främst äpplen, som offensiva importintressen. Ur ett konsumentperspektiv kan det eventuellt också vara positivt med ett bättre marknadstillträde för lammkött och nötkött. Sverige är beroende av import för att tillgodose efterfrågan för lammkött och Nya Zeeland är tillsammans med Irland de viktigaste leverantörerna av lammkött till den svenska marknaden.⁵⁵ Samtidigt vill vi dock

⁵⁴ Villkorad förmånsbehandling i frihandelsavtal är på så vis ”enklare”, det handlar i första hand om att få motparten att acceptera lösningen.

⁵⁵ Enligt uppgifter från Jordbruksverket står svenskt lammkött för 28 procent av förbrukningen i Sverige (2016).

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/handelmarknad/kottmjolkochagg/marknadenforkottmjolkochagg/marknadenforlammkott.4.449e88113dc95b78dc80001638.html>. Produktionen i Nya Zeeland är till stor del komplementär till den svenska på grund av olika slaktsäsonger.

uppmärksamma att defensiva intressen för både nö- och lammkött har lyfts fram i konsultationerna. De olika intressena för dessa produkter behöver således vägas mot varandra.⁵⁶ Det är också tveksamt om ett bättre marknadstillträde för lammkött kommer att leda till ökad import givet att den befintliga WTO-tullkvoten för Nya Zeeland inte utnyttjas. För både nö- och lammkött lär endast åtaganden om tullkvoter bli aktuella i EU:s bud, vilket skulle begränsa marknadseffekterna av ett avtal med Nya Zeeland.

Som framgår ovan har några konkreta exportintressen förts fram i konsultationerna med näringslivet (flingor, såser, diverse livsmedelsberedningar, mjölkpulver, vassle, laktos). Genomgången av handelsstatistiken visar att Sverige exporterar fler produkter som omfattas av tull i Nya Zeeland och som därmed också utgör offensiva intressen för svensk del. Givet att Nya Zeeland tidigare har accepterat att avveckla i stort sett alla tullar på jordbruks- och livsmedelsområdet i vissa frihandelsavtal anser kollegiet att Sverige ska driva att EU ska kräva att Nya Zeeland avvecklar *alla* tullar för jordbruksprodukter och livsmedel. Exempel på svenska exportintressen kan dock delges kommissionen trots önskemålet om fullständig tullavveckling.

De svar på jordbruks- och livsmedelsområdet som inkommit i konsultationerna handlar, som tidigare nämnts, delvis om hållbarhetsfrågor. Några av svaren har tagit upp den utmaning det kan innebära att öppna upp EU-marknaden för ökad konkurrens, samtidigt som lagstiftningen om djurskydd, antibiotikaanvändning m.m. kan vara mer långtgående i EU än i partnerlandet.⁵⁷ I förhållande till Nya Zeeland är situationen delvis annorlunda eftersom landet har en ambitiös djurskyddslagstiftning. Det kan därför finnas goda förutsättningar att frihandelsavtal kan bidra till mer och djupare samarbete om viktiga hållbarhetsfrågor inom jordbruksproduktionen. Det skulle kunna påverka produktionsmetoderna inom jordbruket på sikt.

Nedan summeras prioriteringarna i punktform:

- Ambitionsnivån för liberaliseringen av jordbrukstillarna i frihandelsavtalet bör vara hög med få undantag från fullständig liberalisering. För känsliga produkter bör långa avvecklingsperioder i första hand användas istället för tullkvoter (hög prioritering).
- EU bör avveckla ingångspriserna för frukter och grönsaker som är riktade mot lågprisimport. (hög prioritering).

⁵⁶ Därför lyfts inte nö- eller lammkött fram i de föreslagna kommentarerna i detta avsnitt.

⁵⁷ Vilka produktionsmetoder som används i ett lands jordbruk beror dock inte bara på lagstiftningen utan också på vilka krav som ställs av marknadens aktörer (dagligvaruhandeln m.m.).

- Tullkvoter kommer att bli aktuella i EU:s bud för de mest känsliga produkterna. Sverige bör arbeta för tullfrihet inom kvot, volymer som är meningsfulla för marknadens aktörer samt en succesiv årlig utvidgning av tullkvoterna (hög prioritering).
- Offensiva importintressen finns enligt kollegiets bedömning för bl.a. vin och vissa frukter (hög prioritering).
- EU bör driva att Nya Zeeland ska avveckla alla tullar för jordbruksprodukter och livsmedel så att EU:s exportörer får möjlighet att konkurrera på samma villkor som exportörer i andra länder med frihandelsavtal med Nya Zeeland.
- Offensiva exportintressen finns, enligt de synpunkter som har förts fram i konsultationerna samt enligt kollegiets bedömning, för bl.a. griskött, mjölkpulver, vassle, hydrerade fetter och oljor, laktos, sockerkonfektyrer, choklad, livsmedelsberedningar, flingor, bakverk och bröd, såser, cider, vodka.
- En bilateral skyddsklausul för jordbruksprodukter bör endast inkluderas i avtalet om detta bidrar till att säkerställa ett ambitiöst resultat för marknadstillträdet för jordbruksprodukter. Skyddsklausulen bör i så fall vara tidsbegränsad och inte kunna aktiveras allt för enkelt. I de fall en eventuell skyddsklausul ska utlösas vid allvarlig skada, bör import inom tullkvoter inte omfattas av skyddsåtgärder eftersom tullkvoterna i sig begränsar importkonkurrens (hög prioritering).
- En hög ambitionsnivå för avvecklingen av tullar bör kombineras med ambitiösa samarbeten om hållbara produktionsmetoder (djurvälstånd och antibiotikaanvändning i djurhållning). Förutsättningar för detta bör vara goda med Nya Zeeland (se vidare avsnittet om SPS). Sådana samarbeten kan bidra till mål 2.4 (att säkerställa hållbara produktionssystem för livsmedel) i SDG 2 (hög prioritering).
- Exportskatter bör förbjudas i avtalet (mindre prioriterat att ta upp eftersom EU brukar driva detta och Nya Zeeland inte använder exportskatter).
- Avtalet bör innehålla ett avsnitt om exportsubventioner och åtgärder med liknande effekt som kompletterar Nairobiöverenskommelsen om exportkonkurrens (mindre prioriterat för Sverige att ta upp eftersom EU brukar driva detta i frihandelsavtalsförhandlingar samt har ställt många frågor om Nya Zeelands återstående statshandelsföretag i WTO).
- Under förhandlingarna bör EU-förslag till avtalstext om jordbruksstöd i WTO:s gröna box och anti-dumping-/ anti-subventionsåtgärder bevakas (mindre prioriterat).

5.3 Ursprungsregler

5.3.1 Ursprungsregler i frihandelsavtal

Preferentiella ursprungsregler bestämmer en varas ekonomiska ursprung i syfte att förhindra att utomstående länder åker snålskjuts på tullpreferenserna i ett frihandelsavtal (FTA). De utgör på så sätt en slags skyddsmekanism som säkerställer att tullpreferenserna i ett frihandelsavtal tillfaller avtalsparterna. Trots att ursprungsregler är en nödvändig komponent används de ofta som ett handelshinder genom att

reglerna utformas striktare för produkter där marginalen mellan MGN-tullen och den preferentiella tullen är hög.

5.3.2 Ursprungsregler i förhandlingarna med Nya Zeeland

På ursprungsregelområdet finns flera likheter mellan Nya Zeeland och EU. Parterna använder samma struktur på ursprungsprotokollen i sina respektive avtal, det vill säga generella villkor först, följt av ett annex med produktspecifika bearbetningskrav. Sett till substansen så ser Nya Zeeland ut att vara relativt liberala. En översiktlig jämförelse mellan ursprungsreglerna i båda parternas avtal med Korea visar att Nya Zeeland matchar EU överlag och på ett par områden har mer liberala ursprungsregler än EU, exempelvis tillåts bokföringsmässigt särskiljande även för färdiga produkter och inte bara material.

EU och Nya Zeelands system för ursprungsregler ser ut att likna varandras på många punkter men en betydande skillnad är att Nya Zeeland verkar utgå från *Free On-Board (FOB)* när *Regional Value Content (RVC)* räknas fram för produkter. EU använder sig istället av *ex-works* och sätter en maxgräns för tillåten mängd icke-ursprungsmaterial. Detta kan bli en knölig fråga i förhandlingen. Dock har EU viss erfarenhet av att tackla denna typ av problem i och med förhandlingen med Japan som använder sig av samma system som Nya Zeeland.

5.3.3 Näringslivsundersökningen och samråd med det civila samhället

Det har lämnats önskemål om liberala ursprungsregler som tillåter en hög grad av importerade insatsvaror från tredje land.

5.3.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Nedan följer några konkreta förslag på vad avtalet med Nya Zeeland skulle kunna innehålla:

- Förenkla de administrativa procedurerna för yrkande och verifikation av ursprung;
- generösa gränser för tillåten mängd icke-ursprungsmaterial;
- tillåta tullrestitution;
- tillåta splittring av försändelser i tredje land (non-alteration);
- kumulationsmöjligheter som går bortom bilateral kumulation (utökad kumulation med ASEAN-länder som båda parterna har FTA med exempelvis).

Även om det inte går att helt harmonisera ursprungsreglerna mellan olika avtal är det viktigt att ha någon form av röd tråd. Kollegiet anser att det är viktigt att parterna arbetar för ett lättolkat ursprungsprotokoll utan för

många undantag. Protokollen är idag ofta svårtolkade för de som ska använda reglerna. Ursprungsreglerna i Ceta och i frihandelsavtalet med Japan tyvärr inga goda exempel på området trots att de är två moderna avtal. Enklare skrivningar och mindre omfattande ursprungsprotokoll skulle med all säkerhet underlätta användandet av handelsavtalen. Rent konkret skulle detta kunna innebära färre produktspecifika regler på rubriknivå (4-siffrig) och istället ha kapitelövergripande (2-siffriga) regler.

Med hänsyn till regionala och globala värdekedjor och andra pågående förhandlingar i regionen vore det önskvärt om det gick att hitta synergier mellan ursprungsregelprotokollen i FTA-förhandlingarna EU-Australien och EU-Nya Zeeland. Även utökad kumulation med ASEAN-länder som både Nya Zeeland och EU har avtal med är något som borde övervägas.

På temat förenkling bör nämnas den eventuella problematik som kan uppstå till följd av parternas utgångspunkt i olika beräkningsmetoder. EU baserar ursprungsberäkningar på maximalt tillåten mängd icke-ursprungsmaterial medan Nya Zeeland utgår från RVC och FOB i sina FTA. I förhandlingen med Japan har lösningen blivit att båda metoderna tillåts med olika procentsatser för att kompensera för de inneboende skillnaderna mellan metoderna. Detta ger förvisso flexibilitet till näringslivet men också komplexitet i tolkningen av reglerna.

Gällande de administrativa procedurerna för att bevisa och verifiera ursprung borde det nuvarande systemet med ursprungscertifikat skrotas till förmån för självcertifiering. I Ceta tillåts till en början ursprungsdeklaration baserat på EU:s system för godkända exportörer för att sedan gå över till REX – *Registered Exporter System*. Detta system har även börjat tillämpas i GSP.

5.4 Sanitära och fytosanitära åtgärder (SPS) och angränsande frågor

5.4.1 SPS i frihandelsavtal

Livsmedel och jordbruksprodukter omgärdas av sanitära (livsmedelssäkerhet och djurhälsa) och fytosanitära (växthälsa) regler – hälsoskyddsregler. Det handlar om skydd för människors och djurs liv och hälsa samt om skydd för växter. För att handla med livsmedel och jordbruksprodukter måste produkterna uppfylla importlandets SPS-regler. Varje land har rätt att själv bestämma sin skyddsnivå gällande risker för livsmedelssäkerhet, djurhälsa och växter. Det måste emellertid finnas vetenskaplig grund för SPS-åtgärder och åtgärderna ska vara så lite handelsstörande som möjligt. Det följer av WTO:s SPS-avtal som på

ett övergripande plan slår fast handelsreglerna för livsmedel och jordbruksprodukter. EU:s frihandelsavtal bygger vidare på SPS-avtalet och kan ses som ett steg mot att operationalisera åtagandena i SPS-avtalet. Till stor del handlar SPS-kapitel i frihandelsavtal om att bygga förtroende för varandras SPS-system och i mer detalj reglera SPS-relaterade processer såsom t.ex. exportgodkännanden och exportintyg.

Sverige stöder i allmänhet kommissionens linje i FTA-förhandlingar. Viktiga komponenter i FTAs är bl.a. transparens, regionalisering, ramar för godkännandeprocédurer, kontroller och inspektioner, pre-listing, elektroniska intyg, samarbete och forum för att hantera specifika handelshindrande SPS-åtgärder. En del av detta regleras inte specifikt i SPS-avtalet. Sverige har i flera FTA-förhandlingar aktivt drivit att avtalen ska innehålla samarbete om djurskydd och samarbete för att motverka antibiotikaresistens.⁵⁸ EU-kommissionen har hörsammat detta och drivit det för EU:s räkning. Varken djurskydd eller antibiotikaresistens är renodlade SPS-frågor och EU:s förhandlingsparter är ibland skeptiska till att de regleras i SPS-kapitel och hänvisar dem till mer horisontella kapitel.⁵⁹ I FTA-förhandlingar med utvecklingsländer driver Sverige att avtalen ska innehålla åtaganden om kapacitetsutveckling för att stärka motpartens SPS-kapacitet.

5.4.2 SPS i förhandlingarna med Nya Zeeland

Nya Zeeland har ett relativt strikt SPS-system. Det krävs en ”import health standard” (IHS) för import av varor som utgör en biosäkerhetsrisk.⁶⁰ Riskvaror är sådana som kan utgöra, härbärgera eller innehålla organismer som kan orsaka skada i naturen, eller till humanhälsa på Nya Zeeland. Därmed behövs IHS för många livsmedel och jordbruksprodukter. I IHS fastställs vilka importvillkor som gäller för en viss vara. Om en riskvara inte uppfyller kraven eller om risken inte har fastställts nekas varan inträde i landet. För import av riskvaror från EU finns en rad IHS, bl.a. för nötkött, mejeriprodukter, hästavelsmaterial och griskött.⁶¹

En omfattande riskanalys måste genomföras innan en IHS kan fastställas. Efter en omfattande riskanalys är utkast till IHS föremål för samråd i en bred krets.

⁵⁸ Samarbetet avser antibiotikaanvändning i djurhållningen.

⁵⁹ T.ex. om regulativt samarbete.

⁶⁰ Enligt Biosecurity Act från 1993 som är Nya Zeelands grundrättsakt på SPS-området.

⁶¹ Se <http://www.mpi.govt.nz/law-and-policy/requirements/import-health-standards/>

Ministry for Primary Industries (MPI) ansvarar för såväl bio- som livsmedelssäkerhetssystemen. För livsmedel krävs ofta SPS-intyg från ursprungslandet vari intygas att varan uppfyller livsmedelssäkerhetskrav.

Food Standards Australia New Zealand (FSANZ) fastställer gemensamma ”livsmedelsstandarder” (såvitt avser märkning, innehåll, kontaminanter). Varor som tillverkats i eller importerat till Nya Zeeland och lagligen saluförs där kan säljas i Australien (och vice versa). Det gäller emellertid inte för högrisklivsmedel (produkter av nötkreatur, vissa blötdjur).

Restvärden (maximum residue limits) för jordbrukskemikalier uppdateras och fastställs årligen på Nya Zeeland (inte gemensamt med Australien genom FSANZ).

Nya Zeelands notifieringar till WTO:s SPS-kommitté avser åtgärder som baseras på internationella standarder.⁶²

Två av tre hinder i kommissionens nyckelhandelshinderlista Market Access Database för Nya Zeeland är SPS-relaterade. Det ena rör biosäkerhetsåtgärder. Nya Zeeland har mycket långa handläggningstider för att göra riskvärderingar för import av animaliska och växtbaserade produkter. Senaste åren har man påbörjat ett arbete med att fastställa harmoniserade standarder för import av specifika animalier vilket välkomnas av EU. Dito för växtbaserade produkter ligger dock efter. Det andra hindret avser fågelkött och oproportionerliga importrestriktioner på grund av Infectious Bursal Disease (IBD)/högvirulent Gumborosjuka.⁶³

I kommissionens konsekvensbedömning av frihandelsavtal med Nya Zeeland nämns att landet haft relativt höga tullar för processade jordbruksprodukter och livsmedel samt att nyzeeländska växtskyddskrav hindrar viss EU-export.

Inget ärende med koppling till Nya Zeeland finns för närvarande med på den **marknadstillträdeslista** som kollegiet regelbundet tar fram på SPS-området.⁶⁴ Däremot har Livsmedelsverket, i samråd med nyzeeländska myndigheter, tagit fram exportintyg för fiskeprodukter, mjölk och

⁶² Avser perioden 2009 fram till den handelspolitiska granskningen som ägde rum 2015. Källor: Trade Policy Review Report by the Secretariat New Zealand s. 55-57 WT/TPR/S/316/Rev.1 12 oktober 2015 samt Ministry of Primary Industries (<http://www.mpi.govt.nz/importing/overview/import-health-standards/>)

⁶³ Sverige har inte haft något utbrott av sjukdomen sedan 2000 (källa: SVA: <http://www.sva.se/djurhalsa/fjaderfa/virussjukdomar-hos-fjaderfa/infektios-bursit-gumboosjuka-fjaderfa>).

⁶⁴ Listan innehåller SPS-relaterade ärenden som Livsmedelsverket och Jordbruksverket arbetar med och uppdaterades senast i september 2017.

mjölkprodukter, kött och köttprodukter av nöt och tamsvin samt för laxprodukter.⁶⁵

Nya Zeeland har ett utvecklat system för elektronisk hantering av hälso- och sundhetsintyg (**e-cert.**). De flesta av intygen utfärdas av Ministry for Primary Industries och genom ministeriets e-cert.-system. Systemet anses stärka landets förtroende internationellt och är därför ett viktigt verktyg för nyzeeländsk export av jordbruksprodukter och livsmedel.⁶⁶ Det nyzeeländska e-cert.-systemet är sedan 2010 anslutet till EU:s system för elektroniska intyg.⁶⁷

Enligt EU-kommissionens faktablad kring påbörjandet av frihandelsavtal med Australien och Nya Zeeland hör bearbetade livsmedel till de sektorer som väntas vinna mest på frihandelsavtalen.⁶⁸

EU och Nya Zeeland har sedan 1997 ett **bilateralt avtal** som täcker delar av SPS-området – avtal om sanitära åtgärder som tillämpas inom handeln med levande djur och animaliska produkter. Avtalet innehåller bl.a. ekvivalenserännanden, regionalisering, bestämmelser om kontroll och inspektionsavgifter och en gemensam förvaltningskommitté.⁶⁹

I det föreslagna **förhandlingsmandatet** anges att frihandelsavtalets SPS-kapitel ska bygga vidare på WTO:s SPS-avtal i syfte att underlätta parternas marknadstillträde medan människors, djurs och växters liv och hälsa ska skyddas. Kapitlet bör ("should") beakta de tre internationella standardiseringsorganens arbete och omfatta komponenter såsom följer. Transparens och ickediskriminering, proportionalitet, onödiga dröjsmål, harmonisering, ekvivalenserännanden samt alternativa åtgärder, regionalisering, nödatgärder, importkontroll, inspektioner samt godkännandeprocesser, landsinspektioner, single entity (tillämpning av EU-omfattande godkännandeprocesser), godkännande av anläggningar utan föregående inspektion (pre-listing), regleringssamarbete, förbättrat samarbete kring AMR samt en mekanism för att skyndsamt kunna ta upp särskilda handelsproblem (STCs) på SPS-området. Vidare bör förhandlingarna ta upp förhållandet mellan FTA:t och det befintliga avtalet dem emellan om sanitära åtgärder som tillämpas inom handeln

⁶⁵ <https://www.livsmedelsverket.se/produktion-handel--kontroll/export-import-och-handel-inom-eu/export-utanfor-eu/export-till-olika-lander-utanfor-eu/nya-zeeland>

⁶⁶ <https://www.mpi.govt.nz/exporting/overview/export-certification/electronic-certification-e-cert/>

⁶⁷ TRade Control and Expert System (TRACES) – EU:s plattform för bl.a. elektronisk hantering av hälso- och sundhetsintyg (https://ec.europa.eu/food/animals/traces_en).

Källa:

http://www.standardsfacility.org/sites/default/files/Ecert_Presentation_Carton_English.pdf

⁶⁸ <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/156039.htm> sid. 2.

⁶⁹ Kollegiet saknar kännedom om hur avtalet tillämpats.

med levande djur och animaliska produkter. Innehållet i det avtalet samt det effektiva samarbetet ska bevaras. Vidare stadgas att exporten ska uppfylla tillämpliga SPS-krav i det importerande landet samt att avtalet på intet sätt ska hindra EU:s tillämpning av försiktighetsprincipen (såsom den kommer till uttryck i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt).

Djurskydd nämns under en särskild rubrik i mandatet. Avtalet ska främja fortsatt samarbete och utbyte om djurskyddsfrågor, bland annat för att diskutera eventuella åtaganden rörande överensstämmelse i djurskyddsbestämmelser mellan parterna.⁷⁰ Dessutom föreskrivs att EU:s djurskyddsstandarder bör ("should") tjäna som utgångspunkt för förhandlingarna.

Nya Zeeland har ett starkt djurskydd. Enligt kommissionen har landet till viss del striktare bestämmelser än EU. Organisationen *World Animal Protection* har tagit fram ett djurskyddsindex.⁷¹ Där rankas Nya Zeeland i den främsta kategorin, A (på skalan A till G) medan Sverige rankas i kategori B och Australien i kategori C.⁷²

SPS och djurskydd ingår i det partnerskapsavtal som EU och Nya Zeeland ingått 2016. Åtaganden handlar om samarbete, bl.a. inom de tre internationella standardiseringsorganen på SPS-området. På djurskyddsområdet handlar det om ömsesidig förståelse, samarbete samt informationsdelning inom ramen för världsorganisationen för djurhälsa (OIE) bl.a.

Enligt en OECD-rapport från 2015 är vissa antibiotikapreparat förbjudna i tillväxtbefrämjande syfte. Nya Zeeland tillhör de 3 OECD-länder som har lägst användning av antibiotika i djurproduktion. Störst användning står gris- och fågelproduktion för p.g.a. intensiv uppfödning i jämförelse med får och nötkreatur. Enligt ministeriet tillhör landets regulativa kontroll av antibiotika ett av de striktaste systemen i världen. Samtidigt förefaller antibiotika användas i preventivt eller profylaxsyfte när det föreligger stor sannolikhet att djuren kommer att smittas och när en sjukdom (t.ex. lunginflammation och diarré) finns i en djurpopulation.

⁷⁰ Den engelska formuleringen lyder: "possible commitments on equivalence on animal welfare between the parties".

⁷¹ "The Animal Protection Index establishes a classification of 50 countries around the world according to their commitments to protect animals and improve animal welfare in policy and legislation." Källa: <https://api.worldanimalprotection.org/about>

⁷² För andra EU-länder som omfattas av indexet varierar rankingen från A till D.

5.4.1 Näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

Inget företag som besvarat kollegiets enkät har i sina svar berört SPS-relaterade frågor i Nya Zeeland.

Fem organisationer har besvarat kollegiets enkät och i sina svar behandlat djurskydd; Jordens vänner, Djurens rätt, World Animal Protection Sverige, Svensk Dagligvaruhandel och LRF.

Jordens Vänner framhåller dels att avtalet inte ska inskränka parternas möjligheter att införa regleringar som syftar till att stärka djurskyddet, dels att avtalets bestämmelser om djurskydd bör vara bindande samt kopplade till sanktioner. Organisationen är vidare kritisk mot regleringssamarbete om djurskydd som syftar till att underlätta handel. Kollegiet noterar att Jordens vännerns kommentar främst är kopplad till tvistlösning och sanktioner.

Djurens rätt har lämnat detaljerade synpunkter. Dessa summeras nedan.

- Avtalet bör innehålla en klausul vari parterna erkänner djur som kännande varelser vars välbefinnande bör tas i beaktande i alla åtgärder som påverkar dem (i enlighet med artikel 13 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt).
- Parterna ska binda sig till den högsta djurskyddsnivån som någon av dem har (inom någon av parternas territorium) vad gäller, åtminstone, avel, innehav, hantering, behandling användning, transport och slakt, import och export av djur samt produkter som testas på djur. Detta ska vara en förutsättning för de tullåttnader som parterna beviljar genom avtalet.
- Förbud mot import och export av levande djur för slakt.
- Förbud mot avlivning/slakt utan bedövning.
- En kontaktperson/myndighet/organisation ska utses hos varje part för genomförande av kapitlet som innehåller djurskyddsbestämmelser.
- Avtalet bör innehålla regler om kontroll av efterlevnad.
- Avtalet får inte leda till sänkta skyddsnivåer för djurs välbefinnande.
- Uppfyllande av importlandets djurskyddslag, normer och standarder ska utgöra villkor för marknadstillträde.
- Avtalet bör innehålla en ram för dialog och samarbete för att förbättra djurens skydd och välbefinnande.

Dessutom hänvisar Djurens Rätt i sitt svar till pågående arbete om djurskydd och frihandelsavtal inom organisationen Eurogroup for animals, vilken Djurens rätt är medlem i. Eurogroup for Animals har i oktober 2017 presenterat ett förslag till modellkapitel om djurskydd i

frihandelsavtal.⁷³ Förslaget innehåller konkreta specifika förslag till skrivningar samt alternativa sätt att reglera djurskydd i frihandelsavtal.⁷⁴ En närmare analys av förslagen ligger utom ramen för detta uppdrag.⁷⁵ I det följande behandlas därför endast de specifika synpunkter som Djurens rätt lämnat som svar på kollegiets samråd.

Delar av Djurens Rätts önskemål är tillgodosedda i EU:s förslag till djurskyddsbestämmelser inom ramen för andra frihandelsavtal (det gäller erkännandet av att djur är kännande varelser). Kollegiet ser positivt på den grundsynen som överensstämmer med Lissabonfördraget och det engagemang i djurskyddsfrågor som svenska medborgare har.

Djurens Rätt önskar att parterna ska binda sig till den högsta djurskyddsnivån som finns i någon av parternas territorium (vilket får ses om ett önskemål om harmonisering av djurskydd) samtidigt som marknadstillträde ska nekas om man inte lever upp till djurskyddskraven. Det senare, att villkora marknadstillträde med uppfyllande av djurskyddskrav är en känslig fråga då det skulle innebära en ändring från gällande rätt i EU. I praktiken skulle det leda till minskat marknadstillträde jämfört med andra handelspartners. Förutom att det skulle drabba EU-importen, eller exporten för den delen på de områden där Nya Zeeland har högre ställda djurskyddskrav än EU, negativt är det knappast förenligt med mandatet för förhandlingarna om ett frihandelsavtal vars syfte är ökat handelsutbyte. Gällande Djurens Rätts ståndpunkt att avtalet ska förbjuda import och export av levande djur för slakt konstaterar kollegiet följande. Nya Zeeland har förbud mot export av levande djur för slakt, såvida generaldirektören för Ministry for Primary Industries inte på förhand godkännt exporten. Ett sådant godkännande kan endast ges om generaldirektören bedömer att risken för landets rykte som handelspartner kan säkras. Ministeriet ansvarar för att säkerställa djurens välfärd under transport och vidtar därför ett antal åtgärder före och under resan. Mot bakgrund av Nya Zeelands restriktioner för export av levande djur bedömer kollegiet att ett ambitiöst samarbete kring djurtransporter skulle kunna ske inom ramen för ett frihandelsavtal.

Djurens Rätts önskemål om att i avtalet förbjuda slakt utan bedövning är enligt kollegiets bedömning realistisk. Inom EU reglerar förordning (EG) nr. [1099/2009](#) skydd av djur vid tidpunkten för avlivning. Förordningen föreskriver att djur endast får avlivas efter bedövning (art.

⁷³ Samt rapporten Animal welfare, trade and sustainable development.

⁷⁴ Ett alternativ är ett eget kapitel om djurskydd, andra är att inkludera djurskydd i kapitel om regulativt samarbete, SPS och/eller hållbarhet.

⁷⁵ Kollegiet har, tentativt, för avsikt att påbörja en sådan analys under första kvartalet 2018.

4.1). Dock finns undantag för djur som slaktas med ”särskilda metoder som påbjuds av religiösa riter, under förutsättning att slakten äger rum i ett slakteri” (art. 4.4). Kraven gäller även för import från tredje land (art. 12). Sverige har använt sig av möjligheten att ha striktare nationella regler (art. 26) och har *totalförbud* mot slakt utan föregående bedövning. Att i frihandelsavtal förbjuda slakt utan bedövning och koppla marknadstillträde till förbudet vore inte förenligt med ett frihandelsavtals syfte.

Kollegiet ser positivt på att i avtalet namnge institutioner ansvariga för djurskyddsfrågor då det skulle förenkla dialog. Däremot bedömer kollegiet att det kan vara problematiskt att specifikt reglera kontroll och efterlevnad i avtalet då det antagligen förutsätter mycket detaljerade materiella djurskyddsbestämmelser. Den gemensamma förvaltningskommittén som kommer att inrättas under avtalet har det övergripande ansvaret för att SPS-kapitlet implementeras.

World Animal Protection Sverige (WAPS) anser att Sverige ska prioritera de frågor som UD angett att man generellt prioriterar när det gäller djurskydd och handel.⁷⁶

Svensk dagligvaruhandel har framfört att man förväntar sig att de animaliska produkter som importeras till EU åtminstone lever upp till de krav på djurskydd som ställs i internationella och bilaterala avtal. Därför bör ambitionen, enligt organisationen, vara att sträva efter krav som ligger så nära EU:s nivå som möjligt, något som i allt högre grad efterfrågas av svenska konsumenter. Svensk dagligvaruhandel anser även att antibiotikafrågan ska prioriteras och det stöds av svenska konsumenter.

Lantbrukarnas riksförbund (LRF) har framfört synpunkter om hållbarhet och SPS-relaterade frågor. De hållbarhetsrelaterade synpunkterna rör importen och här menar LRF att ”[u]tan gränsskydd måste regelverk och standarder för människors och djurs hälsa samt för en hållbar miljö upprätthållas också för importen”. LRF menar att förhandlingarna måste ta hänsyn till olika produktionsvillkor. LRF ger i allmänna ordalag uttryck för att EU:s handelsavtal ”ska ställa samma krav på import som på inhemsk produktion när det handlar om en för människor, djur och miljö hållbar utveckling”. Denna principiella ståndpunkt påminner om den som framförts av Djurens rätt gällande djurskydd även om organisationerna har olika motiv och utgångspunkter. Kollegiet ser samma problem med båda ståndpunkterna; de kan leda till

⁷⁶ Under ett telefonsamtal framhåller World Animal Protection Sveriges generalsekreterare Roger Pettersson djurtransporter som en viktig sådan fråga.

att handelspartners som ingår frihandelsavtal med EU hamnar i en sämre ställning än andra handelspartners och resultatet skulle kunna bli *minskat* handelsutbyte mellan EU och de länder som har frihandelsavtal med sådana krav.⁷⁷

LRF framhåller ingen sektor med offensiva intressen i förhandlingarna med Nya Zeeland. Däremot konstateras att det befintliga avtalet mellan EU och Nya Zeeland, enligt mejerinäringen, fungerat bra. Dock återstår betungande krav, t.ex. ”extra veterinary certification on EU regulated issues” för produkter som är avsedda för återexport från Nya Zeeland.

5.4.2 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Sverige har begränsat handelsutbyte av livsmedel och jordbruksprodukter med Nya Zeeland är SPS-området *inte* prioriterat utifrån ett företagsperspektiv. Sveriges export av livsmedel och jordbruksprodukter till Nya Zeeland är relativt liten.⁷⁸

Ett omfattande SPS-kapitel är ändå viktigt eftersom det skapar förutsebarhet samt goda förutsättningar för handel med Nya Zeeland på lång sikt.⁷⁹ Därför är ett ambitiöst SPS-kapitel gynnsamt för företagen. Givet att Nya Zeeland har relativt strikta SPS-regler kan ett omfattande SPS-kapitel med de komponenter som nämns i mandatet skapa förutsättningar för ökat handelsutbyte av livsmedel och jordbruksprodukter med landet.

Antibiotika- och djurskyddsfrågorna är viktiga frågor för Sverige. Att de ingår i avtalet är viktigt då Nya Zeeland troligen delar Sveriges intresse för frågorna. Djurskydds- och antibiotikafrågorna är även viktiga utifrån ett legitimitetsperspektiv då det kan bidra positivt till handelsförhandlingars legitimitet utifrån ett medborgarperspektiv. Det ligger i linje med EU-kommissionens meddelande *Handel för alla* – mot en mer ansvarsfull handels- och investeringspolitik där medborgarperspektivet lyfts fram. Kollegiet bedömer att andra viktiga frågor i SPS-kapitlet i huvudsak kommer att tas om hand av andra EUMS. Under förhandlingarna kan det dock finnas anledning att slå vakt om att växtskyddsfrågor, de fytosanitära delarna i SPS-kapitlet, inte hamnar i skymundan av djurhälso- och livsmedelssäkerhetsfrågor. Avtalet bör innehålla ambitiösa regler även på växtskyddsområdet.

⁷⁷ Se mer utförligt resonemang ovan där Djurens rätts synpunkter behandlas.

⁷⁸ Handeln med livsmedel (inkl. drycker m.m.) stod för 0.1 respektive 0.3 procent av Sveriges totala export och import till/från Nya Zeeland 2016.

⁷⁹ Inom ramen för detta uppdrag har inga importintressen med koppling till SPS noterats (utöver det som framförts gällande villkorade tullsänkningar kopplade till djurskydd samt hållbarhetsrelaterade produktionsvillkor överlag).

Kollegiet bedömer att Sverige aktivt ska driva djurskydd i förhandlingarna. Det är en viktig fråga för Sverige som har en hög djurskyddsnivå och många i Sverige är engagerade i djurskyddsfrågor. Engagemanget i djurskyddsfrågor delas av Nya Zeeland vilket skapar förutsättningar för ett ambitiöst samarbete på djurskyddsområdet. Ett erkännande av djur som kännande varelser är därför naturligt. **Att djurskydd finns med i ett nytt avtal är viktigt utifrån ett legitimitetsperspektiv.** Det kan öka förtroendet för frihandelsavtal som institution i civilsamhället då handel kan vara ett verktyg för att påverka andra samhällsfrågor.

Givet Nya Zeelands status på djurskyddsområdet kan ett eget kapitel om djurskydd övervägas. Fokus bör vara samarbete och det övergripande målet bör vara förbättrat djurskydd överlag. EU-kommissionens mandat inför förhandlingarna öppnar för att diskutera eventuella åtaganden rörande överensstämmelse i djurskyddsbestämmelser mellan parterna och förtydligar att EU:s djurskyddsstandarder ska tjäna som utgångspunkt för förhandlingarna. Det kan skapa en grund för att stärka djurskyddet i EU och Sverige då Nya Zeeland förefaller ha en högre skyddsnivå på flera områden.

Eftersom många aktörer i civila samhället är intresserade av djurskydd anser kollegiet att **avtalet bör innehålla skrivningar om transparens kopplat till just djurskydd och samarbetet.** Det skulle kunna handla om ett åtagande att publicera sammanfattningar av arbetsgruppens möten, offentliggöra handlingsplaner, etc. Djurens rätts förslag om att utse ansvariga institutioner är positivt.

Med hänsyn till det globala hot som antibiotikaanvändning innebär bedömer kollegiet att avtalet bör innehålla en artikel om samarbete i arbetet mot antibiotikaresistens. Målet bör vara minskad antibiotikaanvändning i djurhållningen överlag inklusive förbud mot användning i förebyggande syfte. Även här förefaller förutsättningarna för samarbete vara goda då Nya Zeeland enligt vissa källor har relativt låg antibiotikaanvändning i djuruppfödningen (trots att förebyggande användning är tillåten).

Liksom i fråga om djurskydd anser kollegiet att **avtalet ska innehålla en transparenskomponent specifikt inriktad på antibiotikaresistens.** Offentliggörande av information kring samarbete sätter dels press på parterna, dels kan det bidra till legitimitet.

Sverige har viss export av växter och växtprodukter till Nya Zeeland, dock inte i samma omfattning som till Australien.⁸⁰ Jordbruksverket framhåller att växtskyddsfrågor och handel med växter och växtprodukter bör uppmärksammas i förhandlingarna så att de inte överskuggas av djurhälsa och livsmedelssäkerhet. De klimatmässiga och ekologiska skillnaderna mellan Sverige och Nya Zeeland och även inom EU är stora vilket har betydelse på SPS-området. Därför är inte enbart regionalisering på animaliesidan utan även på växtskyddssidan viktig.⁸¹

5.5 Tekniska handelshinder (TBT)

5.5.1 Tekniska handelshinder i frihandelsavtal

Med hänsyn till den stora mängden frihandelsavtal som sluts mellan länder är det av yttersta vikt att se till att avtalstexterna kring tekniska handelshinder blir så likartade som möjligt, så att avtalen inte blir svåröverskådliga och svåra att tillämpa. Alltför olika regelsystem kan också leda till merkostnader för företagen.

Ett absolut lägsta krav är att WTO/TBT-avtalets regler och principer, som redan idag gäller för många av de länder EU sluter avtal med, ska utgöra *grunden* frihandelsavtal. Här åsyftas primärt att existerande WTO/TBT-regler ska tillämpas i större omfattning och utvecklas utifrån WTO/TBT-avtalet, såsom:

- utökad tillämpning av internationella standarder för att undvika nationella särlösningar,
- likartade tekniska regler för utländska och inhemska varor,
- tekniska regler ska grundas på produktkrav i form av prestanda och inte konstruktion eller beskrivande egenskaper,
- ökat deltagande i internationella standardiseringsorgans arbete,
- identifiera likvärdiga tekniska regler som kan ömsesidigt erkännas,
- ökad tillämpning av notifieringssystemet och beaktande av dess rekommendationer samt ökat deltagande i TBT-kommitténs arbete,
- tillhandahållande av teknisk assistans, och
- utveckling av kontaktpunkternas informationsutbyte om de olika nationella regelverken.

Eftersom merparten av länderna EU sluter avtal med redan ska tillämpa WTO/TBT-avtalet kan vissa tillägg göras beroende på ländernas

⁸⁰ Källa SJV (mail daterat 2017-10-10, diariennr. 2017/01068-17). Det rör sig om ca 30 sändningar på drygt 2,5 år. Utsäde för forskning, potatismjöl och parkettgolv.

⁸¹ Det handlar om principer för hur man ska komma överens om regionala förhållanden när det gäller handel med växter och växtprodukter.

utvecklingsnivå och förmåga, men framför allt med länder där Sverige kan ha intresse av ett närmare samarbete. Det rör sig om mer avancerat tekniskt regleringssamarbete (*WTO/TBT+*) i syfte att i större omfattning än TBT-avtalet kunna undanröja handelshinder. Det kan avse:

- närmande av avtalsparternas tekniska regleringar (regulativt samarbete),
- tillämpning av internationella standarder,
- främja överenskommelser mellan nationella eller regionala organ för bedömning av överensstämmelse (Conformity Assessment Communities) i syfte att bland annat erkänna varandras laborietester, certifieringsorgan eller inspektionsorgan, eller
- främja tillämpningen av tillverkardeklarationer (Suppliers Declaration of Conformity).

Det är viktigt att se till att det inte införs metoder/system i FTA som dubblar redan existerande sådana enligt WTO/TBT-avtalet. Det riskerar inte bara att bli svåröverskådligt, utan även att undergräva tillämpningen av WTO/TBT-avtalets system. Frihandelsavtal tecknas bilateralt, men företag är globalt verksamma. Som sagts inledningsvis är det viktigt att regler och olika lösningar blir så likartade som möjligt i frihandelsavtal, för att på så sätt underlätta tillämpningen av avtalen.⁸²

5.5.2 Tekniska handelshinder i förhandlingarna med Nya Zeeland

Eftersom Nya Zeeland och Australien har ett så nära regleringssamarbete, särskilt avseende tekniska föreskrifter, standarder och procedurer för bedömning av överensstämmelse har kollegiet i denna del valt att undersöka EU:s möjligheter till att dra nytta även av det befintliga regleringssamarbetet mellan Nya Zeeland och Australien i de kommande förhandlingarna.

De gemensamma standarderna är något som lyfts som positivt av flera företag i kontakterna med kollegiet inför förhandlingarna.

Flera företag har också uttryckt önskemål att harmoniserade EU-standarder ska vara kompatibla med NZ/AU-standarder. Det finns enligt kollegiet goda möjligheter till att uppnå detta.

⁸² Kollegiets erfarenhet är att globala företag gärna ser att *sektorsöverenskommelser* träffas som inkluderar så många länder som möjligt, liknande UNECE:s överenskommelse på fordonsområdet.

Regionalt samarbete mellan Nya Zeeland och Australien

Nya Zeeland och Australien har ett mycket nära samarbete genom *Closer Economic Relations* (CER)⁸³. Länderna har på liknande sätt som EU skapat en inre marknad för trans-tasmansk handel kallad *Single Economic Market* (SEM). Parterna har även ett ambitiöst avtal om ömsesidigt erkännande för bland annat handel med varor⁸⁴, TTMRA. I de senaste versionerna av avtalet listas ett antal områden som bedöms som särskilt prioriterade för regleringssamarbete och eventuell teknisk harmonisering: farliga ämnen, industrikemikalier och farligt gods; elektromagnetisk kompatibilitet och radiokommunikationsstandarder; vägfordon; tryckkärl.

Nya Zeeland och Australien utvärderar var femte år samarbetet och tar fram femårs mål för sitt kommande samarbete. Två av huvudmålen för de kommande fem åren är att ytterligare öka handeln med varor och tjänster samt att öka regleringssamarbetet länderna emellan⁸⁵. Länderna har redan full teknisk harmonisering för flera produkter, exempelvis livsmedelsstandarder, vilket innebär att man antingen har gemensamma tekniska föreskrifter, standarder eller procedurer för bedömning av överensstämmelse eller att man godkänner varandras regleringar som likvärdiga.

När det gäller de områden som i senaste versionen av TTMRA utpekats som prioriterade för det fortsatta arbetet, återfinns en del varor som också utmärker sig i Sveriges exportstatistik till Nya Zeeland, nämligen kemikalier och vägfordon.

För kemikalier finns det omfattande harmonisering på EU-nivå med bland annat REACH⁸⁶ vilket också gör det till ett område där det kan ligga i Sveriges intresse att föreslå regulativt samarbete. Det kräver dock en närmare analys av hur nära det harmoniserade EU-regelverket är med det harmoniserade Nya Zeeland/Australien-regelverket innan det går att se exakt vilka möjligheter till regulativt samarbete som finns.

För vägfordon finns det ett globalt harmoniseringsinitiativ inom UNECE, som utgår ifrån två avtal⁸⁷ där både Australien och Nya Zeeland deltar.

⁸³ New Zealand-Australia Closer Economic Relations (CER)

⁸⁴ Trans-tasman mutual recognition agreement (TTMRA)

⁸⁵ Tillgänglig: <https://www.mfat.govt.nz/en/trade/nz-inc-strategies/australia-strategy/>

⁸⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 av den 18 december 2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach), inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet, ändring av direktiv 1999/45/EG och upphävande av rådets förordning (EEG) nr 793/93 och kommissionens förordning (EG) nr 1488/94 samt rådets direktiv 76/769/EEG och kommissionens direktiv 91/155/EEG, 93/67/EEG, 93/105/EG och 2000/21/EG

⁸⁷ United Nations Economic Commission for Europe Agreement concerning the adoption of uniform technical prescriptions for wheeled vehicles, equipment and parts

Inga av dessa varor omfattas av det nu gällande avtalet om ömsesidigt erkännande mellan EU och Nya Zeeland (se mer under avsnittet *Avtal om ömsesidigt erkännande mellan EU och Nya Zeeland*).

Kollegiet noterar i sammanhanget att kemikalier och vägfordon också är områden som är harmoniserade inom EU vilket gör dem fördelaktiga för regleringssamarbete mellan EU och Nya Zeeland. Enligt kollegiet kan EU därför dra nytta av det befintliga regleringssamarbetet för tekniska regler och uttalade ambitioner mellan Nya Zeeland och Australien i de kommande förhandlingarna.

Kollegiet rekommenderar dock att kommissionen gör en detaljerad kartläggning av vilka regleringsområden som sedan ikraftträdandet av TTMRA harmoniserats och hur långt EU- och NZ/AU-regleringar befinner sig. Detta för att få en rättvisande bild av vilka befintliga harmoniserade regleringar mellan Nya Zeeland och Australien som EU skulle kunna ansluta sig till.

Avtal om ömsesidigt erkännande mellan EU och Nya Zeeland

Det finns sedan 1998 ett avtal om ömsesidigt erkännande mellan EU och Nya Zeeland⁸⁸. Avtalet förhandlades gemensamt med Australien men resulterade i två separata avtal. Avtalet är aktivt för följande områden:

- Elektromagnetisk kompatibilitet
- Lågspänningsutrustning
- Maskiner
- Medicintekniska produkter
- Tryckkärl
- Telekommunikationsutrustning
- God tillverkningssed för läkemedel

Tekniska handelshinder och Nya Zeeland

I kommissionens marknadstillträdesdatabas, Market Access Database, finns inga hinder som gäller tekniska handelshinder. Det befintliga avtalet om ömsesidigt erkännande mellan EU och Nya Zeeland torde enligt kollegiet ha bidragit till detta.

which can be fitted and/or be used on wheeled vehicles and the conditions for reciprocal recognition of approval granted on the basis of these prescriptions, Inland Transport Committee.

⁸⁸ Agreement on mutual recognition in relation to conformity assessment between the European Community and New Zealand - Final Act - Joint Declarations (1998) och Agreement between the European Union and New Zealand amending the Agreement on mutual recognition in relation to conformity assessment between the European Community and New Zealand (2012).

Inom WTO:s TBT-kommitté finns det få handelshinderfall (Specific Trade Concerns) avseende Nya Zeeland. Totalt finns det tre sedan landet gick med i WTO. Sverige eller EU har inte varit klagande i något av fallen. Handelshinderfallen har rört standardiserade tobaksförpackningar så kallat ”*plain packaging*” (2012), importförbud för forell (2000) samt märkning av genteknologiska livsmedel (1999). Nya Zeeland har inga pågående tvistlösningsfall hos WTO. När det gäller standardiserade tobaksförpackningar har också Nya Zeeland uttryckt stöd för EU-länders initiativ att införa sådana regleringar. Bland annat i samband med TBT-kommitté möte i juni 2014.

Nya Zeeland har å sin sida rest handelshinder fall mot EU avseende märkning av vin, hormonstörande ämnen, ursprungsmärkning av mjölkprodukter (italiensk reglering) och krav på märkning för återvinning (fransk reglering)⁸⁹. Kollegiet har inte kunnat se någon överensstämmelse mellan de handelshinder som rests av Nya Zeeland och Australien mot EU, trots att länderna har ett långtgående regulativt samarbete och teknisk harmonisering.

Det är tydligt att landet följer TBT-avtalets principer och som nämnts ovan har de ett långtgående regulativt samarbete som även omfattar TBT-frågor, såsom internationella standarder, procedurer för bedömning av överensstämmelse och gemensamma tekniska regler med Australien. Nya Zeeland har länge även prioriterat arbete med TBT-avtalets kringliggande processer, så kallad god regelpraxis, som inte direkt följer av TBT-avtalet men som har en stor positiv påverkan på dess implementering och att eliminera onödiga tekniska handelshinder.

Nya Zeeland följer internationellt vedertagna avtal och konventioner, till exempel UNECE 1958/1998 för fordon och baserar sina regleringar på internationella standarder. Detta gör att Nya Zeeland, enligt kollegiets bedömning, är en lämplig partner för att kunna enas om ett ambitiöst avtal särskilt avseende tekniska handelshinder och regulativt samarbete, som ovan benämns som TBT+.

För att se vilka områden som är av särskilt intresse för svenska företag kan man se till Sveriges exportstatistik där de produkter som utmärker sig är maskiner och apparater, produkter av kemiska och närstående industrier, papp och papper, lantbruksmaskiner, personbilar, lastbilar och specialfordon samt mät- och kontrollinstrument. Både Nya Zeeland och EU erkänner UNECE 1958/1998 och eftersom fordon, både lastbilar och personbilar, utmärker sig i den svenska exportstatistiken till Nya Zeeland, är fordon ett område där det enligt kollegiet finns utrymme att ingå

⁸⁹ WTO IMS ID: 345, 393 och 39.

djupare regleringssamarbete och därmed underlätta svenska företags export av sådana produkter till Nya Zeeland.

Som ovan nämnts kan det finnas möjligheter för utökat samarbete inom kemiska produkter, exempel avseende överenskommelser mellan nationella eller regionala organ för bedömning av överensstämmelse eller att försöka främja tillämpning av tillverkardeklarationer (Suppliers Declaration of Conformity). De tidigare handelshinder som Nya Zeeland rest mot EU avseende alkoholhaltiga produkter och livsmedel kan enligt kollegiet utgöra områden där parterna skulle kunna undersöka eventuella gemensamma intressen för samarbete.

5.5.3 Näringslivsundersökningen och samråd med det civila samhället

Den återkoppling som kollegiet fått från näringslivet avseende det kommande frihandelsavtalet mellan EU och Nya Zeeland visar att företagen uppfattar handeln med Nya Zeeland olika beroende på vilken marknad företaget befinner sig. För de företag som befinner sig på en marknad med överensstämmande eller gemensamma nyzeeländska standarder verkar det enklare emedan inom de marknader där det är teknisk harmonisering i liten grad upplever företagen det som svårare.

Ett företag uttrycker ett önskemål om ökad regulativt samarbete då det enligt företaget kommer att sänka kostnaderna. Kan harmonisering förhandlas fram via ett frihandelsavtal kommer det enligt företaget att leda till stora fördelar. Företaget drar paralleller till frihandelsavtalet mellan Kanada och EU (Ceta) och menar att det bör användas som mall. Tekniska handelshinder listas som ett av de områden där företaget ser att det finns potential för att kunna förhandla ambitiösa kapitel i avtalet.

Ett annat företag anger att de upplevt problem med överensstämmelse med NZ/AUS-standarder vilket har gjort det svårt att exportera till Nya Zeeland. Företaget har dock inte specificerat från vilken produktsektor deras problem härrör.

Ett medicinteknikföretag uttryckte oro för hur EU:s nya Medical Devices Regulation (MDR) och In-vitro Diagnostics Regulation (IVDR) kommer att påverka företagets kunders möjlighet att sälja produkter i länder utanför EU. Flera länder (bl.a. Nya Zeeland och Australien) använder en produkts CE-märkning som grund för att produkten ska kunna registreras och sättas på marknaden i det landet. Den nya MDR och IVDR implementerades i år, men det finns ingen information om hur regelverksförändringen inom EU kommer att hanteras av de länder utanför EU som accepterar CE-märkning som grund för registrering. Det

är oklart om CE-märkning enligt MDR och IVDR (som skiljer sig relativt mycket mot nuvarande MDD och IVDD) kommer att accepteras av dessa länder. Problemet finns även för produkter som redan är registrerade i dessa länder eftersom företag ofta måste göra en omregistrering efter ett antal år samt skicka in ett nytt CE-certifikat om något i certifikatet förändras. Förhoppningen är att de länder som accepterar CE-märkning enligt MDD/IVDD även kommer att acceptera MDR/IVDR, men ännu finns ingen information tillgänglig, vilket gör att tillverkarna just nu måste arbeta för att ha dubbla produktfiler för att säkra överensstämmelse med både direktiv och förordning.

Det ligger således i de svenska företagens intresse att EU och Nya Zeeland enas om ett långtgående regleringssamarbete och en ökad teknisk harmonisering.

Jordens Vänner har lämnat synpunkter på området tekniska handelshinder där de anfört att: ”*Definitionen av tekniska handelshinder bör inte omfatta lagar och regler som syftar till att skydda miljö, hälsa, arbetares rättigheter eller djurvälstånd. Vi vill inte se något regleringssamarbete på dessa områden om syftet är att underlätta handel. Handelsfrågor är endast sekundära i förhållande till skydd för miljö, hälsa, arbetares rättigheter och djurvälstånd.*”

När det gäller Jordens Vänners synpunkter att handelsfrågor är sekundära i förhållande till skydd för miljö hälsa, arbetares rättigheter och djurvälstånd menar kollegiet att det inte innebär någon motsättning i förhållande till de åtaganden som Sverige och EU har som medlemmar i WTO. Varje WTO-medlem har rätt att införa tekniska föreskrifter, använda sig av standarder och procedurer för bedömning av överensstämmelse för att skydda mänsklig hälsa och säkerhet, djurs liv och hälsa, växt-liv eller miljön, så länge de utgår ifrån den vetenskapliga och tekniska information som finns att tillgå (Jfr artikel 2.2 TBT-avtalet). Länderna har dock en skyldighet att se till att reglerna inte är mer handelsrestriktiva än nödvändigt för att uppfylla sitt skyddssyfte. Begreppet tekniska handelshinder är således, i sig, inte en värdering om hindret är nödvändigt eller inte.

5.5.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Kollegiets analys visar att Nya Zeeland är ett land som respekterar TBT-avtalets principer och det finns få handelshinder noterade gentemot Nya Zeeland, både inom WTO och EU:s marknadstillträdesdatabas. Det långvariga regleringssamarbetet och befintliga avtalet om ömsesidigt erkännande har säkerligen bidragit till utgångspunkten för förhandlingarna. Det finns enligt kollegiet stora möjligheter att uppnå ett

fördjupat regulativt samarbete, exempelvis kring fordon (last- och personbilar) och kemiska produkter, om vidare analys visar att de harmoniserade systemen ligger nära varandra. REACH är ett ambitiöst och långtgående harmoniseringsinitiativ. Baserat på de handelshinderfall som Nya Zeeland rest mot EU finns det enligt kollegiet möjligheter att diskutera förbättringspotential för regulativt samarbete för exempelvis alkoholhaltiga produkter och livsmedel.

Kollegiet vill också poängtera vikten av att koordinera med förhandlingarna mellan Australien och EU i denna del för att det kommande frihandelsavtalet mellan EU och Nya Zeeland ska kunna bli så ambitiöst som möjligt när det gäller tekniska handelshinder och regulativt samarbete kring standarder, acceptans och ömsesidigt erkännande av provning och provningsresultat (procedurer för bedömning av överensstämmelse), och tekniska regler. På så sätt kommer avtalet mellan Nya Zeeland och EU att kunna förbättra marknadstillträdet för varor och underlätta för svenska företag.

5.6 Handelsprocedurer

5.6.1 Handelsprocedurer i frihandelsavtal

Handelsprocedurer innefattar alla flöden av information och administration som krävs när företag ska exportera, importera eller transitera gods. I begreppet ingår dels offentliga kontroller som förtullning och beskattning, dels transport- försäkrings- och betalningsprocesser.

WTO:s handelsproceduravtal (WTO TFA), som trädde ikraft i februari 2017, kan sägas utgöra en miniminivå som WTO-medlemmar måste leva upp till för att underlätta handelstransaktioner. WTO TFA innehåller ett fyrtiotal åtgärder som medlemmarna ska genomföra för att förenkla handelsprocedurerna. De flesta åtgärderna är bindande men det finns också åtgärder av strävanskaraktär.

Ofta finns det inte anledning att i frihandelsavtal med länder som är medlemmar i WTO återupprepa samtliga krav som ingår i WTO TFA. Däremot kan och bör frihandelsavtal användas för att komplettera WTO TFA med mer omfattande och ambitiösa åtaganden.

Frihandelsavtal bör alltid innehålla ett separat avsnitt för tull- och handelsprocedurförenklingar och hänsyn bör i så stor utsträckning som möjligt tas till hela leveranskedjan. Vidare bör tydliga och bindande åtaganden införas på områden där avtalstexten i TFA inte blev som

Sverige önskat. Det gäller bland annat inspektioner före skeppning, användning av tullombud och konsulära avgifter.

WTO TFA ger medlemmarna stort utrymme att själva avgöra i vilken ordning och hur snabbt olika åtgärder ska genomföras. I frihandelsavtalet kan parterna komma överens om en tidsram för genomförande, vilket kan resultera i en snabbare reformtakt än om enbart WTO-avtalets regler ska gälla. Vid behov kan avtalet också innehålla särskilda skrivningar om stöd för genomförande. Parterna åtar sig därigenom att inrätta särskilda program för tekniskt och finansiellt stöd för genomförande av handelsprocedurförenklingar.

5.6.2 Handelsprocedurer i förhandlingarna med Nya Zeeland

I Världsbankens rapport *Doing Business* rankas varje år länder bland annat på området ”gränsöverskridande handel”, som ger en bild av hur enkla ett lands handelsprocedurer är. Rankingen baseras på mätningar av tid och kostnad för fullföljande av de handelsprocedurer som krävs i samband med import eller export av gods. År 2017 återfinns Nya Zeeland på plats 56 i rankingen av 189 länder. Detta är relativt förvånansvärt låg ranking, med tanke på att mätningen t.ex. visar att den förberedande dokumenthanteringen innan gränsen endast tar en timme att fullfölja i Nya Zeeland. Den genomsnittliga tiden i OECD:s höginkomstländer är 3,5 timmar. Därutöver tar det 25 timmar att fullfölja handelsprocedurerna vid gränsen i samband med import till Nya Zeeland. Det kan jämföras med snittet på 9 timmar för samtliga i gruppen höginkomstländer i OECD. På en övergripande nivå placerar Världsbankens *Doing Business* Nya Zeeland på plats 1, vilket betyder att inget annat land är så lätt att göra affärer i som Nya Zeeland.

Enligt WTO:s senaste handelspolitiska översyn av Nya Zeeland, från år 2015, har Nya Zeeland infört ett projekt som ska underlätta handeln och skapa ett 'Joint Border Management System'. Som en del av det har ett Single Window och ett reviderat elektroniskt deklaraionsformulär införts.

Nya Zeeland godkände WTO TFA den 29 september 2015. Då avtalet nu har trätt ikraft ska Nya Zeeland uppfylla avtalets åtaganden.

5.6.3 Näringslivsundersökningen och samråd med det civila samhället

Inga kommentarer på området har inkommit i näringslivsundersökningen eller i samrådet med det civila samhället och arbetsmarknadens parter.

5.6.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Nya Zeeland har överlag väl fungerande handelsprocedurer redan idag. För att främja ett fortsatt förenklingsarbete och för att uppnå likformighet med andra frihandelsavtal är det ändå viktigt att avtalet går längre än WTO TFA och innehåller så omfattande och ambitiösa skrivningar som möjligt.

Prioriteringarna följer den allmänna svenska handlingslinjen om att utöka och förtydliga åtaganden på de områden där avtalstexten i WTO TFA inte innehåller bindande krav. Ett sådant exempel gäller möjligheten att använda elektroniska kopior av stödjande dokument. WTO TFA finns endast ett strävansmål vad gäller godtagande av elektroniska kopior av styrkande handlingar. I frihandelsavtalet bör man gå längre genom att införa bindande skrivningar om att elektroniska kopior ska godtas.

5.7 Handelspolitiska skyddsinstrument

5.7.1 Handelspolitiska skyddsinstrument i frihandelsavtal

Handelspolitiska skyddsinstrument är en sammanfattande benämning för olika åtgärder ett land kan använda sig av för att tillfälligt kringgå sina handelspolitiska åtaganden. Dessa åtgärder avser antidumpningsåtgärder mot prisdumpad import, antisubventionsåtgärder (utjämningsåtgärder) mot subventionerad import och skyddsåtgärder mot kraftigt ökande import.

Kommerskollegium förordar genomgående fördelarna med en fri och öppen handel i arbetet med handelspolitiska skyddsinstrument. Användandet av handelspolitiska skyddsinstrument leder till försämrad konkurrenskraft för unionsindustrin på såväl den inre marknaden som på marknaderna utanför EU. Dessutom är de handelspolitiska skyddsinstrumenten ineffektiva så till vida att de snarare gynnar industri i tredje land än skyddar unionsindustrin.

5.7.2 Handelspolitiska skyddsinstrument i förhandlingarna med Nya Zeeland

Enligt tillgänglig statistik från WTO använder Nya Zeeland handelspolitiska skyddsåtgärder restriktivt. Under perioden from 1995 tom 2016 inledde Nya Zeeland 57 antidumpningsundersökningar vilket kan jämföras med Australiens 316 och EU:s 493 under samma period.

2012 och 2014 trädde ändringar i den nyzeeländska lagstiftningen ikraft som begränsar användningen av handelspolitiska åtgärder, under

perioden 2009 - 2014 inleddes endast fyra undersökningar. Anti-dumpningstullar, utjämningsåtgärder och skyddsåtgärder är normalt sett i kraft under fem år men kan förlängas för det fall det finns en risk att skadan återuppstår om åtgärderna slopas.

Nya Zeeland har ett handelspolitiskt skyddsinstrument i form av antidumpningsåtgärder mot EU ikraft i september 2017 som riktar sig mot konserverade persikor. EU har inga handelspolitiska skyddsinstrument i kraft mot Nya Zeeland i dag.

Genom frihandelsavtalet mellan Nya Zeeland och Australien har möjligheten att införa antidumpningsåtgärder på handel mellan länderna slopats. I stället faller denna typ av frågor under en delvis harmoniserad konkurrenslagstiftning. Avtalet omfattar inte utjämningsåtgärder varför dessa fortsatt kan användas mellan länderna.

I partnerskapsavtalet mellan Nya Zeeland och Singapore finns möjligheten att rikta antidumpningsåtgärder och utjämningsåtgärder mot respektive land kvar men avseende antidumpningsåtgärder har tröskeln för de-minimis höjts i syfte att minska antalet antidumpningsåtgärder av mindre betydelse. I bland annat handelsavtalet mellan Nya Zeeland och Kanada får antidumpningsåtgärder och utjämningsåtgärder användas men ska föregås av ett antal anmälningar och samråd innan antidumpningsåtgärder och utjämningsåtgärder sätts ikraft.

Skyddsåtgärder, det vill säga åtgärder som kan användas av ett importland för att begränsa importen av vissa varor under en viss tid på grund av stora importökningar kan användas enligt Nya Zeeländsk lag men användningen begränsas normalt sett i de frihandelsavtal Nya Zeeland tecknat.

5.7.3 Näringslivsundersökningen och samråd med det civila samhället

Inga kommentarer på området har inkommit i näringslivsundersökningen eller i samrådet med det civila samhället och arbetsmarknadens parter.

5.7.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Kollegiet är av den generella uppfattningen att parter till frihandelsavtal ska åta sig att inte använda handelspolitiska skyddsinstrument i den bilaterala handeln och att konkurrenslagstiftning, inklusive regler om statligt stöd/subventioner, bör gälla istället. Kollegiet anser därför att parternas möjligheter att införa handelspolitiska skyddsinstrument mot varandra ska slopas eller i vart fall begränsas kraftigt.

För det fall endast en begränsning av de handelspolitiska skyddsåtgärderna skulle vara möjlig att uppnå anser kollegiet att införandet av skyddsåtgärder är ett mer transparent och mindre handelsnedvridande verktyg då åtgärderna riktar sig mot all import (även mot tredje land), är begränsat i tid och ställer krav på omstrukturering av den aktuella industrin som ska skyddas. Vidare kan de inskränkningar i möjligheten att använda handelspolitiska skyddsåtgärder som Nya Zeeland tillämpar i sina handelsavtal med andra länder kunna tjäna som inspiration inför förhandlingar med Nya Zeeland.

5.8 Energi och råmaterial

5.8.1 Energi och råmaterial i frihandelsavtal

I nyare frihandelsavtal som EU har ingått finns bestämmelser om råvaror och energi. Bakgrunden till detta är främst att det i många länder finns regler och restriktioner, till exempel exportkvoter, på dessa områden som begränsar tillgången. Störningsfri tillgång till råvaror och energi är viktig för EU:s konkurrenskraft. Sveriges intressen skiljer sig här inte från EU:s intressen.

5.8.2 Energi och råmaterial i förhandlingarna med Nya Zeeland

Av WTO:s Trade Policy Review av Nya Zeeland från 2015 framgår att landet inte tillämpar några exportkvoter, exportskatter eller tullar för råvaror och energi.

År 2013 utgjorde olja 33 procent av Nya Zeelands totala energiförsörjning, följt av gas 22 procent, geotermisk energi 20 procent, vattenkraft 10 procent, andra förnyelsebara källor 8 procent och kol 7 procent. Förnybara källor utgjorde 38 procent av den totala energiförsörjningen. Nya Zeeland är självförsörjande för alla primära energikällor, förutom olja, där landet är nettoimportör. Å andra sidan är Nya Zeeland nettoexportör av kol och gasol (LPG).

Nya Zeelands energipolitik fokuserar på fyra mål: 1) att utveckla större energiresurser, inklusive förnybara och icke-förnybara 2) säkerställa säker och prisvärd energi 3) effektiv användning av energi och 4) upprätthålla en miljömässigt ansvarsfull energiförsörjning.

Av utkastet till förhandlingsmandat framgår att avtalet på energi- och råvaruområdet bör innehålla bestämmelser om handel och utländska direktinvesteringar. Avtalet bör syfta till att säkerställa en öppen, transparent, icke-diskriminerande och förutsägbar affärsmiljö och reglera konkurrensbegränsande förfaranden. Avtalet bör också innehålla regler

som stöder och ytterligare främjar handel och utländska direktinvesteringar inom sektorn för förnybar energi. Slutligen bör avtalet också öka samarbetet på energi- och råvaruområdena.

I andra delar av det föreslagna mandatet som inte berör energi- och råvaruområdet betonas parternas åtaganden när det gäller hållbar utveckling och den internationella handelns bidrag till en hållbar utveckling, bland annat i dess miljömässiga dimensioner.

Vidare framgår av mandatutkastet att avtalet även bör bekräfta rätten att reglera ekonomisk verksamhet av allmänintresse, för att uppnå legitima allmänpolitiska mål, såsom skydd och främjande av bland annat miljö.

5.8.3 Näringslivsundersökningen och samråd med det civila samhället

Inga synpunkter på energi- och råvaruområdena har lämnats i näringslivsundersökningen.

I samrådet med det civila samhället har synpunkter kommit in från **Jordens Vänner** som anser att *"det är viktigt att avtalet inte inskränker parternas möjligheter att införa regleringar som syftar till att stärka miljöskyddet i relation till energi- och råvarufrågor. Med anledning av detta vill vi inte heller se några mekanismer för investeringsskydd likt ISDS eller ICS i avtalet, eftersom vi anser att de kan avskräcka regeringar från att införa sådana regleringar. De paragrafer i avtalet som syftar till att säkerställa en god nivå av miljöskydd i relation till energi- och råvarufrågor bör vara bindande och kopplade till sanktioner om de inte efterlevs. För att säkerställa att klimatmålen inte överskrids är det av yttersta vikt att avtalet inte öppnar för ökad import/export av fossila bränslen."*

När det gäller synpunkter som har framförts av Jordens Vänner kan konstateras att diskussioner om investeringsskyddet i frihandelsavtalen med Australien och Nya Zeeland just nu pågår mellan KOM och EUMS. En av de tankar som finns är lägga investeringsskyddet i ett separat avtal. Bakgrunden till att diskussioner förs om hur investeringsskyddet ska regleras och vara utformat har till stor del sin bakgrund i synpunkter som har framförts av det civila samhället när Ceta och andra frihandelsavtal har diskuterats. Vad beträffar miljöskydd och ökad handel med fossila bränslen kommer det att finnas bestämmelser som bekräftar rätten att reglera på miljöområdet och bestämmelser om att främja handel och investeringar inom förnybar energi.

5.8.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Kollegiets anser att det föreslagna förhandlingsmandatet ser bra ut på energi- och råvaruområdet. Att mandatet tar upp investeringar och konkurrensbegränsningar på energi och råvaruområdena är något som kan välkomnas av Sverige. Sverige välkomnar att avtalet ska innehålla regler som främjar handel och utländska direktinvesteringar inom sektorn förnybar energi.

5.9 Tjänstehandel

5.9.1 Tjänstehandel i frihandelsavtal

I tjänstehandelsförhandlingar ingår de *fyra leveranssätten* för tjänstehandel: 1. gränsöverskridande tjänstehandel, 2. konsumtion utomlands, 3. etablering och 4. tjänstehandel genom tillfällig personrörlighet.

I en förhandling gör varje land åtaganden för *marknadstillträde* och *nationellbehandling* för de fyra leveranssätten av tjänster.⁹⁰ Varje land väljer hur långgående åtaganden de vill göra. Ett land kan i praktiken vara mer öppet än åtagandena visar, men landet får inte vara mer restriktivt. Åtaganden utgör därmed ett golv och garanti för framtida öppenhet. Utöver åtaganden för marknadstillträde och nationell behandling innehåller handelsavtal oftast sektorsspecifika regler för vissa tjänster, ett avsnitt om inhemska regleringar och e-handel.

EU och tjänstehandelsförhandlingar

EU har offensiva intressen i de flesta tjänstesektorer. Egna begränsningar finns framförallt inom utbildningstjänster, hälso- och sjukvårdstjänster, audisiva tjänster och tillfällig personrörlighet (leveranssätt 4). EU:s mest långtgående handelsavtal när det gäller tjänster är Ceta, som kan ses som en måttstock för framtida handelsavtal. Både EU och Nya Zeeland är med i de plurilaterala TiSA-förhandlingarna. Förhandlingarna kommer troligtvis att utgå ifrån de senast utväxlade buden i TiSA.

Sveriges intressen i tjänstehandelsförhandlingar

Sverige har offensiva intressen i flera olika tjänstesektorer. Sett till gränsöverskridande tjänstehandel är de viktigaste sektorerna i Sveriges globala tjänsteexport: affärstjänster (27 procent), tele,- data och

⁹⁰ *Marknadstillträde* betyder att länder åtar sig att inte sätta upp kvantitativa begränsningar för utländska företag. *Nationell behandling* betyder att länder binder sig till att inte diskriminera utländska företag i förhållande till inhemska företag. I handelsavtal delas *tjänstesektorn* upp i 12 huvudsektorer, exempelvis affärstjänster och transporttjänster.

informationstjänster (20 procent), resor (17 procent) och transporttjänster (15 procent) (Kommerskollegium, 2017). Dessa tjänstenärningar utgör sammanlagt nästan 80 procent av svensk tjänsteexport och indikerar offensiva intressen för Sverige i tjänstehandelsförhandlingar generellt.

Villkoren för tjänstesektorn är centrala för svenska koncerners möjlighet att etablera sig utomlands (leveranssätt 3). Tjänstesektorn utgör cirka 80 procent de svenska koncernerna med dotterbolag i utlandet och 56 procent av alla anställda i dessa koncerner. Sett till antalet svenska internationella koncerner är partihandel, datatjänster och finansiella tjänster de tre största tjänstesektorerna. Sett till antalet anställda i svenska internationella koncerner är detaljhandel, telekommunikation och rese-, bevaknings-, och fastighetsserviceföretag de tre största tjänstesektorerna (Tillväxtanalys, 2017). Exempel på svenska internationella företag inom tjänstesektorn är IKEA, H&M, Ericsson, Securitas, Skanska, ÅF, Sweco, Klarna, King, Mojang och Stena Line.

Kommerskollegiums prioriteringar i FTAs

Kollegiet har de senaste åren lyft fram fyra typer av horisontella frågor som viktiga för Sverige i tjänstehandelsförhandlingar. Den första frågan är **tillfällig personrörlighet** (leveranssätt 4) där kollegiet förespråkar ambitiösa åtaganden, även för medföljande, samt förenklade visum- och arbetstillståndsprocedurer. **E-handel och dataflöden** är enligt Kommerskollegium prioriterade frågor, både gemensamma regler för e-handel och att motverka hinder för gränsöverskridande dataflöden. Kollegiet lägger även vikt frågor om **inhemska regleringar**, inklusive transparens och avtal om ömsesidigt erkännande av kvalifikationer. Slutligen anser Kommerskollegium att **mest-gynnade-nationsprincipen** (MGN) är viktig då den gör att FTAs bidrar till en multilateralisering.

Kommerskollegium förespråkar generellt ambitiösa åtaganden för marknadstillträde och nationell behandling i handelsavtal. Vår bedömning är dock att Sverige genom Ceta har gjort de åtaganden som är möjliga givet politiska begränsningar och vissa tjänstesektorers särskilda karaktär.

5.9.2 Tjänstehandel i förhandlingarna med Nya Zeeland

Enligt förhandlingsmandatet ska avtalet mellan Nya Zeeland och EU leda till liberaliseringar som går utöver åtaganden i WTO:s tjänstehandelsavtal GATS och de plurilaterala TiSA-förhandlingarna. Avtalet ska innehålla bestämmelser om inhemska regleringar, sektorsspecifika regler, ömsesidigt erkännande, e-handel och dataflöden.

Kollegiet är särskilt positiva till att förhandlingsmandatet omfattar procedurer vid tillfällig personrörlighet.

Nya Zeeland har gjort relativt omfattande åtaganden i GATS. Det saknas dock åtaganden i viktiga sektorer som miljötjänster och kurirtjänster.

Nya Zeeland granskar flera typer av investeringar. Detta kan framförallt påverka tjänstesektorn genom en bred skrivning om granskning av investeringar i ”significant business assets”.

Handelshinder: OECD:s STRI och WTO Trade Policy Review

Att ett land inte gjort åtaganden i ett handelsavtal behöver inte betyda att det finns handelshinder. För att mäta om det i praktiken finns lagstiftning som begränsar utländsk tjänsteverksamhet kan man använda sig av OECD:s index på tjänstehandels hinder. OECD:s Services Trade Restrictiveness Index (STRI) mäter lagstiftning i ett land som anses ha en handelsbegränsande effekt. Både lagstiftning som omfattas av handelsavtal och lagstiftning som ligger utanför handelsavtal ingår i indexet. STRI går från skalan 0 till 1, där 1 är mest restriktivt.

Nya Zeeland har ett lägre STRI än genomsnittet i 18 av 22 tjänstesektorer, vilket visar på en allmänt god regulativ miljö. De tjänstesektorer som har lägst STRI, och därmed anses mest öppna, är juridiska tjänster, redovisningstjänster och byggtjänster.

De tjänstesektorer med högst STRI, som därmed anses ha flest begränsningar, är telekommunikation och transporter (godsfrakt och godshantering). Telekomsektorn begränsas av statligt ägande i det ledande företaget, att konkurrensreglerna anses otillräckliga och av att regeringen kan överpröva beslut från telekommyndigheten. Barriärerna inom godsfrakt och godshantering består av konkurrenshämmande faktorer som subventioner och statligt ägande i flera företag.

Även WTO Trade Policy Review kan användas för att belysa tjänstehandelsbarriärer i praktiken. TPR betonar att Nya Zeeland är ett av världens mest öppna länder för tjänstehandel. Vad det gäller begränsningar tar även TPR upp Nya Zeelands investeringsgranskning. Enligt TPR har dock ingen ansökan om investeringar i ”significant business assets” nekats under perioden 2009-2013. TPR tar också upp telekommunikation och transport som sektorer där det finns begränsningar. Höga kostnader för godstransport ska vara en av de största handelskostnaderna för företag på Nya Zeeland.

5.9.3 Näringslivsundersökningen och samråd med det civila samhället

Ett tillverkningsföretag skriver på frågan om prioriteringar i förhandlingarna att det är viktigt med tillfällig personrörlighet för att få rätt kompetens på plats. De barriärer som nämns är svårigheter att få visum och arbetstillstånd: *“For our EU experts to apply for visas, there are two issues: 1) the visa applications must be made through the High Commission in London, 2) the time it takes to secure the visa may be more than a month. This is challenging when the work often has to be done based on customer power outage dates and times which may not be able to be flexible.”*

Ett företag nämner distribution, finansiella tjänster och affärstjänster (IT-, ingenjers- och managementtjänster) som viktiga tjänstesektorer.

Ett företag lyfter fram att prioriterade tjänstesektorer är IT- och kommunikationstjänster relaterade till säkerhet samt finansiella tjänster. Även tillfällig personrörlighet är viktigt. Företaget anger att det är prioriterat med harmonisering av regler och att underlätta för de tjänstesektorer som tillverkningsföretag är beroende av.

Angående reglering av tjänster i handelsavtal lyfte miljöorganisationen **Jordens Vänner** fram att: *”Vi ser ett stort värde i en stark offentlig sektor och vill därför inte se några skrivningar i avtalen som öppnar upp för ökad privatisering eller cementering av nuläget gällande privatiseringar. Stater ska alltid ha möjlighet att driva eller återta verksamheter i offentlig regi utan att riskera att bryta mot handelsavtal eller riskera stämningar enligt klausuler om investeringsskydd i sådana avtal.”*

Fackförbunden **LO**, **6F** och **TCO** anser att: *”1. Avtal får inte inskränka staternas beslut i frågor som hur samhällsservicen ska organiseras, vad som ska drivas av samhället i egen regi, vad som ska utföras av statliga monopol, välfärdssystemens utformning och liknande. 2. Avtal måste innehålla garantier för mänskliga fri- och rättigheter. Regler om skydd för arbetstagare ska aldrig kunna anses utgöra handelshinder. De får inte påverka regler om skydd för arbetstagare i nationella lagar, andra författningar och kollektivavtal eller de kollektiva fackliga rättigheterna såsom föreningsrätt, förhandlingsrätt och rätten att vidta stridsåtgärder.”*

Både LO och 6F skriver angående tillfällig personrörlighet att: *”1. De europeiska företag som investerar/har verksamhet i Australien/Nya Zeeland ska verka enligt EUs sociala ansvarstagande med respekt för internationella riktlinjer för mänskliga rättigheter i arbetslivet. 2. EU bör verka för att globala ramavtal tecknas mellan internationella företag*

och globala fackliga organisationer i syfte att säkra bra villkor för arbetstagare genom hela produktionskedjan. 3. De europeiska företagens agerande för att respektera fri och obunden facklig organisering får inte motverkas.” 4. Avtalen måste tillförsäkra att utländska arbetstagare likabehandlas med inhemska arbetstagare vad gäller arbets- och anställningsvillkor.”

TCO angav angående personrörlighet att: *”Avtalet bör tillförsäkra att dessa arbetstagare likabehandlas med inhemska arbetstagare vad gäller arbets- och anställningsvillkor.”*

Sammanfattningsvis anser företagen som svarat på frågor om tjänstehandel att viktiga sektorer är distribution, finansiella tjänster och affärstjänster (IT- och ingenjörstjänster). Även leveranssätt 4, tillfällig personrörlighet, är prioriterat enligt flera företag.

Fackförbunden framhöll i sina svar vikten av arbetstagares villkor och mänskliga rättigheter. WTO-avtalet GATS och tjänstehandelsavtal generellt omfattar inte arbetstagares villkor. Sverige har en fotnot i GATS som förtydligar att frågor om arbetstagares villkor inte ingår i avtalet. Frågor om mänskliga rättigheter och arbetstagares villkor berörs främst under hållbarhetskapitlet i ett handelsavtal.

Fackförbunden och Jordan Vänner framförde även att handelsavtalet med Nya Zeeland inte ska syfta till nya privatiseringar, en syn som kollegiet och EU delar. I prioriteringarna förespråkar kollegiet inga åtaganden som leder till nya privatiseringar. Kollegiet anser dock generellt att inom tjänstesektorer som i praktiken redan är etablerade privata marknader så ska utländska tjänsteleverantörer få tillträde på lika villkor, jämfört inhemska företag, vilket redan gäller i Sverige idag.

5.9.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Tjänster är ett område som ska prioriteras högt i förhandlingar givet den centrala roll tjänster har i ekonomin. Tjänstehandelsförhandlingar leder främst till öppenhet genom att länder binder existerande lagstiftning. Detta leder på sikt, genom större förutsägbarhet, till ökad tjänstehandel och därmed bättre konkurrens och högre produktivitet inom tjänstesektorn. Det behövs också nationella regler som stödjer denna utveckling.

De *prioriterade tjänstesektorerna* nedan har valts utifrån att vi identifierat att det både finns ett svenskt intresse och ett handelshinder alternativt brist på åtagande. Givet det begränsade statistiska underlaget för tjänstehandeln mellan Sverige och Nya Zeeland, utgår kollegiet ifrån att det finns svenska intressen i de tjänstesektorer som är generellt viktiga

för svensk tjänsteexport. Hänsyn tas även till de sektorer som företagen indikerat som viktiga i handeln med Nya Zeeland.

Högt prioriterade frågor är aspekter som Sverige bör driva i förhandlingarna. För frågorna nedan som angetts som *mindre prioriterade* bedömer kollegiet att det inte behövs någon stor svensk insats, då det rör sig om standartexter i ett tjänstehandelsavtal.

Horisontella prioriteringar

Tillfällig personrörlighet/leveranssätt 4 (högt prioriterade)

Tillfällig personrörlighet är enligt företagen en viktig fråga som borde vara prioriterad i tjänstehandelsförhandlingarna med Nya Zeeland.

- Ett av tjänstehandelshindret mellan Sverige och Nya Zeeland är krångliga **procedurer för visum och arbetstillstånd**. Det är därför prioriterat med en text om procedurer vid tillfällig personrörlighet i avtalet.
- Det är prioriterat att Nya Zeeland inkluderar alla kategorier av tillfällig personrörlighet i avtalet.
- Nya Zeeland tillämpar **arbetsmarknadstest** för egenföretagare. Det vore positivt med ett undantag från arbetsmarknadstestet.
- Slutligen är skulle **vistelsetiderna** för affärsresenärer på kortare besök och egenföretagare kunna förlängas, exempelvis till de vistelsetider som gäller i Ceta för dessa kategorier.

Investeringsgranskning

Investeringsgranskning kan innebära byråkrati och oförutsägbarhet för svenska företag som ska etablera sig utomlands. Nya Zeeland granskar investeringar i flera fall. Det som främst kan påverka tjänstesektorn är granskningen av investeringar i ”significant business assets”. Det borde vara prioriterat att Nya Zeeland mildrar kraven eller alternativt gör ett undantag från granskningen av investeringar i ”significant business assets”. Ett argument för att ett undantag från investeringsgranskningen är möjligt är att Nya Zeeland inte avslagit någon ansökan under en femårsperiod.

E-handel och dataflöden (högt prioriterade)

E-handel och dataflöden bör enligt kollegiet vara prioriterade frågor. EU:s standartexter om e-handel stöds. En text om dataflöden är prioriterad och det är viktigt att texten ger mervärde. Det idag liggande förslag är inte acceptabelt då den tvärtom försämrar möjligheterna till dataöverföringar. Det ska noteras att förhandlingarna med Nya Zeeland

blir de första förhandlingarna där EU förhandlar med ett land som har adekvansbeslut gällande dataöverföringar. Adekvansbeslut innebär att det är tillåtet att överföra personlig data till Nya Zeeland och är ett bevis på hög skyddsnivå och tillit mellan parterna. Med tanke på frågans känslighet i andra förhandlingar (med länder utan adekvansbeslut) så uppstår här en ny situation, det vill säga förhandlingar med ett land som EU litar på gällande dataöverföringar. Detta borde medföra nya möjligheter att föra denna fråga framåt.

Inhemska regleringar (mindre prioriterade)

I och med att Nya Zeeland gjort fulla åtaganden inom flera tjänstesektorer är det istället viktigare med frågor om inhemska regleringar och avtal om ömsesidigt erkännande av kvalifikationer. Krav på licenser och kvalifikationer är exempelvis vanligt inom affärstjänster som är en viktig sektor i svensk tjänsteexport. Kollegiet anser att det är positivt om avtalet innehåller ambitiösa texter om inhemska regleringar och procedurer för förhandlingar om ömsesidigt erkännande av kvalifikationer.

Mest-Gynnade-Nationsprincipen (mindre prioriterade)

Kollegiet anser att **mest-gynnade-nationsprincipen** (MGN) är viktig då den gör att frihandelsavtal bidrar till multilateralisering.

Prioriterade sektorer

Telekommunikationstjänster (högt prioriterade)

Telekommunikation är en av sektorerna med mest begränsningar av öppenheten, enligt både STRI och TPR. Sverige har generellt offensiva intressen inom telekomtjänster i tjänstehandelsförhandlingar. Sverige har också flera företag inom information- och kommunikationsverksamhet på Nya Zeeland. En prioritering i förhandlingarna borde därför vara att få ett undantag från, alternativt mildra, begränsningarna av nationell behandling för telekomsektorn.

Affärstjänster och säkerhetstjänster (högt prioriterade)

Affärstjänster säkerhetstjänster är viktiga sektorer för svensk tjänsteexport. Det vore fördelaktigt om Nya Zeeland gjorde åtaganden för dessa tjänster.

Transport och kurirtjänster (högt prioriterade)

Transporttjänster är också en viktig sektor i svensk tjänsteexport. De är även viktiga ur ett tjänstefieringsperspektiv, både för de företag som

säljer transporttjänster och för de som behöver transporter för leverans av produkter. Transportsektorn är en av sektorerna på Nya Zeeland med mest begränsningar enligt STRI och TPR. Det vore positivt med åtaganden för transporttjänster och kurirtjänster.

5.10 Investeringar

5.10.1 Investeringar i frihandelsavtal

Frihandelsavtal innehåller vanligen ett kapitel om investeringar som är uppdelat på dels marknadstillträde för investeringar och dels investeringsskydd. De investeringar som täcks är utländska direktinvesteringar (FDI). I ett frihandelsavtal är det centralt att skilja på vad som reglerar länders agerande före eller vid etablering (marknadstillträde), respektive länders agerande när investeringar väl är gjorda (investeringsskydd). I EU:s frihandelsavtal är inte marknadstillträdesdelen föremål för investeringsskydd, till exempel Investor-State Dispute Settlement (ISDS) eller Investor Court System (ICS). Denna del kan istället bli föremål för State-State Dispute Settlement (SSDS).

I avtalet mellan EU och Nya Zeeland kommer däremot bestämmelser om investeringsskydd inte att ingå eftersom EU-domstolen funnit att vissa delar i detta avsnitt kräver ratificering av både EU och dess medlemsstater. Investeringsskydd och portföljinvesteringar kommer därför sannolikt att förhandlas i ett separat avtal.

5.10.2 Investeringar i Nya Zeeland

Sverige och Nya Zeeland har inte något investeringsskyddsavtal. Nya Zeeland har fyra bilaterala investeringsskyddsavtal men endast två av dessa är i kraft. Det senaste trädde ikraft år 1995. Investeringsskydd ingår dessutom i 13 frihandelsavtal som är i kraft. I det senaste avtalet som trädde ikraft år 2015 ingår referens till rätten att reglera. Skyddet ligger på en nivå i stort sett överensstämmande med Ceta. Dock ingår inte en paraplyklausul, och artikeln rättvis och skälig behandling är relaterad till *minimum standard of treatment under customary international law*. Såvitt känt har landet inte varit svarande i någon tvist och inte heller har någon av landets investerare initierat någon tvist.

Nya Zeeland är enligt Transparency International rankat som det minst korrupta landet i hela världen (Sverige är på fjärde plats). Dessutom har Exportkreditnämnden placerat landet i landriskkategori 0 på sin 8-gradiga skala, där "0", är den bästa rankningen. Dessutom kategoriseras Nya Zeeland som ett OECD-land i höginkomstskiktet. Den låga nivån av

korruption talar för ett relativt lågt behov av investeringsskyddsavtal liksom att landet inte haft några tvister emot sig. Sammanfattningsvis förefaller näringslivets behov av investeringsskydd med Nya Zeeland vara relativt lågt.

Som tidigare nämnts hamnar Nya Zeeland på första plats i *Ease of Doing Business* (Sverige på plats nio). I Heritage Foundation's Index of Economic Freedom 2016 rankas Nya Zeeland på 3:e plats (Sverige plats 19) och i The Economist's Business Environment Ranking 2014-2018 rankas landet som nummer 8 (Sverige på plats 6). På A.T Kearney FDI Confidence Index rankas Nya Zeeland på plats 23 att jämföra med Sveriges plats nr 15. I International Tax Competitiveness Index Rankings för år 2016 rankas Nya Zeeland på plats nummer 2 (Sverige plats nummer 5). Forbes rankades landet som nummer 2 efter Sverige (1) som Best Country for Business år 2017. Dessa siffror styrker uppgifterna från svenska ambassaden i Canberra om att landet räknas som ett av de länder i världen där det är enklast att starta upp företag och göra affärer.

Tillväxtanalys rapporterar att år 2015 fanns det 25 svenska koncerner representerade i Nya Zeeland med 34 dotterbolag.⁹¹ Av koncernerna ägnade sig 11 åt tillverkning, 5 åt reparation av motorfordon och 5 åt IT. Sammanlagt hade de svenska företagen 954 anställda och omsatte cirka 2,7 miljarder SEK. Av dessa stod tillverkningsindustrin för cirka 2 miljarder SEK. Svenska investerare stod år 2015 för 5,9 procent av landets mottagande av FDI på jordbrukssektorn.

Nya Zeeland har både investeringsvisum (global impact visa) och investeringsuppehållstillstånd. Båda förutsätter att den sökande investerar vissa särskilt angivna summor. Det är även noga reglerat vilken typ av investeringar som kan komma på fråga.

5.10.3 Näringslivsundersökningen och samråd med det civila samhället

LO, *TCO* och den fackliga sammanslutningen *6F* anser att arbetstagares rättigheter, skydd för ohälsa och olycksfall får inte ses som ett handelshinder eller på något sätt underkastas de ekonomiska friheterna och ska därför explicit undantas i handelsavtalens investeringskapital och dess tvistlösningsmekanism. Fackförbunden lyfte också fram att europeiska investeringar ska göras på ett sätt som är långsiktigt hållbart ur klimat- och miljösynpunkt samt ekonomiskt, socialt och etiskt. Vidare anser de att EU bör verka för att investerare ska följa ovanstående principer. Slutligen anser *LO*, *TCO* och *6F* att om avtalen har en

⁹¹ Svenska ambassaden i Canberra uppger i promemoria från den 18 juli 2017 att det finns 60 svenska dotterbolag i Nya Zeeland.

tvistlösningsmekanism mellan stater och investerare är det ett absolut krav att det inte inskränker staters demokratiska beslutsfattande eller inskränker partsautonomin och de fackliga rättigheterna. Investeringskydd får inte hota demokrati och mänskliga rättigheter.

Jordens Vänner uppgav att de inte ser något egenvärde i att ytterligare öppna upp marknader för investeringar. De vill inte premiera utländska investerare på bekostnad av inhemska aktörer. Det anser att det kan finnas goda skäl att med hänvisning till miljömässig hållbarhet, resiliens och säkerhet i händelse av kriser främja inhemska aktörer i vissa sektorer, exempelvis inom jordbruk och matproduktion.

5.10.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Sammanfattningsvis är Nya Zeeland ur ett FDI-perspektiv för närvarande inte i fokus för svenska investerare och kollegiet har inte identifierat några tydliga svenska intressen gällande tillträde för investeringar.

5.11 Konkurrens och statsägda företag

5.11.1 Konkurrens och statsägda företag i frihandelsavtal

Konkurrens

Konkurrensfrågor är allmänt viktiga för att säkra att företagsageranden inte underminerar den liberalisering som sker genom frihandelsavtal. Vidare är konkurrensrätt en viktig komponent i uppbyggande av system som gagnar framväxten av globala värdekedjor – där värdekedjor ofta utformas utifrån företags förhandlingsstyrka. På så sätt anses konkurrensregler vara en naturlig del av frihandelsavtal.

Konkurrensbestämmelser i frihandelsavtal handlar om samarbete mellan konkurrensmyndigheter vid klagomål från den ena parten (eller dess industri). Vidare brukar det finnas krav på att grundläggande konkurrensregler ska finnas och vara effektiva. Konkurrensfrågor ingår i alla EU:s frihandelsavtal som ett komplement till marknadstillträdesförhandlingar. Kollegiet känner inte till om reglerna används.

Observera att samarbetet gäller EU:s konkurrensmyndighet och inte medlemsstaternas myndigheter på grund av den kompetensfördelning som finns på området. Eftersom reglerna gäller på EU-nivå stödjer Sverige generellt reglerna utan att prioritera frågan.

Statsägda företag

Regler om statsföretag finns också i EU:s frihandelsavtal. Dessa regler handlar om att finna en balans mellan att statsföretag (och företag med exklusiva rättigheter samt monopol) inte alltid kan basera sin verksamhet på kommersiella grunder och att deras verksamhet inte får underminera gjorda åtaganden. I EU:s frihandelsavtal återfinns vanligen samma standardtext där grundprincipen är att länder gör åtaganden om var de ska garantera att SOE-företag inte utnyttjar sin position på sin hemmamarknad.

Frågan prioriteras vanligen inte av Sverige i frihandelsavtal, bland annat mot bakgrund av en undersökning gjort av kollegiet som underströk att SOE inte är en prioriterad fråga för svenska företag⁹². Sverige har flera gånger ifrågasatt de standardskrivningar som finns eftersom vi anser att de är för enkla att åsidosätt men aldrig fått gehör för vår position.

Det kan dock finnas behov av att i detta avtal fokusera mer på SOE-frågan. Härtill finns två anledningar: i) Nya Zeeland är med i TPP och i det avtalet fokuserar reglerna på hur SOE:er agerar på andra marknader än sin hemmamarknad och ii) det är bland annat en fråga som tas upp i den aktuella EU-interna diskussionen om ”investment screening”⁹³ (en sådan screening finns i Nya Zeeland). Huruvida dessa två faktorer påverkar förhandlingarna är osäkert, men det är en fråga att hålla ögonen på.

5.11.2 Konkurrens och statsägda företag i Nya Zeeland

Konkurrens

Nya Zeeland har en väl etablerad konkurrenslagstiftning. Den täcker i princip samma områden som EU:s lagstiftning, men kritik har framförts om att sanktionerna är för låga. Detta har lett till att en översyn är på väg. Kollegiet har ingen information om eventuella problem ur svensk synvinkel eller handelshinder.

Statsägda företag

Liksom alla länder har Nya Zeeland ett antal statsägda företag, ofta företag där staten äger eller kontrollerar delar av företagen⁹⁴. Ägarandelen har sjunkit över åren. Nya Zeeland har ett så kallat ”state-trading”-bolag gällande kiwi. Ägande i sig är inga problem utan det

⁹² Statsägda företag (SOE) 2013/01736.

⁹³ Bland annat ”European Investment Policy: A Common Approach to Investment Control” av EU Kommissionen 28 juli 2017.

⁹⁴ http://www.keepeek.com/Digital-Asset-Management/oecd/finance-and-investment/the-size-and-sectoral-distribution-of-soes-in-oecd-and-partner-countries_9789264215610-en#page48

handlar om hur företagen agerar. Statsägda företag i Nya Zeeland följer vanlig konkurrensrätt och kollegiet har ingen information om eventuella problem eller handelshinder.

5.11.3 Näringslivsundersökningen och samråd med det civila samhället

Inga kommentarer på området har inkommit i näringslivsundersökningen eller i samrådet med det civila samhället och arbetsmarknadens parter.

5.11.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna **Konkurrens**

Kollegiet anser inte att konkurrensfrågan bör vara prioriterat i förhandlingarna.

Statsägda företag

Om förhandlingarna baseras på EU:s standardtexter är inte förhandlingarna prioriterade. Om de däremot inkluderar nya element, främst om hur SOE:er kan agera på externa marknader, behöver frågan analyseras. Kollegiet anser det svårt att i dagsläget ge konkreta förslag kring hur eventuella textförslag ska bemötas.

5.12 Fiskesubventioner

5.12.1 Fiskesubventioner i frihandelsavtal

Subventioner som inte är specifika för jordbruk behandlas ofta i ett frihandelsavtals konkurrenskapitel. I detta avsnitt behandlas fiskesubventioner. Fiskesubventioner omfattas i dag av WTO:s subventionsavtal på samma villkor som vanliga industrivaror.

Fiskesubventioner omfattas i dag av WTO:s subventionsavtal på samma villkor som vanliga industrivaror. När FN 2015 antog Agenda 2030 pekades hållbara hav ut som ett av de 17 globala hållbarhetsmålen. En av de viktigaste åtgärderna för att nå hållbarhetsmålet avseende fiske är att förbjuda fiskesubventioner som kan bidra till ett icke hållbart fiske.

Vid mötet i WTO:s förhandlingsgrupp om regler (NGR) i september 2017 påbörjades arbetet med att sammanställa ett antal olika förslag som begränsar användandet av skadliga fiskesubventioner. Målet är att lägga fram ett förslag till beslutstext inför WTO:s ministerkonferens (MC11) i december 2017.

5.12.2 Fiskesubventioner i förhandlingarna med Nya Zeeland

Kommersiellt fiske och vattenbruk är idag en av Nya Zeelands största exportindustrier och fisk och skaldjur var femte största enskilda exportvara 2016 och mer än 90 % av fångsten exporteras.

Nya Zeeland är medlem i en informell gruppering av medlemmar som kallar sig "Friends of Fish" (Argentina, Australien, Chile, Colombia, Nya Zeeland, Norge, Island, Pakistan, Peru och USA) som verkar för ett hållbart fiske genom att förbjuda skadliga subventioner med samtidigt verka för särskilda och differentierade bestämmelser för utvecklingsländer.

Fisket i Nya Zeeland regleras genom ett kvotsystem som bygger dels på vilka arter som får fiskas och var dessa får fiskas. Vidare utgår statligt stöd till fisk- och skaldjursindustrin för miljöcertifiering.

5.12.3 Näringslivsundersökningen och samråd med civila samhället

Inga kommentarer på området har inkommit i näringslivsundersökningen eller i samrådet med det civila samhället och arbetsmarknadens parter.

5.12.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Fiskesubventioner omfattas idag av WTO:s subventionsavtal på samma villkor som industrivaror men har lyfts ut till särskilda förhandlingar under de pågående regelförhandlingarna i WTO, detta i enlighet med mandaten från Doha 2001 och Hongkong 2005.

Kollegiet anser att ett frihandelsavtal med Nya Zeeland bör inkludera regleringar om subventioner till fisket där skadliga fiskesubventioner som leder till överkapacitet och överfiske förbjuds.

5.13 Offentlig upphandling

5.13.1 Offentlig upphandling i frihandelsavtal

Offentlig upphandling är processen när det offentliga köper in, leasar eller hyr varor och tjänster. Ett mål med regleringen av offentlig upphandling är att uppnå en effektiv användning av skattemedel och därför talas ofta om att upphandlingen skall bidra till *best value for money*. En förutsättning för att upphandlande myndigheter ska kunna använda skattemedel effektivt är att det råder konkurrens på den offentliga upphandlingsmarknaden. Därför är det viktigt med öppenhet för utländska företag, varor och tjänster i upphandlingarna.

Inom WTO finns ett avtal om offentlig upphandling (Government Procurement Agreement, nedan GPA). Avtalet är plurilateralt, vilket betyder att det är frivilligt för WTO:s medlemsstater att delta i avtalet.

EU:s frihandelsavtal utgår ofta från GPA, både vad gäller struktur och innehåll. GPA och frihandelsavtalen består därför ofta av dels en avtalstext med procedurregler⁹⁵, dels åtaganden om marknadstillträde. Marknadstillträdet regleras i bindningslistor i olika annex, där det listas vilka myndigheter, varor, tjänster och sektorer som omfattas. Procedurreglerna är tillämpliga på den del av upphandlingsmarknaden där parterna gör åtaganden. Om bägge avtalsparter redan är parter till GPA, brukar ambitionen i frihandelsavtalen framför allt vara att gå längre när det gäller själva marknadstillträdet. I vissa fall kan det även finnas inslag som går längre än GPA i själva avtalstexten.

EU har offensiva intressen inom offentlig upphandling. Särskilt inom transport- och infrastruktursektorerna (försörjningssektorn), byggsektorn, IT-tjänster, medicinsk utrustning, miljövaror/tjänster och energi är många EU-företag konkurrenskraftiga.⁹⁶ Sverige exporterar i dagsläget bland annat maskiner och apparater (inklusive telekomprodukter), produkter av kemiska industrier, medicinska produkter och transportmedel (delar och tillbehör till motorfordon), vilka även kan tänkas bli aktuella för offentlig sektor.⁹⁷ När det gäller tjänster har Sverige offensiva intressen avseende exempelvis affärstjänster, finansiella tjänster, tele-, data- och informationstjänster, resor och transporttjänster.

5.13.2 Offentlig upphandling i förhandlingarna med Nya Zeeland

Nya Zeeland blev part till WTO:s upphandlingsavtal GPA år 2015. Landet har därför åtagit sig att garantera principer såsom icke-diskriminering och transparens i upphandling.

Nya Zeeland har gjort åtaganden när det gäller offentlig upphandling i bilaterala avtal med bland annat Australien, Singapore och Hong Kong.⁹⁸ När det gäller Australien och Singapore har omfattande åtaganden gjorts. Nya Zeelands upphandlingsregelverk tillåter inte att inhemska företag ges fördelar framför utländska.⁹⁹

⁹⁵ Avtalstexten reglerar t.ex. olika typer av upphandlingsförfaranden, icke-diskrimineringsprinciper i form av nationell behandling och mest gynnad nation, transparens, rättsmedel (möjlighet att överklaga) m.m.

⁹⁶ External public procurement initiative- Frequently Asked Questions, Europeiska kommissionen, Bryssel, 21 mars 2012.

⁹⁷ Sveriges export till Nya Zeeland, landfaktablad, Kommerskollegium 2017.

⁹⁸ WTO:s handelspolitiska granskning av Nya Zeeland år 2015, WT/TPR/S/316, s. 66.

⁹⁹ WT/TPR/S/316, s. 40.

5.13.3 Näringslivsundersökningen och samråd med det civila samhället

Inom ramen för kollegiets samråd med det civila samhället har **LO** och **6F** inkommit med synpunkter. De anser att avtalen inte får påverka det politiska handlingsutrymmet när det gäller grundläggande nationella politiska frågor. Det innebär att avtalen inte kan inskränka staternas beslut i frågor som hur samhällsservicen ska organiseras, vad som ska drivas av samhället i egen regi, vad som ska utföras av statliga monopol, välfärdssystemens utformning och liknande. Avtalen får inte heller inskränka det politiska handlingsutrymmet vid upphandlingar när det gäller att ställa krav på exempelvis arbets- och anställningsvillkor.

TCO har inkommit med liknande synpunkter. Utöver ovan nämnda synpunkter anser organisationen att avtalet inte får inskränka möjligheten att ställa krav på det som upphandlas och möjligheten att ställa sociala krav enligt EU-direktiv på området. Avtalen får inte inskränka det politiska handlingsutrymmet vid upphandlingar när det gäller att avgöra i vilken form en verksamhet ska bedrivas eller när det gäller att ställa krav på det som upphandlas och krav på exempelvis arbets- och anställningsvillkor. Avtalen får inte inskränka den möjlighet att ställa sociala krav som finns i EU-direktiv på området. Utöver ovan nämnda synpunkter anser organisationen att avtalet inte får inskränka möjligheten att ställa krav på det som upphandlas och möjligheten att ställa sociala krav enligt EU-direktiv på området.

När det gäller synpunkten att avtalet inte ska inskränka staternas beslut i frågor som hur samhällsservicen ska organiseras, vad som ska drivas i samhällets egen regi med mera, kan kollegiet konstatera att detta inte påverkas av avtalets upphandlingskapitel. Upphandlingskapitlet stadgar vissa upphandlingsprinciper (transparens, icke-diskriminering med mera) som gäller för de myndigheter, varor, tjänster och sektorer som en part väljer ska omfattas. Det ställs därför inga krav på att statsförvaltningen organiseras på ett visst sätt.

EU:s nya upphandlingsregler reglerar i ökad utsträckning möjligheterna att ta miljö- och sociala hänsyn. Kollegiet bedömer inte att avtalet kommer att inskränka möjligheterna att ställa sociala krav, exempelvis arbets- och anställningsvillkor. Det är inte sannolikt att EU väljer att förhandla bort möjligheter som finns enligt EU-intern lagstiftning. Däremot får sådana hänsyn inte diskriminera leverantörer från den andra avtalsparten. Det senare gäller även enligt nuvarande svensk lag.

Jordens Vänner har inkommit med synpunkten att det kan finnas goda skäl att med hänvisning till miljömässig hållbarhet, resiliens och säkerhet

i händelse av kriser, premiera inhemska aktörer i offentlig upphandling. Organisationen vill heller inte att möjligheterna att ta hänsyn till sådana faktorer inskränks på grund av handelsavtal.

EU:s bilaterala frihandelsavtal brukar möjliggöra miljöhänsyn. De baserar sig ofta på WTO:s upphandlingsregler (GPA), enligt vilket det är tillåtet att ställa miljökrav. Kollegiet vill dock lyfta fram att icke-diskrimineringsprincipen, det vill säga att man inte får premiera inhemska leverantörer och produkter, är av central betydelse för att skattebetalarna ska få valuta pengarna. En leverantör som tilldelas kontrakt gör det på basis av ställda krav (till exempel miljökrav). Det är således möjligt att ställa miljökrav, men inte att ange från vem man ska köpa. Icke-diskrimineringsprincipen är inget nytt i och med EU:s bilaterala frihandelsavtal, utan finns i svensk upphandlingslagstiftning idag. Det är vidare inte säkert att det som är lokalproducerat är det mest miljömässigt hållbara. Transporternas andel av en varus klimatpåverkan är en komplex fråga och det går inte att generellt dra slutsatsen att varor som producerats när marknaden är bättre ur klimatsynvinkel.¹⁰⁰

5.13.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Kollegiet anser att offentlig upphandling bör vara ett högt prioriterat område för svensk del i förhandlingarna. Sverige har exportpotential när det gäller många varor, tjänster och sektorer som efterfrågas av offentlig sektor. Ur ett svenskt företagsperspektiv är det därför viktigt med marknadstillträde vid offentlig upphandling i andra länder.

Sverige bör driva ett ömsesidigt förbättrat marknadstillträde i offentlig upphandling på alla nivåer av statsförvaltningen (central, regional och lokal nivå). Vidare bör statsägda företag, ”crown entities” och företag med speciella eller exklusiva rättigheter täckas i så stor utsträckning som möjligt. Varor, tjänster, byggsektorn och försörjningssektorn (”utilities”, bland annat transport, energi, infrastruktur) bör täckas med få undantag, samt om möjligt även koncessioner. Det är också viktigt med upphandlingsregler som garanterar icke-diskriminering, transparens och inhemska rättsmedel i paritet med GPA. Sammantaget skulle detta leda till ett ökat marknadstillträdet för svenska företag.

För svensk del kan potentiella exportvaror såsom bland annat transportmedel (inklusive personbilar, stationsvagnar, lastbilar och specialfordon), maskiner och apparater samt produkter av kemiska och närstående industrier tänkas bli aktuella för offentlig sektor. När det

¹⁰⁰ Handel, transporter och konsumtion, hur påverkas klimatet? Kommerskollegium, rapport 2012:3, 2012 samt Handelsperspektiv på närproducerade livsmedel, Kommerskollegium, 2012.

gäller tjänster har Sverige offensiva intressen avseende exempelvis affärstjänster, finansiella tjänster, tele-, data- och informationstjänster, resor och transporttjänster. Eftersom Nya Zeeland inom ramen för GPA redan har gjort omfattande åtaganden när det gäller tjänster, bedömer kollegiet att ytterligare åtaganden skulle kunna vara FoU-tjänster och utbildningstjänster.

5.14 Immaterialrätt

5.14.1 Immaterialrätt i frihandelsavtal

WTO:s avtal om handelsrelaterade aspekter av immaterialrätter (TRIPs-avtalet) sätter minimistandarder på det immaterialrättsliga området som alla WTO-medlemmar måste leva upp till. Högre standarder, så kallade TRIPs-plus, kan överenskommas i frihandelsavtal, men behöver då troligtvis uträckas till alla WTO-medlemmar enligt principen om mest gynnad nation.¹⁰¹

5.14.2 Immaterialrätt i Nya Zeeland

Generellt sett förefaller Nya Zeeland ha en hög nivå vad gäller både skydd för och säkerställande¹⁰² av immaterialrätter¹⁰³ och lagstiftning som täcker viktiga immaterialrätter, inklusive exempelvis skydd för testdata.¹⁰⁴ Skyddstiden för testdata för jordbrukskemiska produkter förefaller dessutom ha förlängts från fem år till tio år.¹⁰⁵ Förändringar av patentlagstiftningen har skett och patentlagstiftningen undantar bland annat mjukvara (computer software) från patenterbarhet. Det är dock möjligt att patentera viss mjukvara (embedded software).¹⁰⁶

Nya Zeeland är med i WIPO och part till tio WIPO-konventioner. Nya Zeeland är dock inte part till WIPO Copyright Treaty och inte heller WIPO Performances and Phonograms Treaty. Nya Zeeland har även signerat ACTA, men har ännu inte ratificerat avtalet. Nya Zeeland är part till flera frihandelsavtal varav de flesta innehåller immaterialrättsbestämmelser. Detta gäller bland annat avtal med Kina, Malaysia, Thailand, Singapore, ASEAN och Australien.¹⁰⁷

¹⁰¹ Se artikel 4(d) TRIPs samt van den Bossche, *The Law and Policy of the World Trade Organization* (2008) s. 760.

¹⁰² Med säkerställande avses samhällets mekanismer för att upprätthålla reglerna, vilket innefattar bland annat åtgärder av tullen, polisen och domstolsväsendet.

¹⁰³ USTR, *Foreign Trade Barriers*, s. 316.

¹⁰⁴ WTO Trade Policy Review WT/TPR/S/316, s. 70.

¹⁰⁵ USTR, *Foreign Trade Barriers*, s. 316.

¹⁰⁶ WTO, *Trade Policy Review*, WT/TPR/S/316, s. 71.

¹⁰⁷ WTO, *Trade Policy Review*, WT/TPR/S/316, s. 71.

Kollegiet har inte identifierat några tydliga problem eller handelshinder som drabbar svenska företag. Nya Zeeland finns inte med bland kommissionens prioriterade länder vad gäller skydd och säkerställande av immaterialrätter.¹⁰⁸ I EU:s Market Access Database finns endast ett handelshinder relaterat till immaterialrätt och det rör geografiska ursprungsbeteckningar. Inga handelshinder vad gäller immaterialrätt utöver de i EU:s Market Access Database anges i handelshinderrapporten från Sveriges ambassad i Canberra. Nya Zeeland finns inte heller med bland USTR:s prioriterade länder i USTR 2017 Special 301 Report.

I det föreslagna mandatet anges att avtalet ska innehålla ett immaterialrättskapitel som syftar till att försäkra en hög nivå både vad gäller skydd för och säkerställande av alla former av immaterialrätter. Det anges också att kapitlet ska bygga på TRIPs. Vad gäller säkerställande anges att parterna ska sträva efter att förbättrat säkerställande i den digitala miljön och vid gränsen. Det föreslagna mandatet innehåller även en utförlig del om geografiska ursprungsbeteckningar. Det anges även att samarbetsmekanismer ska upprättas.

I det föreslagna mandatet anges slutligen att förhandlingarna ska omfatta frågor som rör genetiska resurser, traditionell kunskap och folklöre. Kollegiet noterar att referenser till dessa områden såvitt kollegiet känner till är nytt i frihandelsavtalsförhandlingar. Endast vissa aspekter av traditionell kunskap, exempelvis i förhållande till genetiska resurser,¹⁰⁹ regleras inom EU och Sverige. Även om mandatet är vagt formulerat när det gäller genetiska resurser, traditionell kunskap och folklöre finns det viss risk att det skulle kunna gå utöver vad som är reglerat inom EU.

5.14.3 Näringslivsundersökningen och samråd med det civila samhället

TCO har kommenterat att vissa immaterialrättsfrågor regleras i kollektivavtal och att det därför är viktigt att partsautonomin respekteras och att eventuella bestämmelser i handelsavtal inte påverkar regler och överenskommelser i kollektivavtal.

Såvitt kollegiet förstår är det olika aspekter av immaterialrätt som regleras i frihandelsavtal respektive i kollektivavtal. De regler som

¹⁰⁸ European Commission, *Report on the protection and enforcement of intellectual property rights in third countries* SWD(2015) 132 final.

¹⁰⁹ Se t.ex. Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 511/2014 av den 16 april 2014 om åtgärder för användarnas efterlevnad i Nagoyaprotokollet om tillträde till och rimlig och rättvis fördelning av vinster från utnyttjande av genetiska resurser i unionen och förordning 2016:858 om användning av genetiska resurser och traditionell kunskap om sådana resurser.

vanligtvis finns med i frihandelsavtal på immaterialrättsområdet reglerar omfattningen av skyddet och inte exempelvis frågan om vem rättigheten tillfaller. Bestämmelser i frihandelsavtal bör därmed enligt kollegiets bedömning inte påverka regler och överenskommelser i kollektivavtal.

LRF anger att geografiska ursprungsbeteckningar är av begränsat intresse och att det är viktigt att EU:s förhandlingsposition vad gäller geografiska ursprungsbeteckningar inte påverkar vare sig ökat marknadstillträde för EU på den nyzeeländska marknaden eller påverkar Nya Zeelands tillträde till EU:s marknad.

5.14.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Kollegiets bedömning är att fokus bör vara på de immaterialrätter som är viktiga för svenska och andra europeiska företag, såsom patent, varumärken, upphovsrätt och företagshemligheter. Eftersom bland annat maskiner och apparater, transportmedel och medicinska och farmaceutiska produkter utgör en stor del av den svenska exporten till Nya Zeeland bedömer kollegiet att immaterialrätter såsom patent, inklusive bestämmelser om tilläggskydd för patent, varumärken och skydd för testdata är viktiga. TRIPs innehåller visserligen en bestämmelse om skydd för testdata, men denna gäller endast skydd mot otillbörlig kommersiell användning. I vissa av EU:s frihandelsavtal regleras skydd för testdata istället som en exklusiv rättighet.

Vad gäller geografiska ursprungsbeteckningar är de av mindre betydelse som offensivt intresse för Sverige och det är därför av vikt att bevaka balansen så att inte för stort fokus läggs på geografiska ursprungsbeteckningar och att inte andra viktigare immaterialrätter kommer i skymundan.

5.15 Transparens och korruption

5.15.1 Transparens och korruption i frihandelsavtal

Transparens och korruptionsbekämpning är grundläggande principer både i det globala handelssystemet och i god offentlig styrning i allmänhet, och bör finnas med i alla handelsavtal. Korruption lyfts som ett av de primära hindren för handel på världsmarknaden. Detta är inte så oväntat då omfattande och komplicerad reglering, samt ett byråkratiskt system, vilka är vanliga handelshinder, ofta går hand i hand med ett korrupt system. Kollegiet har i tidigare studier konstaterat att korruption har skadliga effekter på så väl handelsvolymerna och handelsregler.¹¹⁰

¹¹⁰ Kommerskollegium, *Trade and the Fight against Corruption*, 2005.

Korruption underminerar inte bara handeln och förtroendet för offentliga institutioner, utan även respekten för mänskliga rättigheter. Därför har korruption och transparens en tydlig koppling till handel och social, ekonomisk och miljömässig hållbarhet.

Transparens kan ha indirekta korruptionshämmande effekter då det ökar förutsägbarheten och minskar kostnaderna för handeln, förbättrar institutionell kvalitet och minskar risken för tvister med andra länder. Skrivningar om transparens finns med i många frihandelsavtal. I flera av EU:s avtal finns skrivningar om transparens i ingressen. Ibland finns skrivningar om transparens i bland annat tull- och handelsprocedurkapitlet. I vissa avtal finns ett separat, horisontellt kapitel. Ett horisontellt kapitel är att föredra då transparens är en princip som bör genomsyra all offentlig verksamhet, inte bara tull och gränsmyndigheter. Detta kan sedan kompletteras med områdesspecifika åtaganden i respektive kapitel.

När det gäller korruptionsbekämpning verkar åtaganden i handelsavtal där USA är part vara de mest omfattande, då handelsavtal där EU är part oftast har begränsats till skrivningar om transparens. Under de senaste åren har det dock blivit allt vanligare att inkludera skrivelser om såväl korruptionsbekämpning som transparens i handelsavtal med EU. Kommissionens ”Trade for All”-strategi som publicerades 2015 betonar även vikten av både transparens och korruptionsbekämpning, och utlovar bland annat att kommissionen ska föreslå ambitiösa anti-korruptionsåtgärder i framtida handelsavtal.

I TPP finns ett särskilt kapitel om transparens och korruptionsbekämpning (avsnitt 26). Avsnittet är tämligen omfattande. Skrivningarna om transparens ligger väl i linje med skrivningar om transparens i andra sammanhang, exempelvis WTO-avtalet om förenklade handelsprocedurer.

När det gäller korruptionsbekämpning är det av särskilt intresse att avtalet tydligt uttalar att ansvaret för att bekämpa korruption ligger både hos den offentliga och den privata sektorn. Vidare har parterna förbundit sig att ratificera alternativt ansluta sig till FN:s konvention mot korruption (från 2003). Åtgärder för att bekämpa korruption finns nämnda i avtalet, liksom vad avtalsparterna ska göra för att motverka korruption bland offentligt anställda. Skyldigheten att säkerställa efterlevnad av regelverk mot korruption finns också i avtalet. Parterna ska också främja civilsamhällets aktiva deltagande i korruptionskampning. Vidare finns en mekanism för tvistlösning i avtalet, som också gäller parternas åtaganden enligt transparens- och korruptionskapitlet.

5.15.2 Transparens och korruption i förhandlingarna med Nya Zeeland

Korruption är inget stort problem i Nya Zeeland, utan landet kan snarare anses vara ett gott föredöme när det gäller transparens och korruptionsbekämpning. Nya Zeeland uppfattas som ett av världens minst korrupta länder – av de 176 länderna i Transparency International's index hamnar Nya Zeeland på första plats.¹¹¹ Korruption rapporteras inte heller som ett betydande problem i till exempel World Economic Forum's Global Competitiveness Index.¹¹²

Nya Zeeland har välfungerande och transparenta institutioner och rättssystem, ett aktivt civilsamhälle och välutvecklad lagstiftning om korruption.¹¹³ Nya Zeeland kan även anses vara ett mycket positivt exempel när det gäller förebyggande åtgärder och kommunikation om korruptionsfrågor. Justitieministeriet har bland annat publicerat en rad dokument som syftar till att hjälpa företag motverka korruption, till exempel en antikorrupsionsguide för företag, riktlinjer till företag som vill utveckla en bedrägeri- och korruptionsbekämpningspolicy samt en lättläst översikt av landets mut- och korruptionslagstiftning¹¹⁴.

Nya Zeeland har ratificerat FN:s och OECD:s konventioner mot korruption¹¹⁵, och ingår även i TPP som har relativt omfattande avsnitt om transparens och korruption och som av kollegiet anses vara en bra grund att bygga vidare på i framtida förhandlingar på området.

5.15.3 Näringslivsundersökningen och samråd med det civila samhället

Inga av de tillfrågade företagen har beskrivit korruptionsrelaterade problem i Nya Zeeland. *TCO* understryker vikten av skydd för visselblåsare inom både privat och offentlig sektor. Organisationen understryker vikten av skydd för visselblåsare när de slår larm om missförhållanden, såsom korruption och andra oegentligheter/olagligheter i arbetsgivarens verksamhet, inom både privat och offentlig sektor. Kollegiet noterar att Nya Zeeland har relativt starkt

¹¹¹ Transparency International, Corruption Perception Index (2016)

http://www.transparency.org/news/feature/corruption_perceptions_index_2016

¹¹² World Economic Forum, Global Competitiveness Index 2017-2018,

<http://reports.weforum.org/global-competitiveness-index-2017-2018/countryeconomy-profiles/#economy=NZL>

¹¹³ GAN Business Anti-Corruption Portal, "New Zealand Corruption Report" (2016)

<http://www.business-anti-corruption.com/country-profiles/new-Zeeland>

¹¹⁴ <https://www.justice.govt.nz/justice-sector-policy/key-initiatives/bribery-corruption/how-to-combat/>

¹¹⁵ United Nations Convention Against Corruption (UNCAC), och OECD Convention on Combating Bribery of Foreign Public Officials in International Business Transactions.

skydd för visselblåsare i sin lagstiftning, som skyddar visselblåsare inom både privat och offentlig sektor mot civilrättsliga och straffrättsliga förfaranden samt repressalier från arbetsgivaren.

5.15.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Kollegiet anser att anti-korruptionsåtgärder bör ges ett eget kapitel i frihandelsavtal, samt att de skrivningar som återfinns i TPP utgör en god bas för framtida förhandlingar. Detta innebär att **transparens och korruptionsåtgärder bör integreras i ett horisontellt kapitel**, då det är principer som bör genomsyra all offentlig verksamhet, inte bara tull och gränsmyndigheter eller offentlig upphandling. Detta kan sedan kompletteras med områdesspecifika åtaganden i respektive kapitel. Avtalet bör tydligt uttala att **ansvaret för att bekämpa korruption ligger hos både den offentliga och den privata sektorn. Avtalet bör hänvisa till implementering och efterlevnad av existerande internationella konventioner på området**, och därigenom verka för att stärka åtaganden för korruptionsbekämpning och skydd av mänskliga rättigheter.

Kollegiet anser att tydliga åtgärder för att bekämpa korruption bör finnas nämnda i avtalet, liksom vad avtalsparterna ska göra för att motverka korruption bland offentliganställda. **Skyldigheten att säkerställa efterlevnad av regelverk mot korruption bör också finnas i avtalet.** Vidare bör skrivelser om att **parterna ska främja civilsamhällets och icke-statliga organisationers aktiva deltagande i korruptionskampning finnas med i avtalet.**

Slutligen är **lättillgänglig och begriplig information en förutsättning** för att minska hinder för handel, och för att allmänheten, företag och civilsamhällesorganisationer ska kunna engagera sig i kampen mot korruption på ett effektivt sätt. Komplexa, icke-transparenta och inkonsekvent tillämpade regelverk kan bli en grogrund för korruption. Företag som är medvetna om sina rättigheter och befintliga regler minskar risken för att bli utsatta för korruption. Tillgång till information om exempelvis beslutsprocesser inom offentlig förvaltning och upphandling, finansiering av valkampanjer och politiska partier är också en förutsättning för att allmänheten och civilsamhället ska kunna engagera sig i korruptionsbekämpning, och bevaka samspelet mellan ekonomi, politik och handel.

5.16 Små och medelstora företag

5.16.1 Små och medelstora företag i frihandelsavtal

På ett generellt plan bör det ligga i Sveriges intresse att öka graden av transparens i andra länders regelsystem. Tydlighet om vilka regler som gäller, var man hittar dessa regler och vem som tillämpar dem bidrar till att underlätta handel och direktinvesteringar. Det kan även bidra till mindre byråkrati och godtycklighet samt reducerad korrupktion. Denna handelspolitiska målsättning ligger dessutom väl i linje med Sveriges allmänna linje i dessa frågor utanför handelspolitikens område.

Ökad transparens gynnar alla företag, men framför allt SMEs då dessa många gånger saknar resurser att ägna sig åt omfattande administrativt arbete med att förstå vilka regler de har att anpassa sig till. Av denna anledning sätter EU sedan ett antal år tillbaka (första gången i TTIP-förhandlingarna) denna slags frågor under rubriken SMEs i sina frihandelsavtal och även i mandatet till dessa.

Vad EU ofta konkret eftersträvar är att partnerländerna i så hög grad som möjligt skapar en webbaserad tjänst liknande EU:s egen EU Trade Helpdesk med produktspecifik info, sökbar på HS-nummer, om bland annat vilka tullar som gäller och vilka intyg som kan behövas för att få sätta en vara på marknaden.

5.16.2 Små och medelstora företag i förhandlingarna med Nya Zeeland

Hur det är med denna typ av transparens just i Nya Zeeland känner kollegiet inte till. Möjligen kan uppskattningar med proxyvariabler göras. Som tidigare nämnts placerar Världsbankens Doing Business för 2017 Nya Zeeland på plats 1 vilket betyder att inget annat land i världen är så lätt att göra affärer i som Nya Zeeland. När det gäller subkategorin *trading across borders* ligger dock landet bara på plats 56. Indikatorerna mäter egentligen *trade facilitation* men det är inte osannolikt att det finns en koppling till transparency eftersom det hänger ihop med hur effektiv och öppna ett lands myndigheter är. Siffran är låg jämfört med andra OECD-länder.

Transparency International ger 2017 Nya Zeeland indexet 90 på sin hundrageradiga skala där 100 betyder helt fritt från korrupktion. Det betyder att landet är minst korrumpert i hela världen.

Med tanke på att Nya Zeeland redan är så pass öppet och liberaliserat, kan det vara så att frågan om en webbaserad tjänst till företag, liknande

EU:s egen EU Trade Helpdesk, är en av de kvarvarande frågorna att åtgärda.

5.16.3 Näringslivsundersökningen och samråd med det civila samhället

Inga kommentarer på området har inkommit i näringslivsundersökningen eller i samrådet med det civila samhället och arbetsmarknadens parter.

5.16.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Kollegiet anser att Nya Zeeland bör upprätta en egen Trade Helpdesk. Om EU kan ha en sådan ambitionsnivå borde Nya Zeeland, med sin höga utvecklingsnivå, också kunna det. Kollegiet anser att den webbaserade tjänsten ska innehålla information om de regler och föreskrifter som gäller för export till Nya Zeeland. Webblösningen bör innehålla produktspecifik information och vara sökbar med HS-nummer, om bland annat vilka tullar som gäller och vilka intyg som kan behövas för att få sätta en vara på marknaden i Nya Zeeland.

Önskemålet handlar om att ge företag tillgång till information om de regler som gäller och inte om att ändra reglerna i sig. Effekterna det skulle få är de facto förenklat (billigare och snabbare) marknadstillträde för en del företag (SMEs) som gör affärer med landet. Att det relativt sett mest gynnar SMEs är positivt ur sysselsättningssynpunkt eftersom det är i små och medelstora företag de flesta jobb skapas. Inom området SMEs finns det ibland en del annat också, såsom en SME-kommitté, men det är frågan om webblösningen som bör vara högst prioriterad.

5.17 Handel och hållbar utveckling

5.17.1 Handel och hållbar utveckling i frihandelsavtal

Handelspolitiska instrument såsom frihandelsavtal ska bidra till att främja samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling – ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet. Genom att sammankoppla WTO-regelverket och bilaterala handelsåtaganden med nationella lagar och internationella åtaganden på hållbarhetsområdet skapas möjligheter för att de blir ömsesidigt stödjande.

Att inkludera hållbarhetskapitel i frihandelsavtal utgör ett konkret verktyg för att skapa denna koppling och främja hållbarhetsagendan inom ramarna för frihandelsavtal. Avtalsparterna kan på detta sätt utnyttja frihandelsavtalets potential och styrmedel för att stärka åtaganden på hållbarhetsområdet och samtidigt främja dialog och samarbete mellan parterna.

5.17.2 Handel och hållbar utveckling i förhandlingarna med Nya Zeeland

Enlig kommissionens rekommendation till rådets beslut om bemyndigande att inleda förhandlingar om ett frihandelsavtal med Nya Zeeland¹¹⁶ bör avtalet innehålla ett modernt och ambitiöst hållbarhetskapitel. Det förslagna kapitlet kommer att innehålla alla de huvudsakliga delarna av EU:s standardnivå på hållbarhetskapitel, det vill säga:

- Bekräftelse av parternas åtaganden att respektera och tillämpa multinationella avtal inom skydd för arbetsvillkor och miljö;
- Parternas rätt att reglera nationella skyddsnivåer;
- Åtagande att inte använda hållbarhetsåtaganden i protektionistiska syften, eller att använda sig av låga skyddsnivåer som en konkurrensfördel;
- Åtagande att främja handel och investeringar som bidrar till en hållbar utveckling, såsom handel med miljövaror och tjänster och klimatsmarta produkter, samt främjande av frivilliga mekanismer och system på hållbarhetsområdet och hållbart företagande (*Corporate Social Responsibility, CSR*);
- Åtagande att främja handel med naturresurser som erhållits lagligt och hanteras på ett hållbart sätt, särskilt vad gäller biodiversitet, vilda djur och växter, skogsbruksprodukter samt fiske;
- Tillämpningsmekanismer för att säkerställa implementeringen av åtagandena i hållbarhetskapitlet, vilket bland annat innefattar institutioner, samarbetsformer, inkluderande av civilsamhället, samt en tvistlösningsmekanism.

En *ex-ante* konsekvensanalys¹¹⁷ av frihandelsavtalen mellan EU och Australien och mellan EU och Nya Zeeland, som publicerades i april 2017, bygger på en analys av potentiella implikationer av de planerade avtalen inom ett antal områden.

Mänskliga rättigheter (MR), sociala frågor och jämställdhet: Enligt konsekvensanalysen har Nya Zeeland ett genomgående positivt resultat avseende skydd för mänskliga rättigheter. Mänskliga rättigheter förblir

¹¹⁶ Europeiska kommissionen, Rekommendation till rådets beslut om bemyndigande att inleda förhandlingar om ett frihandelsavtal med Nya Zeeland, COM(2017) 469 final, 13.9.2017.

¹¹⁷ Europeiska kommissionen, *Ex-ante Study of the EU-Australia and EU-New Zealand trade and investment agreements: Final Report*, Prepared by LSE Enterprise Ltd., April 2017.

dock bland fokusområdena för policy-utveckling, särskild vad gäller ursprungsbefolkningars rättigheter.¹¹⁸ I enlighet med FN:s 2014 Universal Periodic Review har Nya Zeeland antagit lagsstiftning mot tortyr och misshandel. Regeringen har även intensifierat sina insatser gentemot barnfattigdom, våld i nära relationer och jämställdhetsfrågor, inklusive löneskillnaderna mellan kvinnor och män.

Nya Zeeland har ratificerat de flesta av ILO:s grundläggande konventioner, förutom ILO:s konvention nummer 138 om minimiålder för tillträde till arbete och ILO:s konvention nummer 87 om föreningsfrihet och skydd för organisationsrätten. Trots att konvention nummer 138 inte ratificerats verkar barnarbete inte förekomma oftare i Nya Zeeland än i EU.

Trots ratificering av konvention nummer 100 om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde och konvention nummer 111 om diskriminering på arbetsplatsen, identifierar en extern granskning förekommande diskriminering på grund av kön-, ras-, och funktionshinder, särskilt varaktiga löneskillnader mellan män och kvinnor.¹¹⁹

Slutsatsen från *ex-ante* konsekvensanalysen är att handelsavtalet endast kommer att medföra små men positiva sociala konsekvenser, med reala löneökningar på lång sikt för både kvalificerad och okvalificerad arbetskraft, och för alla handelspartner. Framtiden handelsavtal kommer även att skapa möjligheter för ökat dialog och samarbete kring mänskliga rättigheter, som redan påbörjats baserat på *EU-Nya Zeeland Partnership Agreement*.

Miljö: Nya Zeeland har i en analys som bedömer nationers miljöprestanda (*Environmental Performance Index*) blivit rankade som nummer 11 i världen.¹²⁰ Indexet utvärderar sex aspekter: vattenresurser, fiske, biologisk mångfald, skog, klimat och energi. Nya Zeeland presterar bättre än medelvärdet för EU inom luftkvalitet och hälsoeffekter, medan de presterar sämre än EU-snittet avseende kvävebalans, samt även inom fiske och skogsbruk. För klimat och energi, samt vattenresurser, ligger bedömningen relativt lika för EU och Nya Zeeland.

¹¹⁸ Ibid, s.38.

¹¹⁹ Europeiska kommissionen, Impact Assessment. Accompanying the document. Recommendation for a Council Decision authorising the opening of negotiations for a Free Trade Agreement with New Zealand. SWD(2017) 289 final, 13.9.2017, s.36.

¹²⁰ Indexet är framtaget av Yale Centre for Environmental Law and policy (YCELP) och the Centre for International Earth Science Information (CIESIN) vid Columbia University.

EU-kommissionen har genomfört en ex-anteanalys av frihandelsavtalens effekter, där analyser av miljöeffekter ingår¹²¹. Analysen baseras på två scenarier, C1 och C2, där C1 innebär en full liberalisering av EU för alla industriprodukter och de flesta jordbruksprodukter (undantaget ett antal känsliga produkter som t.ex. ris, spannmål, socker, frukt, grönsaker, nötkött samt mjölkprodukter) samtidigt som Australien och Nya Zeeland genomför en fullständig liberalisering, och C2 innebär en fullständig liberalisering av alla produkter från båda parter.

Analysen av scenarierna innefattar kvantitativa skattningar över förändringen i CO₂-utsläpp, medan kvalitativa analyser genomförts på områdena luftföroreningar, biologisk mångfald och förändring av markanvändning. De kvantitativa beräkningarna baseras på en allmän jämviktsmodell, och bedömer effekter fram till 2030, där 2011 används som basår. Beräkningarna visar att utsläppen av koldioxid ökar i Nya Zeeland med 0,29 respektive 0,64 procent för de respektive scenarierna C1 och C2, medan motsvarande siffror för EU är 0,03 respektive 0,04 procent. Siffrorna baseras på utgångspunkten att avtal med både Nya Zeeland och Australien genomförs och gör alltså inga separata analyser av respektive avtal.

De kvalitativa analyserna visar att ett frihandelsavtal förväntas utöka djurproduktionen samt frukt- och grönsaksproduktion i Nya Zeeland, vilket kan innebära både ett utökat och intensifierat bruk av landområden. Detta tillsammans med ökad användning av näringsämnen för gödning, samt bekämpningsmedel, kan potentiellt öka trycket på biologisk mångfald och ekosystem och därmed försämra utbudet av och värdet på ekosystemtjänster i landet.

Slutsatsen från ex-anteanalysen är att handelsavtalet kommer att medföra små negativa effekter på miljön, där påverkan på biologisk mångfald och ekosystemtjänster, både i EU och Nya Zeeland är det område som påverkas mest. Trots att förändringen av koldioxidutsläpp är små så ökar dessa, vilket motverkar Parisavtalets ambitioner om minskade utsläpp.

En specifik hållbarhetskonskvansanalys (*Sustainability Impact Assessment, SIA*) kommer att genomföras i samband med förhandlingarna. SIA:n identifierar områden där specifika åtaganden i hållbarhetskavitet kan krävas för att hantera avtalets potentiella hållbarhetspåverkan. SIA:n kan även identifiera möjliga framtida samsarbetsområden. SIA:n kommer dock att ge en mer detaljerad bild av

¹²¹ Europeiska kommissionen, Impact Assessment. Accompanying the document. Recommendation for a Council Decision authorising the opening of negotiations for a Free Trade Agreement with New Zealand. SWD(2017) 289 final, 13.9.2017.

avtalets potentiella hållbarhetspåverkan och hållbarhetskapitlet bör därför utformas så att resultatet av SIA:n inkluderas.

5.17.3 Näringslivsundersökningen och samråd med det civila samhället

Av de åtta företag som svarade på enkäten lämnade ett företag in kommentarer som berörde handel och hållbar utveckling. Trots att Nya Zeeland bedöms som ett lågriskland med avseende på MR- och CSR-frågor anser företaget att ett framtida frihandelsavtal bör inkludera regler om mänskliga rättigheter och arbetsvillkor samt tydliga regler för CSR-relaterade frågor.

Inom ramen för samråd med det civila samhället har sju icke-statliga organisationer lämnat synpunkter som är relevanta för ett kapitel om handel och hållbar utveckling.¹²²

Följande huvudsakliga synpunkter lyftes fram i processen:

- a) **Avtalet bör inkludera bindande skrivningar om mänskliga rättigheter, särskilt kopplade till arbetsmarknaden**

LO, *TCO* och *6F* understryker alla vikten av att EU bör verka för att internationellt antagna beslut efterlevs, såsom FN:s deklaration om mänskliga rättigheter, såväl generellt som i arbetslivet, samt ILO:s åtta kärnkonventioner. Mänskliga rättigheter i arbetslivet, bör enligt *LO*, *TCO* och *6F* vara en väsentlig del av agendan vid tecknandet av nya handelsavtal.¹²³

I de moderna frihandelsavtal som EU ingår är det nu praxis att inkludera en bekräftelse av parternas åtaganden att respektera och tillämpa multinationella avtal inom skydd för arbetsvillkor i enlighet med ILO:s grundkonventioner. Därigenom öppnas även en möjlighet för parterna att aktivt samarbeta för genomförande och efterlevnad av åtagandena i ILO:s grundkonventioner. De aktuella kommentarerna bör således uppfyllas genom sedvanlig utformning av EU:s hållbarhetskapitel.

- b) **Hållbarhetsbestämmelserna bör vara bindande, bör följas upp och bör vara kopplade till sanktioner**

¹²² Djurens Rätt; World Animal Protection; Landsorganisationen i Sverige (LO); 6F – fackförbund; Jordens Vänner; Svensk Dagligvaruhandel och TCO.

¹²³ ”Att skydda arbetstagarnas rättigheter i enlighet med internationella konventioner är nödvändigt för att förhindra osund konkurrens och för att säkerställa att företagen respekterar arbetstagarnas rättigheter och andra mänskliga rättigheter, både i hemlandet och över dessas globala försörjningskedjor.”

LO TCO och *6F* lämnade en synpunkt att EU bör verka för att internationellt antagna beslut, såsom FN:s deklARATION om mänskliga rättigheter generellt och i arbetslivet samt ILO:s åtta kärnkonventioner (...) ska respekteras och vara vägledande. *Jordens vänner* lämnade ett ännu mer långtgående önskemål om att bestämmelserna som syftar att säkerställa en god nivå av miljöskydd och arbetstagarens rättigheter bör vara bindande och kopplade till sanktioner om de inte efterlevs.

EU:s moderna hållbarhetskapitel inkluderar särskilda bestämmelser för efterlevnad, både institutionellt och genom egna procedurer. Häri inkluderas en egen typ av hantering av tvister relaterade till hållbarhetskapitlet, dvs. de är inte kopplade till avtalets allmänna tvistlösningssystem och handelssanktioner. Det är EU:s etablerade praxis att basera implementeringen och genomförandet av hållbarhetsbestämmelser på en incitamentsmodell snarare än en sanktionsmodell, dvs. med fokus på samarbete, kapacitetsuppbyggnad och dialog mellan parterna. Det pågår för närvarande en diskussion kring förstärkandet av implementeringen och genomförandet av hållbarhetsåtagandena i EU:s frihandelsavtal och olika möjliga alternativ diskuteras mellan medlemsstaterna och i dialog med civila samhället. För närvarande är det inte en framkomlig väg att förespråka att hållbarhetsbestämmelserna kopplas till sanktioner.

c) Avtalet ska garantera parternas rätt att reglera skyddsnivåer och innehålla åtaganden att inte använda sig av låga skyddsnivåer som en konkurrensfördel

Fackförbunden *LO, TCO* och *6F* anser att regler om skydd för arbetstagares hälsa inte ska kunna anses utgöra handelshinder och att frihandelsavtal inte får påverka regler om skydd för arbetstagare i nationella lagar, andra författningar och kollektivavtal eller de kollektiva fackliga rättigheterna.

I de moderna frihandelsavtal som EU ingår är det numera praxis att inkludera en bekräftelse av parternas rätt att reglera nationella skyddsnivåer. Detta omfattar även regler om skydd för arbetstagare. I hållbarhetskapitlet åtar sig parterna även att inte använda sig av låga skyddsnivåer som en konkurrensfördel.

d) Avtalet bör främja internationellt överenskomna riktlinjer för multinationella företag

LO, TCO och *6F* lämnade en synpunkt att EU bör verka för att internationellt antagna beslut, såsom (...) OECD:s riktlinjer för multinationella företag ska respekteras och vara vägledande. Dessutom vill *LO, TCO* och *6F* att ”de europeiska företag som investerar/har

verksamhet i Nya Zeeland ska verka enligt EUs sociala ansvarstagande med respekt för internationella riktlinjer för mänskliga rättigheter i arbetslivet”.

EU:s moderna frihandelsavtal innehåller som regel även åtaganden om att främja hållbart företagande (*Corporate Social Responsibility, CSR*) med hänvisning till erkända internationella riktlinjer på området.¹²⁴

Denna synpunkt bör således tillgodoses av sedvanligt upplägg för hållbarhetskapitlet.

e) Jämställdhet

LO, TCO och **6F** konstaterar samtliga att strävan mot goda arbetsvillkor också är ett sätt att främja jämställdhet, då kvinnor har mest otrygga anställningsformer, lägst lön m.m. och konstaterar att EU genom sina handelsavtal med tredje land hindra konkurrens via låga löner och arbetsvillkor.¹²⁵ Kommerskollegium konstaterar att det aktuella förhandlingsmandatet inte inkluderar en särskild skrivning om handel och jämställdhet.

f) Andra synpunkter

LO, TCO och **6F** anser generellt att "*Europeiska företags verksamhet och investeringar måste bedrivas och göras på ett sätt som är långsiktigt hållbart ur klimat- och miljösynpunkt.*"

Syftet med hållbarhetskapitlet i EU:s moderna frihandelsavtal är att bidra till att främja samtliga tre dimensioner av hållbar utveckling – ekonomisk, social och miljömässig hållbarhet. Det förslagna förhandlingsmandatet inför förhandlingarna mellan EU och Nya Zeeland fastställer att hållbarhetskapitlet ska innehålla åtaganden för att främja handel och investeringar som bidrar till en hållbar utveckling, såsom bland annat handel med miljövaror och tjänster och klimatsmarta produkter.

Därutöver har **Jordens Vänner** uttryckt allmän skepsis kring handelsavtal och dess kapacitet att främja hållbarhetsintressen.¹²⁶

¹²⁴ UN Global Compact; the UN Guiding Principles on Business and Human Rights, OECD Guidelines for Multinational Enterprises; ILO Tripartite Declaration of Principles Concerning Multinational Enterprises and Social Policy.

¹²⁵ LO; TCO och 6F: "Överlag är det kvinnor som har de mest otrygga anställningsformerna, har sämst hälsa och lägst lön. Att hävda och etablera generellt goda arbetsvillkor blir i praktiken en hävstång för bättre villkor för kvinnor. EU bör genom sina handelsavtal med tredje land hindra konkurrens via låga löner och arbetsvillkor som ett verktyg att indirekt öka jämställdheten."

¹²⁶ *Jordens vänner*: "Att inleda förhandlingar med syfte att sluta ett nytt handelsavtal är feltänt redan från början. Vi har betydligt mer akuta utmaningar att ta oss an än

5.17.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Att bidra till uppfyllandet av Agenda 2030 är en prioritet för Sverige då det är regeringens ambition att Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030 – både på hemmaplan och när det gäller att bidra till det globala genomförandet av agendan.¹²⁷ Av det föreslagna förhandlingsmandatet framgår att det är parternas gemensamma ambition att bidra till uppfyllandet av Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen, vilket är i linje med svenska intressen. Avtalet mellan EU och Nya Zeeland bör därför innehålla ett modernt och ambitiöst hållbarhetskapitel. Den specifika hållbarhetskonskvansanalysen (SIA) kommer att genomföras i samband med förhandlingarna. SIA:n identifierar områden där specifika åtaganden i hållbarhetskapitlet kan krävas för att hantera avtalets potentiella hållbarhetspåverkan samt möjliga framtida samarbetsområden. Hållbarhetskapitel bör därför utformas så att resultatet av SIA:n inkluderas.

Kollegiet noterar att det föreslagna förhandlingsmandatet inte inkluderar en särskild skrivning om handel och jämställdhet, vilket är att jämföra med det nyligen föreslagna mandatet för förhandlingar med Chile, där en sådan skrivning finns. Att integrera jämställdhet i frihandelsavtal är i linje med Sveriges feministiska utrikespolitik vars aktuella handlingsplan inkluderar ett delmål att verka för jämställdhetsanalyser i EU:s förhandlingar om frihandelsavtal med tredje land. Detta delmål kan exempelvis uppfyllas genom att inkludera jämställdhetsanalys mer i SIA:n, samt att integrera dessa resultat i utformningen av bestämmelserna i avtalet. En sådan struktur skulle gynnas av att förhandlingsmandatet inkluderade en särskild skrivning om handel och jämställdhet.

handelsfrågor, exempelvis inom miljö- och hållbarhetsområde". "Skydd för miljö, hälsa, djurvälstånd och arbetstagares rättigheter. Tyvärr är det osannolikt att ett avtal med det uttalade syftet att främja handeln innebär någon positiv utveckling på dessa områden, men vi kräver att avtalet åtminstone inte bidrar till någon försämring i form av minskat utrymme att införa nya regleringar eller risk för stämningar från utländska investerare."

¹²⁷ Sverige och Agenda 2030 – Rapport till FN:s politiska högnivåforum 2017 om hållbar utveckling. Tillgänglig:

<http://www.regeringen.se/49f006/contentassets/f883444856cd40838e69a22d5da2beed/sverige-och-agenda-2030--rapport-till-fns-politiska-hognivaforum-2017-om-hallbar-utveckling.pdf>

5.18 Tvistlösning

5.18.1 Tvistlösning i frihandelsavtal

För att kunna lösa eventuella tvister rörande tolkningen och tillämpningen av bestämmelserna i ett frihandelsavtal antas ofta ett kapitel om tvistlösning mellan parterna till avtalet.

Tvistlösningsbestämmelserna i EU:s frihandelsavtal bygger i regel på WTO:s tvistlösningsmodell. Förfarandet inleds vanligtvis med en samrådsfas och går sedan vidare till skiljeförfarande om så begärs. Efter att tvisten avgjorts följer en implementeringsperiod och möjlighet till ett motåtgärdsförfarande om ena parten anser att den klandrade parten fortsätter att tillämpa en otillåten åtgärd. I flera av de frihandelsavtal EU förhandlat finns även bestämmelser som reglerar förhållandet mellan WTO:s tvistlösningsmekanism och tvistlösningsmekanismen i frihandelsavtalet vad gäller val av forum för en tvist.

I vissa avtal finns även bestämmelser om tolkningsregler. Dessa kan exempelvis ange att skiljenämnder ska tolka bestämmelserna i avtalet dels i enlighet med sedvanliga folkrättsliga tolkningsregler, inklusive reglerna i Wienkonventionen om traktaträtten, och dels, då en skyldighet i avtalet är identisk med en skyldighet i WTO-avtalet, med beaktande av relevanta tolkningar i rapporter från WTO:s tvistlösningsorgan.

5.18.2 Tvistlösning i förhandlingarna med Nya Zeeland

I förslaget till mandat anges att avtalet bör innehålla ett effektivt och bindande tvistlösningsförfarande. Vidare anges att tvistlösningsförfarandet bör innehålla ett snabbt förfarande framförallt vad gäller val av panel samt panelförfarandet. Det anges också att tvistlösningsförfarandet bör vara transparent, öppet och innovativt samt att det ska innehålla bestämmelser om ett snabbt och flexibelt medlingsförfarande.

5.18.3 Näringslivsundersökningen och samråd med det civila samhället

Inga kommentarer på området har inkommit i näringslivsundersökningen eller i samrådet med det civila samhället och arbetsmarknadens parter.

5.18.4 Intressen och föreslagna prioriteringar i förhandlingarna

Kollegiet anser att avtalet bör innehålla ett bindande tvistlösningsförfarande som bygger på erfarenheter från WTO och andra frihandelsavtal. Kollegiet bedömer även att en medlingsmekanism bör inkluderas i avtalet. Vidare anser kollegiet att det är av vikt att reglera

förhållandet mellan tvistlösningsförfarandet i frihandelsavtalet och tvistlösningsförfarandet i WTO såsom har gjorts i andra frihandelsavtal där EU är part. Kollegiet bedömer även att det bör införas tolkningsregler i avtalet för att skapa en mer enhetlig tolkning av handelsregler, såsom även finns i flera av EU:s andra frihandelsavtal.